

PONTICA

GHEORGHE MUNTEANU

președintele Comitetului județean
pentru cultură
și educație socialistă

Cea de a doua ediție a manifestărilor cultural-educative întrunite sub numele „Pontica — dialog cultural cu viața” s-a înscris între numeroasele acțiuni desfășurate în municipiul și județul Constanța menite să răspundă înaltelor cerințe exprimate de Programul ideologic al partidului nostru privind ridicarea continuă a nivelului de conștiință și cunoaștere al oamenilor muncii de la orașe și sate. Totodată, această suită de manifestări constituie o expresie a preocupărilor noastre de a ne înscrie în lumina imperativelor cuprinse în documentele Conferinței Naționale a Partidului.

„Pontica 1972” a concentrat pe durata unei săptămâni (22—29 octombrie) o seamă de manifestări cu caracter politico-educativ, cultural, artistic și științific, manifestări care vor polariza întregul potențial de care dispunem, instituțiile de cultură, artă și spectacole, cluburile, casele de cultură, căminele, muzeele și bibliotecile, într-un tot pe care-l dorim pe cât de variat, pe atât de unitar. În organizarea acestui „dialog cultural cu viața” aflat încă în începutul tradiției sale se cuvine să subliniem sprijinul Consiliului Național al culturii și educației socialiste și, în acest context, sprijinul datorat uniunilor de creație, Uniunii scriitorilor, Uniunii compozitorilor, Uniunii artiștilor plastici, A.C.I.N., editurilor etc. Ca și în anul trecut, participarea la ediția din acest an a unor oameni de cultură și artă din Capitală și din țară, a unor cercetători din diferite domenii ale științei, a numeroși scriitori, artiști plastici, compozitori, cineaști sau editori, a sporit prestigiul manifestărilor, a contribuit la creșterea eficienței acestor manifestări în rindurile marelui public.

Între scopurile pe care le-am urmărit în organizarea acestei confruntări a culturii, științei și artei cu publicul, cu beneficiarii eforturilor noastre, poate cel mai important este acoperirea cu acțiuni diversificate și specifice a întregului județ. Am putea formula acest deziderat într-o expresie sintetizatoare: o sferă cât mai bogată și variată de acțiuni, pe o rază cât mai largă de cuprindere. Față de ediția inaugurală, manifestările pontice din acest an au avut astfel o arie de răspindire mult extinsă, o varietate sporită, cât și o mai mare concretețe. Am imprimat un caracter cât mai concret și desigur fertil întâlnirilor cu masele de oameni ai muncii, cu tineretul de la orașe și sate. Am urmărit ca fiecare acțiune să se constituie ca un dialog, fiecare manifestare să ducă la o dezbaterie vie, generatoare de idei. Un caracter

(Continuare în pag. 6)

ÎN ACEST NUMĂR :

- cunoaștere și educație • povestesc ilegalistii • actualitatea politică • cronica literară • moromeții — individ și istorie • frământări
- din lirica modernă • de vorbă cu pictorul Ion Mătăsăreanu • „parașutiștii” la... mare • sport • trident • cuvinte încrucișate • escale contemplative

VASILE PĂRVAN — 90 DE ANI DE LA NAȘTERE

Uitați-vă bine pe hartă și o să observați că până și conturul aproape dreptunghiular al Dobrogei îi dă acestui pământ configurația unei grădini. O grădină, pe care natura a înconjurat-o din toate părțile cu ape, cu mari debite de ape, rămânând doar ca oamenii să le creeze în lung și în lat vaduri, pentru ca imaginea aceasta să fie completă. Dar oamenii ei au împărțit-o mai întâi nu prin vaduri ci prin răzoare, prin mii și mii de răzoare de bălării și scaieți care aveau darul s-o fărâmițeze.

Fiecare peticuț din acesta a însemnat cel puțin o dramă, drama luptei celor săraci pentru pământ, pentru posesia lui, la fel cu drama lui Ion Glanetașul, și în același timp o dramă a luptei pentru a-l face mai darnic, mai roditor decât în cîntecul străvechi: „Dobroge fără bogată, bate vînt și crește piatră”. Iar dramele acestea au fost puternice și

DOBROGE, MÎNDRĂ GRĂDINĂ

GEORGE MIHAESCU

zguduitoare, i-au impresionat atât de mult pe locuitorii Dobrogei, încît ele au trecut în legende care explică reliefurile atât de accidentate și de zbuciumate al pămîntului. Iată care ar fi proveniența celor două movile siameze din apropierea actualului aeroport de la Kogălniceanu. Se spune că de mult, tare de mult, aci ar fi existat răzorul care despărțea tarlalele moștenite de doi frați. Amîndoi erau destul de săraci dar fiecare din ei era dornic de înavuțire, cu orice preț, în orice chip, fie chiar și pe seama celui alt. De aceea, în fiecare an, în fiecare primăvară, la arat, încercau cînd unul cînd altul să mai ia o brazdă din răzor, împingînd hotarul către fratele său.

Lupta aceasta pentru o brazdă de

(Continuare în pag. 6)

VIRGIL TEODORESCU

revine

Lansat în spațiul neutral și gol,
Ecoul galopează pe cîmpie
Ca o dezlănțuită herghelie
Scăpată fără veste din ocol.

Schimbîndu-și nestatornicele
pene,
Oricit ai vrea de el să te
apropii,
Se depărtează-asemeni unei
dropii
Cu trupul încărcat de lene.

Cînd dă de munte nu se mai
îngaimă,
Și dintr-o dată, zdruncinat de
stînci,
Crispat se-aruncă-n văile adînci
Cu strigăte de spaimă.

însemnări

gînduri pentru stagiunea estivală '73

Pe nesimțite, sezonul estival s-a încheiat. Numărul turiștilor s-a tot micșorat, pînă ce au rămas doar cei deprinși cu cer mohorit, cu vînturi puternice și reci, cu orizonturile largi, tivite însă cu valuri mari aproape cenușii, ca și norii care parcă s-au apropiat tot mai mult de ele. Hotelurile, unul cîte unul, părăsite de oaspeți, și-au închis porțile pregătindu-se de hibernare. Doar cîteva, la Eforie și Neptun, mai amintesc forfota din zilele însozite. Pe plaja pustie, scăldată generos de valuri care parc-ar vrea să-i pregătească fața pentru anul viitor, s-au reinstalat pescărușii. Grupuri mari, compacte, punctează cu albul penelor covorul galben al nisipului și, uneori, se lasă legănați, asemeni unor nuferi tîrșii, pe fața închisă, unduitoare a mării. Și într-o zi, la prînz, am ascultat, cum răsuna melancolică cuvintele crainicilor și semnalele postului Radio-vacanța: „La revedere, pentru anul 1973 !” Chiar și gazeta Litoral pe care o așteptăm după ora 16, va rămîne și ea undeva în colecții și în amintire, pînă la anul. Sezonul estival s-a încheiat !

E un fel de-a spune. Pentru că munca celor care l-au pregătit și l-au gospodărit abia începe. Acum, cînd avem imaginea activității terminate, este necesară o privire asupra activității cultural-artistice pe litoral, în sezonul trecut. Nu voi recurge la cifre. Ele ar da cel mult dimensiunile programului estival. Și, să recunoaștem, aceste dimensiuni sînt deosebit de cuprinzătoare. Pentru realizarea lor a fost nevoie și s-a înfăptuit, sub conducerea Comitetului județean de partid, colaborarea foarte multor factori: Consiliul Culturii, uniunile de creație, studiourile de filme, instituții de spectacole, formații folclorice din numeroase județe și, semnificativ pentru acest an, participarea a diverse ansambluri și formații de peste

ION ȘUTA

(Continuare în pag. 14)

POVESTESC ILEGALISTI (V)

Publicăm, în episodul din acest număr, relatările tovarăşului **Alexandru Tunschi**, directorul I.R.E.C., activist al U.T.C. din perioada ilegalităţii. Avind legături directe cu Filimon Sirbu, asasinat în 1941 la Jilava (primul dintre cei care aveau să cadă sub gloanţele plutoanelor de execuţie), povestitorul narează fapte şi evenimente care au culminat cu procesul în urma căruia eroul clasei muncitoare avea să-şi piardă viaţa.

A. M.

În perioada anilor 1940—1941, situaţia politică a tineretului din ţara noastră se prezenta astfel: şcoala primară — „închisă”, în sensul că, în majoritate, absolvenţii nu puteau merge mai departe, exploatare cruntă, agonisirea unei bucăţi de piine înseamna ore întregi de muncă trudnică, cele „opt ore” de astăzi fiind o simplă abstracţie, ţara era în mizerie...

În situaţia aceasta se găseau deopotrivă tinerii din port, de la S.N.C., de la „S.C.E.C.”, cum i se spunea pe atunci actuali întreprinderi de electricitate. Ucenici la început, apoi lucrători, la această societate — cu capital francez —, unii munciau chiar în întreprindere, alţii — la reţele. Cu toţii învăţam la şcoala profesională serală de la „Valea Albă”. Aveam vreo şapte-sprezece ani, o vîrstă la care începusem să înţeleg multe din ceea ce se petrecea în jurul meu; acolo, la profesională, mi-am dat seama că între noi, cei din uzină, şi colegii de la reţele există o identitate de vederi, preocupări şi aspiraţii. Mulţi aveam contact cu Uniunea Tineretului Comunist, în care activam (pe vremea aceea încă nu-l cunoşteam ca membri ai acestei organizaţii) băieţi de nădejde. Noi prezentasem patronului o sumă de revendicări economice: haine de protecţie, plată sporită — de unde, la început, ne plăteau cu un leu pe oră, după ce ne-am organizat şi-am învăţat cum să ne susţinem interesele, am ajuns să fim plătiţi cu 4, 5, chiar 9 lei! În '40, pe cînd trecusem de studiul de ucenic, devenind „practicant”, am avut puţinţa să iau legătura cu U.T.C. în chip direct, prin tovarăşul Grigore Şerban, un pescar de la cherhanaua „Tăbăcărie”.

Prima sarcină primită: organizarea noastră. A doua sarcină: ferirea tinerilor de influenţa „Frăţiiilor de cruce”, a căror propagandă demagogică deşănţată, otrăvitoare, constituia o reală primejdie. Mi-a fost uşor să-i recrez pe tinerii care munciau. Am încheiat deci celula de uzină şi celula de cartier, apoi am început să traducem în viaţă sarcinile primite de la Comitetul judeţean U.T.C., în special prin tovarăşul Victor Duşa cu

care aveam întâlniri conspirative pe străzi îndeosebi; mi-aduc aminte că numele meu era „Cos-tel”, al dînsului — „Alexandru”... (L-am recunoscut după o cicatrice care aducea cu un „V”). În manifeste se vorbea despre acţiunile infame comise de bandele legionare, de pregătirile militare şi de propaganda progermană dezlănţuită de burghezie prin toate mijloacele: erau momentele în care se cocea aservirea integrală a ţării faţă de Germania. Manifestele erau tipărite, nu ştiu unde, le primeam în pachet (într-un viitor episod din seria „Povestesc ilegalistii”, vom publica mărturiile unui tovarăş care a participat direct la operaţia de şapirografiere a manifestelor, N.R.), nu ştiam decît strictul necesar, că trebuie să mă duc undeva să primesc un pachet, să-l desfac şi să respect cu stricteţe indicaţiile care precizau ce cale trebuie să urmeze conţinutul. Trăiam vremuri grele, ceea ce făceam noi era activitate ilegală, în consecinţă era nevoie de o serie de măsuri de strictă conspirativitate — orice pas greşit putea duce la „căderea” grupu-

lui şi, pe fir, la căderea altor celule... Am tras, de pildă, învăţăminte deosebite dintr-o împreştire de manifeste în cursul căreia, în joc să trec pe lângă cunoscuţi fără să mă opresc, m-am apucat să vorbesc cu o fată, întilnită pe fostul bulevard Maria, colţ cu Ion Raţiu. Era după masacrele comise de legionari, după crimele pe care le săvîrşiseră cu prilejul rebeliunii; autorităţile interzisese constituirea de grupuri, staţionarea şi discuţiile pe stradă. Deci, o văd, pe Ion Raţiu, pe fiica unui mustru de la noi de la uzină, îi dau bună seara, stau citeva momente de vorbă şi dau să plec, cînd mă aud chemat! La colţul străzii — un gardian public şi doi soldaţi. Puteam să nu mă duc?! M-am dus... Hainele îmi erau literalmente „căpuşite” cu manifeste! Spre norocul meu, mă îmbrăcasem cu o şubă care a mascat haina de doc în care erau pachetele cu manifeste... „De ce stai de vorbă? Nu ştii că nu-i voie?” Le-am răspuns că eram în drum spre farmacie, mi-au cerut buletinul, l-am dat. M-au văzut... copil, mi-au dat drumul. Pînă la colţ, am mers cum am mers; de acolo, ţine-te! ...L-am cunoscut îndeaproape pe Filimon Sirbu: avea o deosebită forţă de convingere, îi plăcea să vorbească stăruitor cu interlocutorul, aborda cu adîncime problemele politice, ştia să se raporteze în permanenţă la rea-

(Continuare în pag. 14)

● Protest în port

În esenţă, respectarea independenţei popoarelor înseamnă respectarea fiinţei lor însăşi.

Independenţa popoarelor stă la baza suveranităţii de stat, deoarece aceasta ia naştere ca urmare a înfăptuirii dreptului popoarelor la autodeterminare şi la organizarea vieţii interne conform voinţei proprii, iar relaţiile în cadrul comunităţii internaţionale nu pot fi concepute fără respectarea drepturilor suverane ale naţiunilor şi popoarelor.

Încălcarea independenţei reprezintă o gravă atingere a dusă fiinţei lor, este o formă de subjugare, de oprimare sau de jaf pe plan internaţional, constituind în acelaşi timp o gravă violare a principiului suveranităţii şi a legalităţii internaţionale.

Viaţa internaţională a demonstrat că toate violările păcii şi ale dreptului internaţional afectează imediat suveranitatea statelor sau dreptul popoarelor la independenţă.

În Carta Naţiunilor Unite se stabileşte prin art. 55, 73 şi 76 că unul dintre scopurile O.N.U. este şi acela de a dezvolta relaţiile dintre naţiuni pe baza respectării principiului egalităţii şi autodeterminării popoarelor.

Lupta popoarelor pentru cuce-

rirea independenţei, a suveranităţii de stat, pentru realizarea dreptului lor la autodeterminare este o luptă dreaptă, de apărare a fiinţei naţionale.

Reprimarea acestei lupte, războaiele coloniale duse împotriva acestor popoare sînt acţiuni ilegale, agresive, condamnate de Carta O.N.U., care interzice statelor să recurgă la forţă în relaţiile internaţionale.

Prin rezoluţia din 16 decembrie 1952, Adunarea Generală a O. N. U. recomandă: „Statele membre ale organizaţiei să sprijine principiul autodeterminării tuturor popoarelor şi naţiunilor”.

La cea de a XV-a sesiune a O.N.U. din 1960 a fost adoptată „Declaraţia cu privire la acordarea independenţei ţărilor şi popoarelor coloniale”, şi s-au pus bazele practice ale eliberării popoarelor de sub jugul colonial.

În legătură cu înfăptuirea principiului independenţei popoarelor şi cu lupta pentru libertate a ţărilor coloniale şi dependente, o mare însemnătate au avut hotărârile Conferinţei de la Bandung a ţărilor Asiei şi Africii din aprilie 1955, conferinţele de solidaritate ale ţărilor Asiei şi Africii, Conferinţa de la Belgrad din septembrie 1961 a ţărilor neangajate, Con-

ferinţa de la Addis-Abeba a şefilor statelor africane independente, din mai 1963, Conferinţa de la Cairo a ţărilor neangajate, din octombrie 1964.

Pe ruinele vechilor imperii coloniale s-au format peste 80 de state noi suverane. În prezent peste 98 la sută din teritoriul Asiei şi

CADRAN

circa 83 la sută din cel al Africii revin statelor eliberate. Astăzi mai bine de jumătate din statele membre ale O.N.U. sînt ţări din Asia, Africa şi America Latină ce şi-au cucerit independenţa de stat în perioada postbelică.

Circa 45 la sută din suprafaţa pămîntului şi aproape jumătate din populaţia globului se aflau, înainte primului război mondial, sub dominaţia colonială. Mişcarea de eliberare naţională a dat lovituri tot mai puternice ultimelor rămăşiţe ale sistemului de exploatare şi oprimare.

Destruirea colonialismului se confirmă prin aceea că numai 3,1 la sută din suprafaţa pămîntului şi circa 28 milioane de oameni, mai puţin de 1 la sută din populaţia globului se mai

evolua civilizaţiei implică acumulări şi salturi ale cunoaşterii umane într-un proces dialectic. Cunoaşterea ca descoperire, interpretare şi faptă. Transmiterea cunoştinţelor de la o generaţie la alta constituia, în esenţă, reproducerea cunoaşterii din trecut. Desigur că un şir de generaţii aduceau o îmbogăţire a sferei de cunoştinţe şi, prin urmare, un progres al cunoaşterii. Procesul în sine reflecta forţele motrice ale societăţii, indiferent de gradul de conştientizare, de preluare şi abordare reală a cunoaşterii. Acumulările, oricît de lentă a fost desfăşurarea lor, şi-au dovedit forţa de cristalizare în salturi către noi orizonturi ale cunoaşterii. Şi oricît de mare a fost opoziţia inerţială a vechilor tipare, aceste acumulări au dus cu necesitate la afirmarea noului. Forţa cognitivă s-a manifestat atît în adîncime, în luminarea fenomenelor lumii, cit şi în vastitate, prin diversitatea domeniilor şi diversificarea cercetării. Toate acestea le gîndim astăzi ca pe

VALENTE

cunoaştere şi educaţie

realităţi şi etape ale cunoaşterii, dintr-un unghi mai larg de vedere, cu o exigenţă sporită. Este vorba de o responsabilitate a cunoaşterii, înţeleasă ca atitudine şi interpretare. Uriaşul tezaur de cunoştinţe acumulat de omenire pînă în prezent constituie desigur baza de la care pornim, el se cere însă revalorificat, resintetizat şi, într-o mare măsură, redistribuit, trebuie avute în vedere adică, esenţele, interferenţele, concluziile care încorporează noi ipoteze, enigmelor chiar, generatoare ale noului. Se impune deci nu o preluare globală, în absolut, ci o selectare, o valorificare a materialului faptic în contact cu practica, o abordare lucidă, îndrăzneată a problemelor, a ceea ce este complicat, a ceea ce este necesar. Aceasta este cu atît mai evident în contextul revoluţiei tehnico-ştiinţifice contemporane în care duratele dintre descoperire, interpretare şi faptă sînt tot mai scurte, cu tendinţa de a se interpune, în care se conturează ca o necesitate stringentă ştergerea oricăror bariere între cercetare şi aplicare, înlăturarea oricăror piedici care ţin de paralclisme şi acţiuni formale. Astfel determinată, abordarea cuantumului de cunoaştere astăzi, însuşirea lui de către ţine-rele generaţii, înseamnă o solu-tuare conştientă în planul rela-ţiilor sociale, al imperativelor prezente şi viitoare. Se cere un efort de perfecţionare continuă a fiecăruia, o opţiune dinamică,

cu înţelegerea clară a perspecti-vei, în care perspectiva este atît ţel cit şi atribut moral. Această perfecţionare trebuie să fie mul-tilaterală şi armonioasă, per-spectiva fiind tocmai societatea socialistă multilateral dezvoltată. Vom observa că, în acelaşi con-text de desfăşurare a revoluţiei tehnico-ştiinţifice, în condiţiile inegalităţii şi inechităţii socia-le, din societatea capitalistă, în locul unei afirmări de sine a omului, a unei dezvoltări în toată plenitudinea a per-sonalităţii, asistăm la o îngus-tare a manifestărilor umane, la o dezarmonie, la o înstrăinare a omului de ineseşi idealurile la care duc în mod firesc marile salturi ale cunoaşterii. De aici confuzia de valori, dezorienta-rea tinerelor generaţii, profitul imediat ca o marotă de toate zilele, dar şi blazarea, scepticis-mul, ca mentalităţi inoperante în cîmpul progresului. Asistăm astfel la un fapt nu tocmai pa-radoxal în care creaţia, în ştiin-ţă, în tehnică, în toate cele-lalte domenii, devine marfă.

Să amintim aici o reflecţie a lui François Rabelais după care „ştiinţa fără conştiinţă este moartea progresului”? Sau să cităm o remarcă a lui Montaigne, o remarcă plină de amărăciune desigur, faţă cu o stare nefastă a lucrurilor: „Noi nu ne silim decît să umplem memoria şi lă-săm mintea şi conştiinţa deşar-te”.

Nu întimplător, societatea so-cialistă aşează drept corolar al nevoii de cunoaştere şi asimilării de cunoştinţe, pirghiile edu-caţionale. În formarea multi-laterală, armonioasă, a persona-lităţii umane, cunoaşterea nu poate fi despărţită de educaţie. Imperativele majore ale formării omului nou sînt cerute de relaţiile noi, socialiste, şi edu-caţia este ea însăşi expresia u-nui nou umanism. Definind de-venirea omului ca un proces so-cial, iar cunoaşterea şi educa-ţia ca permanenţe ale acestei deveniri, trebuie subliniată ală-turi şi împreună cu evoluţia cu-noaşterii, evoluţia însăşi a edu-caţiei. Educaţia nu mai este astăzi doar o sferă de valori şi ce-rinţe, ştiinţa educaţiei nu mai este doar un cod de norme şi precepte. Educaţia este la noi o politică şi, o spunem cu mindrie, este ridicată la nive-lul unei politici de stat. Nimic din ce e valoros în tradiţiile progresiste şi în practica edu-caţională acumulată de civili-

ION LUNGU

(Continuare în pag. 14)

găiile naţionale împotriva mo-nopolurilor străine.

Se ştie că esenţa imperialismu-lui nu s-a schimbat, că politica acestuia continuă să se caracte-rizeze prin ilegalitate, nesocoti-rea şi încălcarea brutală a drep-turilor popoarelor, asuprirea ce-lor slabi, presiuni, imixţiuni, dic-tat, războaie de agresiune etc. În conformitate cu această re-alitate, popoarele trebuie să-şi întărească vigilenţa, unitatea. România se ridică cu hotărîre împotriva politicii de dictat şi forţă în relaţiile internaţionale, militează pentru abolirea practi-cilor de amestec în treburile al-tor state, pentru respectarea drepturilor popoarelor la auto-determinare.

Ţara noastră întreţine contacte strînse cu mişcările de eliberare naţională acordindu-le ajutor moral, politic şi material în a-cest sens. În cadrul O.N.U., ca şi în alte foruri internaţionale, s-a pronunţat pentru asumarea de către toate statele a unor an-gajamente precise şi ferme de nerecurgere la forţă şi de ame-ninţare cu forţă, de neamestec în treburile interne ale altor sta-te, sub nici o formă şi în nici o împrejurare, de rezolvare a conflictelor dintre ele pe cale paşnică.

NICOLAE ȚĂRANU

COMPLEXUL muzeistic de științele naturii Constanța

Lângă țărmul mării, foarte aproape, la numai câțiva metri, începe o taină mai adâncă decât a oricăror pământuri virgine cunoscute vreodată. Această taină cuprinde în mrejele sale toate țările lumii, colorează în albastrul său cea mai mare parte a globului, ascunde cele mai uimitoare minuni din lumea animalelor. Lumina strălucitoare a astrilor a atras pe temerarii cosmonauți în marea aventură științifică de cucerire a cosmosului. Și totuși se poate spune că marea aventură a oamenilor a luat sfârșit? Nu, pământul, universul nostru, nu este în realitate decât un univers. Dar mai există unul a cărui cunoaștere este de o deosebită importanță. Oamenii doresc să pătrundă în acest univers deoarece sint înzestrați cu o putere mult mai mare decât instinctul de conservare și satisfacere imediată a nevoilor materiale: curiozitatea spiritului nostru ne împinge, ne aruncă, ne cufundă cu entuziasm în această lume necunoscută.

O taină nemărginită se ascunde aici lângă noi, sub un vâl de apă luminoasă și încrețituri de spumă.

Zeci și zeci de oameni, localnici, excursioniști, în promenadele de fiecare zi pe faleză mării, mîngie cu privirea această aparență și nu se împacă cu gîndul de a nu o putea pătrunde niciodată. Rămîn pe țărm ore în șir, scrutînd cu privirea adîncul nesfîrșit, încercînd să dezlege tainele acestei lumi.

Dar iată că vraja se spulberă... o lume întreagă ne așteaptă. Mult mai restrînsă decât cealaltă, dar mult mai ușor de pătruns. Colecția Muzeului Mării oferă vizitatorilor cîteva clipe de delectare, de informare științifică, clipe de neuitat.

Și iată că tot ce ascunde acel univers de nepătruns privirilor noastre, toate acele frumuseți și curiozități se dezvăluie aici vizitatorilor, în toată splendoarea lor.

Organisme dintre cele mai necunoscute, de la formele cele mai mici, pînă la uriașii mărilor ne încîntă privirea. Gingășia și multitudinea cochiliilor de scoici, ne face să ne imaginăm cu nostalgie, viața lor din adîncuri.

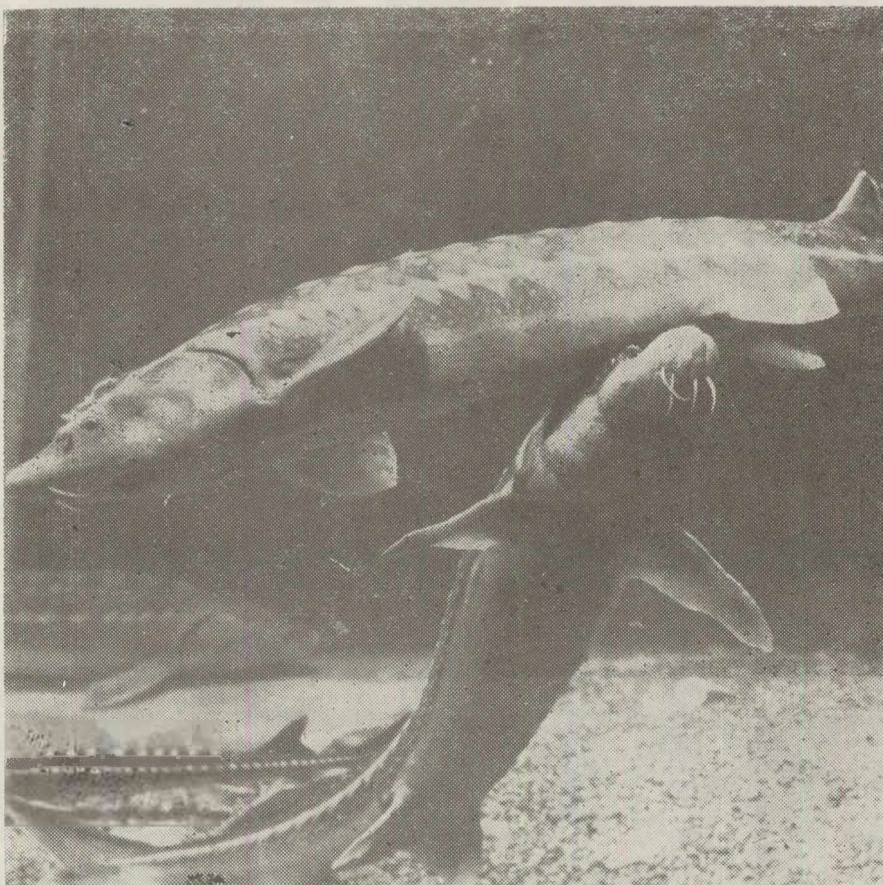
Oricît de minunată ne apare o poiană însoțită de razele soarelui, oricît de încîntătoare este multitudinea de culori a florilor și insectelor, coloritul cochiliilor de scoici și melci exotici este fără asemănare, deși razele soarelui pătrund greu printre păturile de apă, iar abisul mărilor pare atît de întunecat și sumbru. Frumusețea speciilor marine este întregită de forma fără asemănare a bureților de mare, a mărgeanului, specie de octocoralier, cu scheletul roșu, specific Mării Mediterane și de dantelăria coralilor calcaroși și a brizoarelor.

Pe lângă celelalte exponate — stelele de mare prevăzute cu brațe scurte și late, brațe cilindrice sau brațe extrem de ramificate (Gorgonocephalus) întregesc peisajul de „basin” al muzeului. Dar natura ascunde în spatele acestor forme, apriga luptă pentru existență a speciilor, care se concretizează prin lupta pentru hrană și adăpost, lupta între specii, lupta pentru supraviețuire.

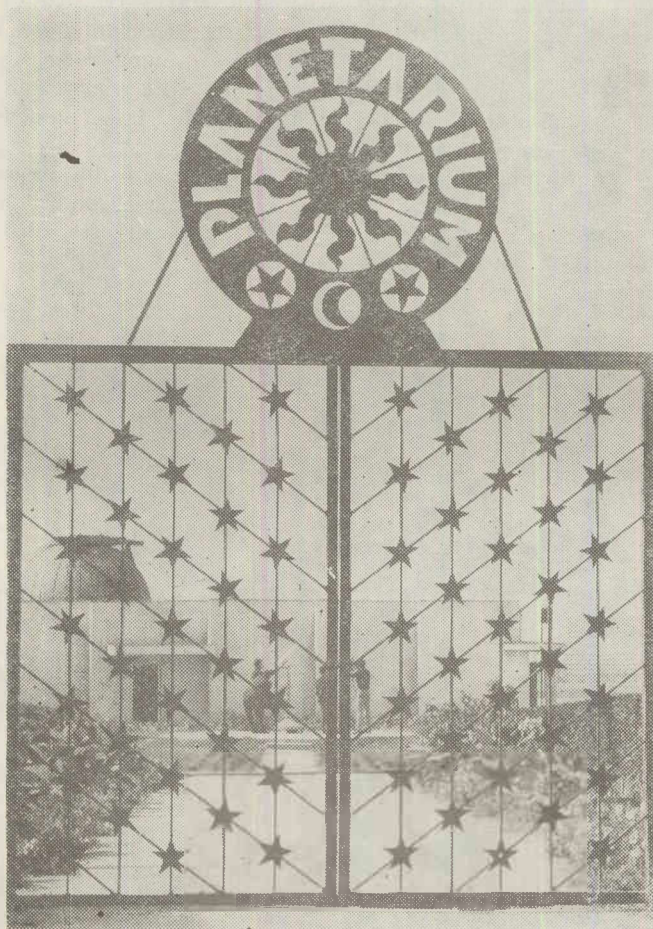
În acest sens speciile acvatice ca și celelalte specii de viețuitoare, prezintă numeroase adaptări. Unele organisme domină prin dimensiunile lor uriașe. Astfel, în muzeu se poate admira, pe lângă finețea unor cochilii de lamelibranchiate și măreția cochiliei de Tridacna gigas (o scoică uriașă).

Lumea acvatică este populată și de specii uriașe — balene și delfini. O balenă ucigașă la scară apropiată de dimensiunile sale naturale se află prezentă în muzeu sub forma unui mulaj, alături de scheletul natural al craniului unei astfel de balene și cîteva vertebre.

acvariul

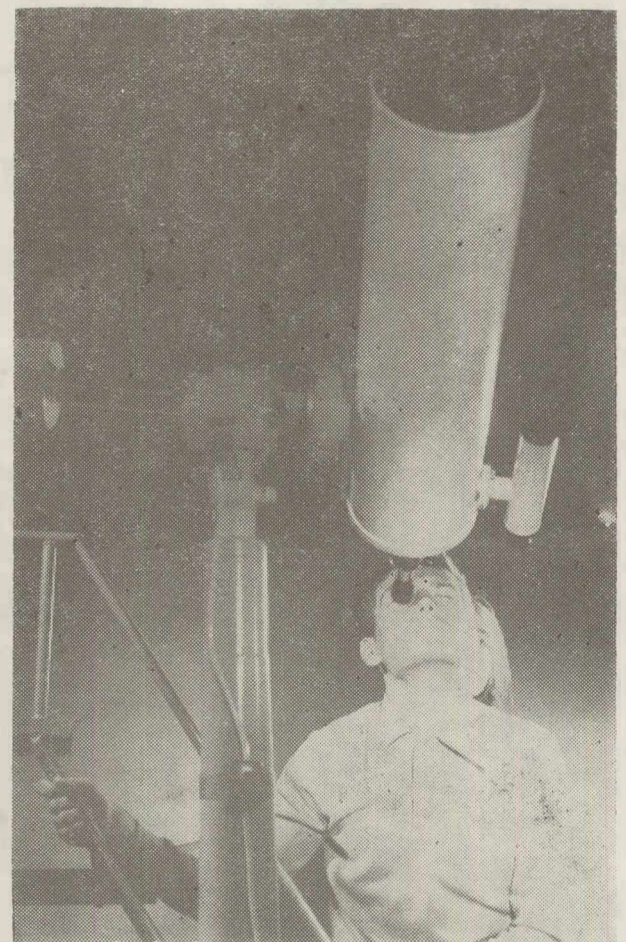

planetariul

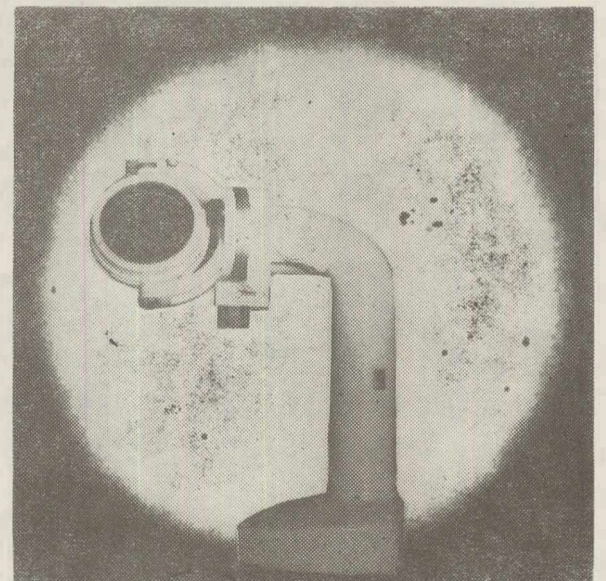

PLANETARIUL reprezintă un modern mijloc de popularizare a cunoașterii cerului, cunoaștere care a devenit și mai necesară o dată cu deschiderea traseelor călătoriilor cosmice ale omului. Vizitatorii ascultă, văd și înțeleg diversele fenomene astronomice, ca răsăritul și apusul astrilor, eclipsele de Soare și Lună, succesiunea zilelor și nopților, mișcările planetelor etc.

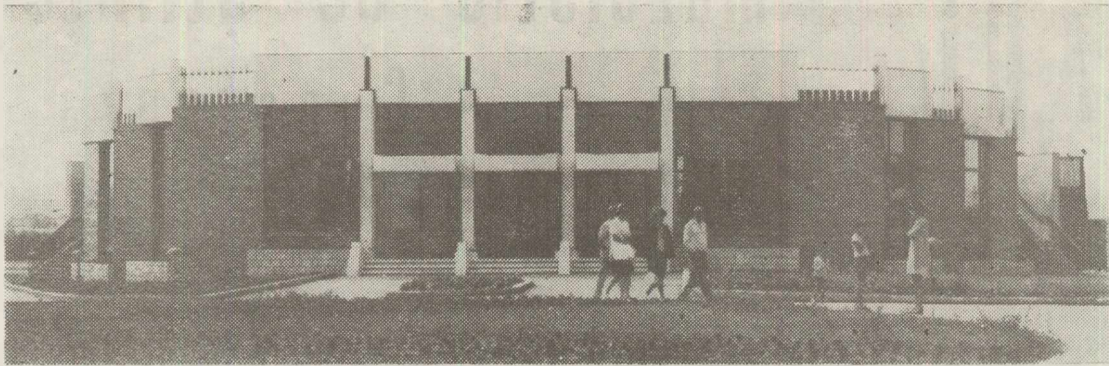
observatorul astro-nomic și stația solară

Observarea directă a astrilor se face în cadrul **STAȚIEI SOLARE** și a **OBSERVATORULUI ASTRONOMIC**. Toate detaliile discului solar: pete, facule, granulație etc. apar pe imaginea astrului zilei, proiectată pe un ecran la o scară considerabilă (peste un metru diametrul). Un telescop și două lunete permit observarea în bune condiții a reliefului selenar, detaliile principalelor planete, ale numeroaselor stele duble, roiuri și nebuloase. Demonstrațiile practice se continuă cu filme de popularizare științifică de educație.

delfinariul

Un aflux continuu de vizitatori de la deschidere și până la ultimele spectacole din acest an a putut fi întâlnit în amfiteatrul Delfinariului, savurând cu multă plăcere spectacolele cu delfini dresați, într-o piscină special amenajată.

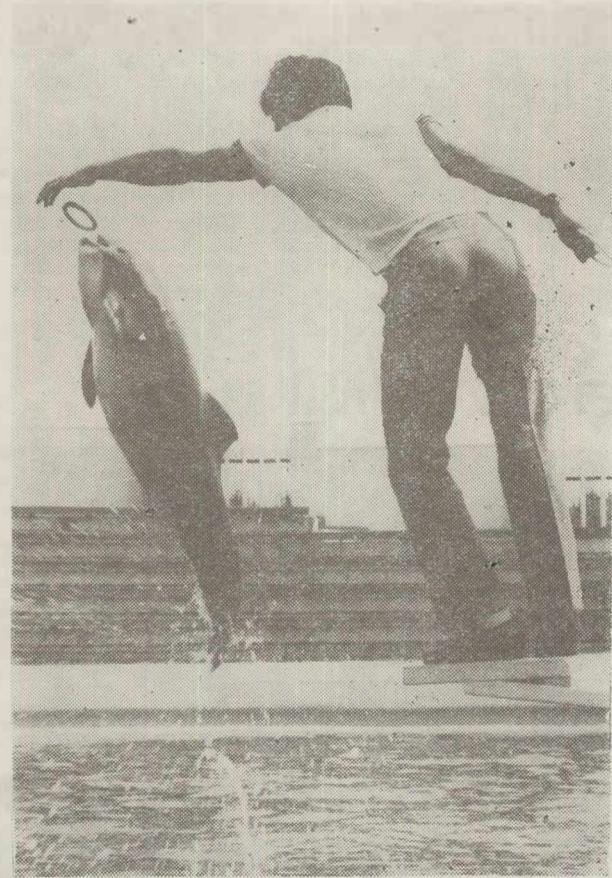
Vedetele delfinariului au fost delfinii Harly și Nasta, două exemplare aparținând speciei Phocaena phocaena, cea mai mică specie de delfini din Marea Neagră, ce nu depășește 1,50 m și 50 kg greutate.

Jocurile gingașe cu mingea, aruncările la coș, salturile au fost o delectare pentru publicul spectator.

Delfinul niciodată nu a atacat pe om. Din ce în ce mai mult se încetănește credința că delfinul poate fi util omului.

Mamifere terestre adaptate secundar la viața acvatică, au suferit în decursul evoluției o serie de modificări și transformări și au capacitatea de explorare a acestui mediu fluid cu ajutorul eco-locației.

Colectivul de specialiști pregătește pentru viitorul sezon estival, un spectacol deosebit cu specia Delphinus delphis, aparținând tot Mării Negre. Mărimea și eleganța acestei specii vor face ca spectacolele din anul care urmează să fie calitativ superioare.

Amenajarea complexă a litoralului Mării Negre și realizarea planului de sistematizare a orașului au făcut ca orașul Constanța să devină unul din cele mai importante centre balneo-turistice de valoare mondială. Paralel cu această dezvoltare, Constanța a devenit și un centru cultural.

Înființarea la 1 Mai 1958 a primului acvariu public românesc a constituit o realizare de seamă în acest domeniu.

Oamenii muncii veniți la odihnă pe litoral au reușit să cunoască „pe viu”, bogăția și varietatea de neconceput a faunei acvatice.

Acest gen nou de instituție muzeală s-a impus de la început prin ineditul său, prin originalitatea formei de prezentare a exponatelor sale — pe viu.

Numărul vizitatorilor a crescut cu fiecare an, depășind în 1972 cifra de 600.000.

Acvariul și-a cîștigat un binemeritat prestigiu, alături în țară cit și peste hotare, el reprezentînd un obiectiv cultural deosebit de apreciat, în cadrul căruia se desfășoară o activitate științifică și cultural-educativă.

Apreciindu-se ca valoroase rezultatele obținute de acvariu, pe linia extinderii și diversificării rețelei muzeistice, în orașul Constanța, s-a hotărît și s-au realizat pînă în prezent noi obiective muzeistice de mare atracție și importanță științifică: Planetariul, Stația solară, Delfinariul și Muzeul mării.

Complexul muzeal de științele naturii astfel conceput, devine o instituție dinamică și influentă în domeniul științelor, învățămîntului și culturii.

Acvariul din Constanța conține în prezent în colecție peste 130 specii de animale acvatice din Marea Neagră, Marea Mediterană, Delta Dunării și lacurile litorale, precum și pești exotici din regiunile tropicale, de o deosebită grație și gingașie.

O noutate pentru marele public a constituit-o în acest sezon și o constituie în prezent broasca țestoasă din Marea Mediterană, „caretta caretta”, de talie uriașă, 70 cm diametrul și 40 kg greutate.

Pe lângă speciile frecvente la litoralul românesc, cum sînt: stavrizii, barbunii, guvizii, calcanii sau căluții de mare, pe lângă anghila cu unduire de șarpe sau pisica de mare cu țepul veninos, mai pot fi admirate în secția marină speciile care migrează din Mediterana, ca: Milacopul, Corbul, Hiena și Rîndunica de mare cu aripi în formă de evantai.

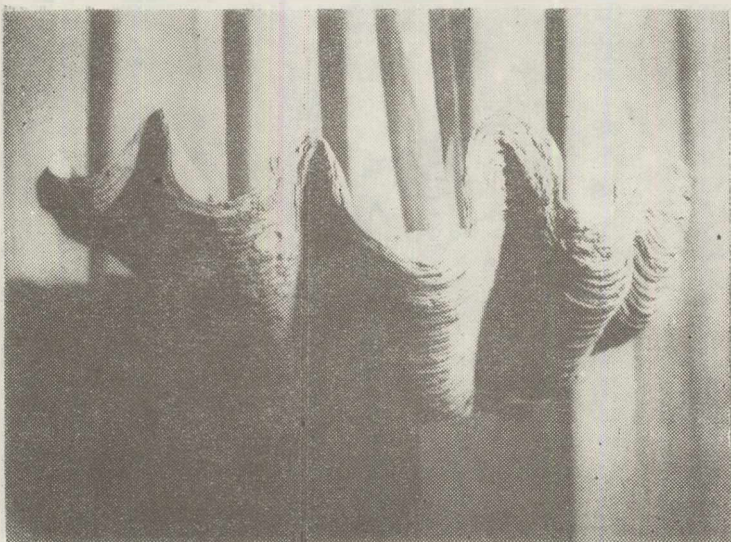
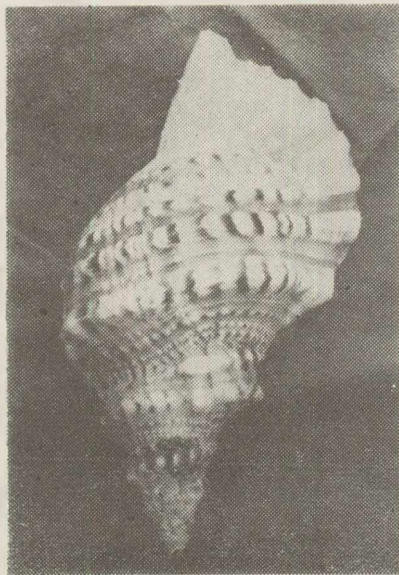
Acvariul are în tematică sa o secție cu pești decorativi cu reprezentanți de pe toate continentele globului. Pentru o prezentare mai judicioasă a speciilor pe bazine, s-a ales metoda prezentării lor pe continente, fapt care ajută pe vizitatori la stabilirea mai precisă a răspîndirii lor geografice pe glob.

Acvariul constituie un mijloc instructiv și plăcut de a studia anumite forme de viață ascunse ochiului omenesc, fie în scop științific, didactic sau numai recreativ. Cu ajutorul său sînt puse la dispoziția vizitatorilor frumusețile neasemuite, ascunse cu atîta sîrg în adîncurile tînuite ale apelor.

Acvariul public reprezintă astfel o frîntură din această lume subacvatică pusă la îndemîna vizitatorilor. Pentru toți iubitorii de natură, Acvariul este zilnic deschis între orele 9—16.

Acvariul public reprezintă astfel o frîntură din această lume subacvatică pusă la îndemîna vizitatorilor. Pentru toți iubitorii de natură, Acvariul este zilnic deschis între orele 9—16.

muzeul mării

rîurile făurite de oameni...

Fascinant, evocator de istorie cu prelung ecou în vreme, podișul dobrogean era supus unui paradox: bătut în coaste de apele albastre ale mării, incins către apus de briul iat, viguros, al Dunării, suferea totuși în miezul pământurilor sale de o lipsă endemică de apă. De aici și părerea grăbită a unora că solul Dobrogei ar fi sterp, ar refuza grăunțelor seva trebuincioasă germinăției, înfloririi și coacerii sub bătaia unui soare prea aspru. Se născuse și stăruia imaginea unui ținut arid — și așa și era, numai că nu a pământului era vina. Ci a lipsei de apă. Oamenii uitaseră că, în ordinea geologică, aici fusese un noian de ape care stăpînise peste pământuri. Rămînînd cîmpia cu iarbă măruntă, cafenie, tăioasă, puzderie de săbii minuscule, înfrînte numai de buza tăbăcită a oilor și-a caprelor, necazul s-a revărsat asupra acestor întinderi. Puțin după începutul veacului, Gala Galaction scria: „Intrînd în Dobrogea, intri în țara pietrei seci... Toate dealurile, toate platourile sînt pleșuve și roșcate... Aceeași uscăciune, aceeași tristeță lasă vîl de toamnă peste această regiune dobrogeană...” Sînt în aceste cuvinte, scrise cu profundă sensibilitate și corespunzînd adevărurilor de atunci cîteva concepte pe care realitatea de azi le neagă cu violență. „Țara pietrei seci”, în primul rînd. Doar simpla unduire a valurilor de griu, valuri ale „mărilor interioare”, cum numea Geo Bogza holdele Dobrogei, este de ajuns ca, de la Limanu și pînă sub Hercinici, să nu zărești „piatră seacă”. „Toate dealurile, toate platourile sînt pleșuve și roșcate...” Deasupra Poienii Fîntîniței, pe un deal copleșit de salcimi, se unesc, ridicate pe versanții Murfatlarului, mari tuburi de aducțiune prin care apa este minată, cu instalații de forță, peste colinele și platourile odinioară pleșuve. „Aceași uscăciune, aceeași tristeță...” La Comana, la Cobadin, la Zorile, la Cumpăna, apa Dunării cade în pînze de răcoare peste cimpuri, în învîrtirea fără de capăt a aspersoarelor. Sub puterea ploii artificiale, țărîna Dobrogei și-a redobîndit, în zodia socialismului, musturile dătătoare de viață. Cînd și în ce fel, relatează cititorilor noștri inginerul Ion Chiriac, directorul Întreprinderii de executare a lucrărilor de îmbunătățiri funciare.

☆

☆

— Ce înseamnă, pentru Dobrogea, lucrările de irigații? Are noțiunea de „irigație” implicații deosebite în acest ținut, înconjurat de trei părți de apă?

— Tocmai într-această stă paradoxul situației, în discrepanța dintre „briul de ape” care înconjege ținutul și regimul hidrologic din interior. Toată lumea știe că în Dobrogea sînt pămînturi bogate, fertile, „ca untul”, cum spune țărînanul. Climatului este însă vitreg, din pricina cantității mici de precipitații. Iată ceea ce explică intervenția masivă a omului, acțiunea sa de corectare a naturii, de modificare a factorilor climatici.

— Irigațiile sînt o „premieră absolută” pentru Dobrogea?

— Nu. Au fost practicate și în trecut dar la scară foarte redusă, în limitele unor amenajări locale, circumscrise unor arii neînsemnate; lucrare fără utilaj de mare randament, fără documentație și fără viziune de perspectivă, au rămas niște simple încercări.

— Așadar, sistemele de mare amploare...

— ...ca și de mare eficiență economică sînt caracteristice anilor noștri. Problema s-a pus cu stringență la Congresul al X-lea, avîndu-se în vedere crearea unui sistem național. În ce ne privește, s-a alcătuit un program județean de dezvoltare a lucrărilor de îmbunătățiri funciare care stabilește, în linii de perspectivă, mersul lucrărilor de irigații pentru perioadele: pînă în 1975, apoi 1975—1980 și deceniul dintre acest an și 1990. Deschid o paranteză: finalmente, mai bine de jumătate din suprafața agricolă a țării, adică aproape 6 milioane de hectare, va fi irigată. La scara județului nostru, vom avea în 1975 225.000 ha din cele 480.000 cultivabile. Situația din nordul Dobrogei este asemănătoare. Și acolo se vor dezvolta sisteme mari: în complexul lagunar Razelm-Sinoe, Dunavăț, Măcin...

— Ați folosit destul de des termenul de „sistem”.

— Da, pentru că această noțiune implică o serie de note foarte însemnate: un anumit specific tehnic, o anumită concepție în proiectare, scontarea unor avantaje economice bine precizate. Insist asupra unui lucru: proiectarea ne aparține nouă,

românilor, și tot nouă ne aparțin și agregatele stațiilor de pompare, conductele de azbociment, jgheburile de beton. Pot spune cu certitudine că sînt la fel de bune ca și cele mai bune produse similare din toată lumea. Ce înseamnă „sistem”? În 1967 „atacam” lucrările de pe Valea Carasu: 187.000 ha de irigat, în mai multe „trepte”, o singură sursă de apă — din Dunăre, la Cernavodă, cu debit de 150 de metri cubi pe secundă. Realizați cantitatea de apă care se scurge în această fracțiune de timp? Din '67 pînă acum am „lucrat” 150.000 ha; restul — în primăvara lui '73. Tenacitate, scop bine precizat, clarviziune. Asta înseamnă „sistem”. Și să știți că stațiile de pompare instalate de-a lungul văii, la Km 18, Poarta Albă, Basarabi, rivalizează cu oricare altele din Europa. Ca să vă dați seama de amploarea acțiunii de fertilizare a pămîntului — preocupare de prim ordin în politica agricolă a partidului și statului — v-aș ruga să rețineți doar un amănunt: o singură întreprin-

dere agricolă de stat, Dorobanțu, are azi mai mult teren irigat decît tot județul Constanța în 1966: 12.000 de hectare. Cît a trecut? Șase ani!!

— S-a calculat eficiența economică a „ploii artificiale”?

— Bineînțeles. Zona cu astfel de „ploaie” produce cu vreo trei sute de mii de tone de porumb mai mult decît loturile neirigate. Struguri, floarea-soarelui, legume, la fel. Un amănunt: prin cincizeci și ceva, primele „colective” obțineau, cu chiu, cu vai, 7—800 de kilograme de porumb la hectar. Azi, la Satu Nou, Mircea Vodă, Ovidiu, Palazu Mare, recoltele au atins 6.000!

— N-ați vrea să menționați unele date tehnice ale amenajărilor funciare?

— Notați: lungimea totală a conductelor subterane atinge mii de kilometri. În pămîntul județului nostru sînt îngropate tuburi: de azbociment, de beton sau metalice, lungi cît drumul de la București pînă la Madrid! Apa purtată pe conducte este dusă la înălțimi neobișnuite, ca la Făclia, unde șuvoiul este împins la cota 100! Este vorba de adevărate performanțe. Dar, și vă rog să rețineți acest lucru, toate acestea constituie latura tehnică a lucrurilor. Nu e însă de ajuns. „Secretul” ansamblului de irigații din județul nostru, ca și din toată Dobrogea, nu stă în dimensiunile agregatelor — și nici în mărimea suprafețelor de aspersiune.

— Dar...?

— În faptul că, pentru prima dată în istoria acestor ținuturi s-a spus cu tărie, cu hotărîre — și ceea ce s-a spus s-a îndeplinit — că omul trebuie să corecteze natura. S-a alcătuit un plan de perspectivă, un program, s-au amenajat niște sisteme (vedeți, iar vorbesc de program și de sisteme, fiindcă numai așa se pot explica lucrurile, în dimensiunile lor de astăzi); toată această activitate planificată este imensul sprijin pe care-l acordă partidul lucrătorilor de pe ogoare. De aici trebuie începută explicarea lucrurilor, de la acest adevăr atît de simplu dar esențial. Urmările: grădini în loc de pămînturi uscate, ianuri în loc de izlazuri sterpe, pînzele argintii ale aspersoarelor înmuind arșița podișului dobrogean, urmările, zic, vin de la sine, logic, într-o ordine firească a lucrurilor.

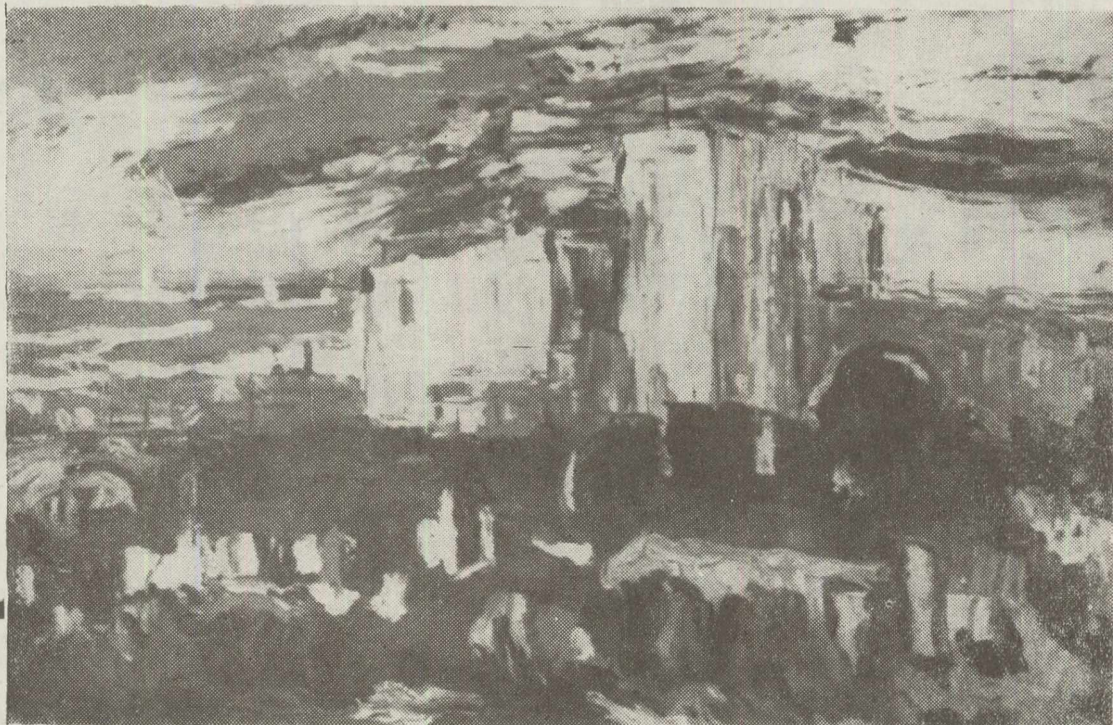
Convorbire realizată de
MIHAI ADRIAN

integrarea învățămîntului cu cercetarea și producția

Minunatul program trasat de Conferința Națională a partidului privind dezvoltarea României socialiste, cu largi implicații asupra tuturor laturilor vieții noastre economice și sociale, include, ca pe o problemă de o deosebită importanță, perfecționarea raportului învățămînt-cercetare-producție. Necesitatea conjugării eforturilor acestor factori în pas cu dinamica economiei noastre naționale și în contextul revoluției tehnico-științifice, este subliniată ca o condiție hotărîtoare desfășurată din prezent către viitor. Și iată că, doar la cîteva luni de la Conferința Națională, secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, în cuvîntarea ținută la Cluj cu prilejul deschiderii anului universitar, vine să adinească și să explicitizeze, cu clarviziunea sa caracteristică, sarcinile care stau în fața școlii pe toate treptele ei. Tot ceea ce știam pînă acum despre rosturile învățămîntului, despre instrucție și educație, despre pregătirea cadrelor de azi și de miine, dobîndește o lumină mai vie, mai amplă. Școala, instituturile, universitatea însăși, sînt chemate să răspundă necesităților mereu sporite și exigențelor sociale, să-și deschidă larg porțile către freamătul uzinelor și germinăția de pe ogoare, să îndrăznească mai mult, să acționeze în afirmarea noului, în introducerea progresului științific și tehnic.

În organizarea și desfășurarea învățămîntului, arată secretarul general al partidului, anul 1972-1973 trebuie să fie anul unei cotituri hotărîtoare. Aceasta presupune schimbarea generală a concepției în învățămînt. Nu de un învățămînt formal și teoretizant este nevoie, ci de un învățămînt dinamic și programatic, adecvat în toate laturile lui cerințelor vitale ale economiei, ale progresului material și spiritual al societății noastre. Ceea ce s-a întreprins pînă în prezent nu este suficient, trebuie luate măsuri care să ducă la o îmbunătățire radicală a procesului de învățămînt, de modernizare a învățămîntului de toate gradele, în așa fel încît între școală și producție să existe o conlucrare perfectă, școala să asigure economiei cadre competente, să includă în programe, în manuale, în predare ramurile disciplinare cerute de progresul tehnic contemporan, să prevadă necesitățile viitoare, să prospecteze viitorul. Introducerea disciplinelor practice în școlile de cultură generală și în licee este un prim

pas, important este ca școlile și liceele să asigure tinerelor generații condiții cit mai bune de a-și însuși aceste discipline, în atelierele școlare și direct în producție, la școala muncii productive. În lumina acestei indicații gîndim că școlile generale și liceele din județul Constanța au de îndeplinit o colaborare mai strînsă cu unitățile economice și mai ales cu marile unități, cele cu pondere în economia județului. Atelierele școlare să fie profilate cu precădere pe însușirea unor profesii necesare cerute de economia județului. Marile întreprinderi să sprijine mai mult școlile în realizarea instrucției practice a elevilor, să-i ajute în asimilarea cunoștințelor tehnologice, să se integreze cit mai deplin fluxurilor producției. Nu trebuie scăpată din vedere perspectiva, dezvoltarea construcțiilor civile, industriale și navale în județul nostru, a agriculturii, faptul că Șantierul Naval va deveni șantierul de performanță al țării. Înființarea, în acest an, la Constanța, a unui liceu de marină și a unui institut de marină se inscriu în cadrul preocupărilor tot mai intense de adevărate a învățămîntului la necesitățile în perspectivă ale economiei. Cum, din acest an ponderea va trebui să fie a liceelor de specialitate, desigur că sfera de cuprindere a învățămîntului constanțean va cunoaște o dezvoltare continuă. Sarcini deosebite revin învățămîntului superior. Avem nevoie de cadre cu o înaltă pregătire tehnico-științifică, capabile să stăpînească angrenajul mașinilor moderne, să dirijeze liniile automatizate, să utilizeze creierile electronice, să elaboreze noi tehnologii de fabricație. Acestea nu se pot forma doar în băncile amfiteatrelor, departe de cloțul muncii vii, concrete, ci numai printr-o împletire a teoriei cu practica, a științei cu producția, în cadrul complexelor probleme tehnice și economice pe care le ridică activitatea de producție, în strădania de a descoperi și înfăptui noul. Institututele politehnice, toate institututele și facultățile cu profil științific, tehnic sau economic trebuie să desfășoare o activitate practică și eficientă de cercetare, în strînsă conlucrare cu necesitățile întreprinderilor. Colaborarea trebuie să fie ambivalență: de la învățămînt la producție și de la producție la învățămînt, în așa fel încît să se ajungă la o întrepătrundere a sarcinilor școlii cu cele ale producției. „La realizarea prezenței nemijlocite a specialiștilor din producție în învățămînt și totodată a cadrelor din învățămînt în producție”. În condițiile mutațiilor rapide care intervin în știință și tehnică, activitatea de cercetare trebuie să fie unitară și îndreptată în esență către introducerea progresului în toate compartimentele (organizare, proiectare, construcție etc.). Trebuie lichidate orice paralelisme în activitatea de cercetare. „Laboratorul de cercetare din învățămînt trebuie să fie și laboratorul de cercetare al fabricii. Acolo să se elaboreze tehnologia ce urmează să fie introdusă în fabrică”, subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu. Numeroase alte sublinieri evidențiază sarcinile învățămîntului de toate gradele în formarea și pregătirea tinerelor generații pentru a deveni cadre de nădejde în opera de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră.

● Soare printre blocuri

VICTOR CONSTANTIN

● VIRGIL DUDA : anchetatorul apatic

● ALEXANDRU PALEOLOGU : bunul simț ca paradox

După **Povestiri din provincie** (1967) și **Catedrala** (1969), Virgil Duda este preocupat în continuare de individul social, administrație și observarea migăloasă a raporturilor ce se instaurează între ele în anumite compartimente ale vieții sociale. De această dată autorul oferă antiteza activismului optimist ilustrat de cărțile anterioare.

Anchetatorul apatic (Editura Cartea Românească, 1972) este romanul unui temperament în care analiza practică cu obstinătate pare să ignore cele mai elementare legi ale sintezei și ale motivației epice, sugerând un fetișism obscur. Personajul este urmărit cu tenacitate într-o manieră didactică în momentele esențiale ale manifestării existenței sale familiale, social-administrative și erotice. El pare a ilustra un portret robot pe care-l deține autorul și care exemplifică, în stare pură, indivizii ce se sustrag vieții sociale. Dintr-o vestejire însă a negativismului social care ar vrea să fie, romanul se arată mai mult unul ce tratează psihanalitic o traumă profundă. Ceea ce părea obtuzitate socială nu este decât efectul unei maladii. Și pentru că datele problemei se schimbă, cartea pierde simțitor din proporțiile pe care dorea să i le acorde Virgil Duda și care ar fi putut duce la înfăptuirea unui remarcabil roman social, rămânând numai unul ce tratează o simplă problemă de psihologie. Anchetatorul apatic este un neadaptat al vieții practice. Visător ce fantazează copios, refugiat în lectură și într-o timiditate infantilă, el trăiește intens numai ceea ce este amintire sau anticipare dintr-o înfrimare reală de a percepe prezentul. Pe lângă toate acestea el mai este și un individ ce și-a greșit vocația pentru că temperamentul îi interzice inițiativa, dinamismul, înflăcărea lucidă venită din spiritul dreptății, necesare unui om al legii. Tânărul anchetator apelează, prin modificarea unor resorturi intime, la rememorare, cu o plăcere perversă. Fără să fie motivată în chip natural de diverse pricini ce-ar determina-o să se exercite în limite suportabile, rememorarea îi năpădește ca o vegetație bolnăvicioasă întreaga existență. Avem de-a face cu un caz cert de masturbare a spiritului atîta vreme cît orice eliberare de energie se face printr-un gest rememorativ. Cheia revelatoare este scena erotică. Această stare este dezvăluită de ultima parte a romanului ce salvează personajul, dîndu-i o coordonată tragică, prin ratarea inevitabilă la care este condamnat. Dragostea pentru Mura se dezlănțuie tardiv, prin rememorare. Prezența ei îl lăsase indiferent. Transformarea ei în imagine îl face apt de a o iubi. Activitatea imaginativă, artificială din pricina ordonării pe care o poate opera asupra evenimentelor, și clară, calitate conferită de timpul acordat speculației subtile, în contrast vădit cu prezentul nebulos prin însăși condiția lui de a scăpa spontan clasificărilor, seduce toate facultățile oferindu-le himeric iluzia plenitudinii. Tânărul anchetator vicios se îndreaptă mereu cu un gest devenit mecanic în acele zone în care își poate imagina lumi fictive și poate studia trecutul devenit inofensiv, incapabil de a-i mai răni, prin luciul și inconstanța prezențelor de fum, sensibilitatea: „Dar era numai suferința lui, o în-

capacitate de adaptare și o voluptate totodată, ceilalți n-aveau astfel de probleme; sau le tratau drept necazuri trecătoare. Desigur, nici nu erau altceva, numai el le atribuia alte dimensiuni, doar el, și nu întotdeauna, aspira să evite soluțiile provizorii, să aibă în spate un punct de vedere durabil, de care să se sprijine cînd îl vor cuprinde, prevedea, părerile de rău și ezitățile. Cu toate acestea cele mai multe dintre rezolvări sînt provizorii, timpul le reia oricum în discuție, le modifică semnificația, așa cum se întimplase și cu iubirea Murei. Îngrijorarea lui era o formă de exaltare, avea datoria să nu uite că de Mura se despărțise convins, absolut sigur, că n-o iubește (...) prin ceața prezentului, lumina farurilor sale nu răzbătea, nu-i rămânea decât să se resemneze. Sentimentele au cu încetul un aer de culpabilitate, dar nu atît de mult încît să smulgă personajul din apatie, ci doar să-l melancolizeze.

În general romanul acesta, scris greoi și pe alocuri confuz, contrar oricărui principii romanești, suferă de o curioasă lipsă de atractivitate de care se fac de altfel vinovate multe din romanele apărute în ultima vreme. Fraza este seacă, fără culoare, abundentă în tautologii. Disociațiile par să se producă datorită unei manii ce-l îndreaptă inevitabil pe autor spre un analitism insuportabil. Cu toate inovațiile, romanul trebuie totuși să-și păstreze o calitate

vitală, aceea de a place lectorului, de a-i câștiga interesul, de a-l obliga să subscrie sau să se pasioneze pentru o idee. O simplă descriere a reacțiilor unui personaj, pentru că romanul nu are în rest decât prezențe palide și pasager, chiar dacă ilustrează o teorie, nu interesează atîta timp cît literatura n-a ajuns în acel stadiu deplorabil al ilustrării. Labirintul motivațiilor rigide, al cazuisticii terne, al disecțiilor plate făcute fără spirit dar cu grija de a le da un aer de intelectualitate, sînt mai puțin interesante decât modesta povestire despre inimosul judecător Druk chiar dacă rațiunea care îl aduce acolo este mai înfii venită din intenția de a parodia

și apoi de a oferi o metaforă în care sufragiile să fie de partea tînărului anchetator apatic. Nebulozitatea anchetei pe care personajul o conduce și în care sînt implicați indivizi decăzuți, nebulozitatea vieții anchetatorului dau naștere unui mic haos în care cei dispuși să speculeze găsesc destule clișee cu care ne-a familiarizat romanul european. Aceasta n-ar avea însă nici o importanță dacă cartea ar fi fost scrisă mai lizibil și antrenată de o idee în jurul căreia ar fi putut să se organizeze. Altfel, descriptivă și monotona, pare produsul unui spirit robit de o didactică a banalului.

MIRELA ROZNOVEANU

După **Spiritul și litera**, carte care a consacrat un inconfundabil stil intelectual, Al. Paleologu publică la ed. **Cartea Românească** o nouă culegere de eseuri, intitulată programatic **Bunul simț ca paradox**. Considerabil lărgită, aria pretextelor cuprinde acum, alături de literatură, elemente de morală, politică, istorie, religie, folclor, metafizică. Eteroclită prin pretexte, culegerea este, în schimb, fundamental coerentă prin perspectivă și mod de investigație, ca și prin mobilul didactic pe care-l implică.

Conformîndu-se titlului, Al. Paleologu urmărește în principal reinstaurarea unor adevăruri primare. Scopul său nu este de a dezmembra pur și simplu ideile din invelișul pe care l-au proliferat, ci de a le abstrage, de a le reconsidera cu lipsa de prejudecăți proprie bunului simț. De o mare eficacitate în acest „proces” se dovedește capacitatea de a folosi cultura împotriva unor stereotipii al căror prestigiu cultura însăși l-a girat. Nu este vorba, prin urmare, de o atitudine a sau anticulturală, de o consecință teoretică a unui complex de inferioritate, ci de o apărare a adevăratei culturi împotriva pseudoculturii. Plăcerea de a construi sofisme și de-a ajunge la paradoxuri nu devine niciodată scop în sine; aventura spirituală se desfășoară cu speranța, frenetică și generatoare de îndoială și inventivitate, a atingerii adevărului. În acest sens, Al. Paleologu este un umanist în accepția autentică a cuvîntului, deși unele reflecții sînt fie simple interpretări semantice, fie o chestiune de abilitate speculativă. Intenția este aceea de a revela a esențialului, chiar dacă faptele care le declanșează par sau sînt periferice. Insolita „democrație” a fenomenelor luate în discuție, vocația de a sesiza pretutindeni, chiar și în nimicuri, principii universale, atestă o vocație de poet (sau de filozof, pentru că, la un moment dat, Al. Paleologu le identifică).

Vibrația cu care sînt scrise eseurile nu afectează (și nici nu este atenuată de) structura clasică a demonstrațiilor. Deși paradoxul se enunță adesea chiar în prima frază, pauza care urmează (desigur, nemarcată grafic) reprezintă un moment de tensiune, de suspensie la care participă deopotrivă eseistul și, prin inducție, dar nu numai, cititorul. Urmează, de obicei, susținerea tezei, realizată cu o logică suplă, activă, persuasivă, uzînd de exemple din domenii care sînt sau devin familiare și de spectaculoase dezvoltări etimologice, pentru ca imediat după aceea, fără a-i da timp să se redreseze, prejudecata în cauză să fie atacată frontal cu șarje rapide de observații care o denunță și o anulează, cu circumscrieri

sarcastice, de pamflet. Iată un exemplu canonic și, de aceea, evident:

„Distracția e o manifestare a setei de cunoaștere. Distratul, absorbit de gânduri lăuntrice sau fascinat de spectacolul lumii externe, din care surprinde detalii revelatoare, urmărindu-le cu o curiozitate plină de mirare, e nedisponibil, absent la solicitările imediate, fiind total solicitat de cunoaștere. Ceilalți, deșteptii, isteții, consideră realitatea gata făcută, cunoscută, clasa-tă: o preiau în bloc, în fond schematic și abstract; trec prin viață fără să bănuiescă esențele, percep cu promptitudine tot ce e perceptibil în cifre sau practice combinații, dar nu știu nimic sau prea puțin despre viață. Numai distrații apersepc realul, numai ei știu să descopere.”

Interesant este faptul că afirmația inițială și cea finală, deși perfect tautologice, se deosebesc fundamental. Prima are doar energia de a spulbera habitudinile, de a trezi atenția; a doua, substanțial îmbogățită, e o idee cu un trecut, un adevăr care iradiază și implică. La urma ur-

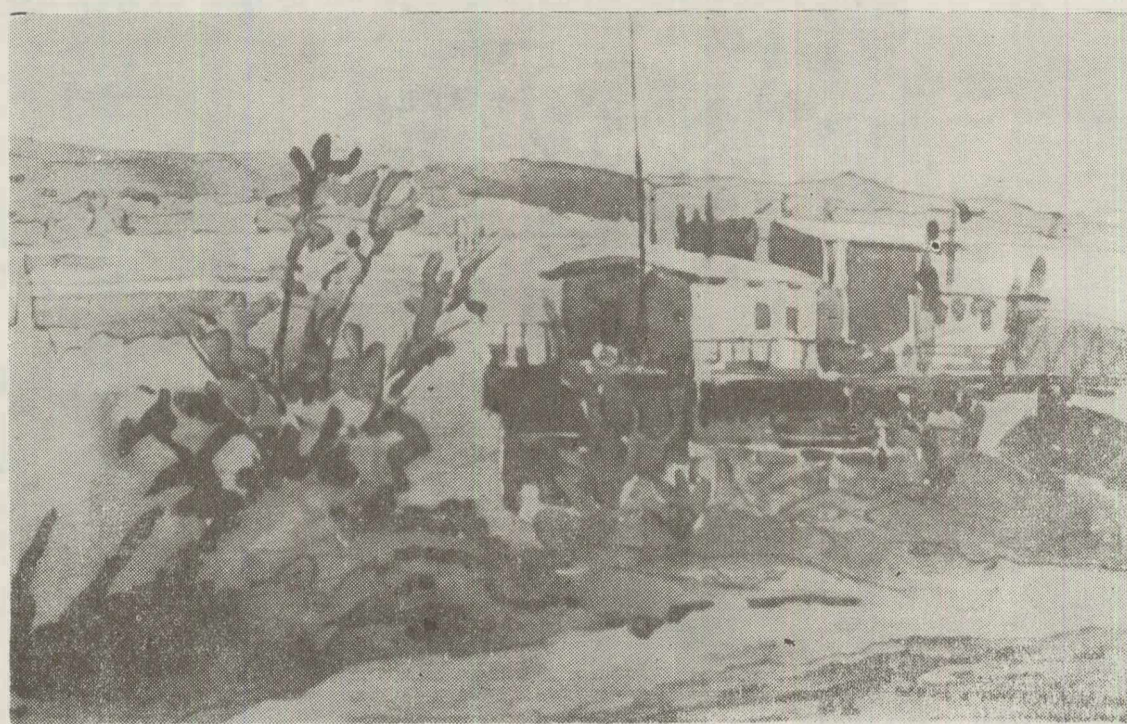

mei, nu prima formulare a paradoxului contează; cine rămîne la concluzia că Al. Paleologu face aforisme șocante de tipul **scepticismul este con-substanțial dogmatismului, imitația are valoare sau Don Juan e un ratat în erotică** — a înțeles cartea în litera, nu în spiritul ei, și poate chiar nici atît. Abia ultima formulare, cu tot procesul pe care-l include, trebuie reținută.

Exaltînd cunoașterea, Al. Paleologu ignoră (uneori explicit) posibilitatea valorificării practice a ideilor. Indiferența sa se adresează însă doar intereselor meschine, care nu intră în sfera noțiunii de umanitate. Cu o încordare lucidă, camusiană, adevărurile filozofice sînt analizate în consecințele lor morale. În esență, nu inteligența, ci bună-tatea este opusă prostiei, generatoare de monstruoziități pe toate planurile existenței.

Al. Paleologu se consideră și este un moralist cu predispoziții didactice. Cuvintele trebuie luate însă în accepțiile validate de Socrate sau Platon, de Descartes ori Pascal, gînditori față de care eseistul român nu-și ascunde afinitatea. Cartea descoperă, dar și deschide gustul pentru descoperiri, restabilește adevăruri morale, dar și resuscită simțul moral (deși, pe alocuri, afirmațiile au un aer mai mult de candoare). A citi cartea lui Al. Paleologu înseamnă a parcurge un traseu spiritual și a iniția deja altul.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

● Ponton la Ostrov

La nivelul ideilor generale ipoteza nu este cituși de puțin forțată întrucât situația absurdă devine iminentă într-un climat de agresiune, în care individul se confruntă cu ansamblul. Pentru un stoic, un lucid și un taciturn cum este personajul lui Marin Preda, și din perspectiva ultimă a ostilității sale cu lumea, actul se înfățișează cu precădere absurd. Ca și în cazul crimei lui Meursault, soluția apare absurdă din clipa în care în rațiunea sa, personajul nu mai distinge hotarele dintre virtute și răutate ori dintre necesar și zadarnic. Dar spre deosebire de eroul camusian, Moromete ajunge aici nu prin acțiunea legislativă a hazardului și nicidecum prin lipsa oricărei percepții a scopului, cum se întâmplă cu Străinul lui Camus, ci prin aceeași viitoare și înțelegere clară.

Moromete este un individ care abstractizează în permanență încit, la el, actul decurge de fiecare dată dintr-o sinteză mentală chibzuită cu minuție, fiind o verificare în realitate a unei idei abstracte. Aceasta este o condiție specifică a individualismului care se susține canoanelor comune. Tăierea salcîmului **ăsta** reprezintă o atare experiență cu afirmații și negații specifice individualității sale, pe care eroul însuși o ridică la rangul de demonstrație: „Așa, ca să se mire prostii” sau „Să se uite și să se mire pînă li s-o apleca”. Acestea sînt răspunsurile încăpăținate cu care el împină curiozitatea martorilor.

Așa stînd lucrurile, gestul său intră logic în ordinea divergențelor esențiale dintre individ și ansamblu, evidențiind demonismul celui dintîi. Cel care eșuase, din propria sa viață, în inițiativa de a deveni un **homo economicus**, același Moromete contradicțoriu, joacă în fața semenilor un rol străin sieși, încercînd să demonstreze celor împăcați cu timpul că el este un avizat și un cunoscător al fenomenului și nicidecum un naiv răpus de evenimente. Pentru o clipă el aduce marele teatru al istoriei în propria sa bătătură. Într-o economie în care totul începe să fie destinat pieții, într-o lume de megieși cuprinși de halucinația pretului, Moromete, în acel început de ziuă nu vrea să mai țină cont că salcîmul e un arbore anonim, care înfloarește primăvara și este îmbrățișat de copiii iarna, adică refuză să se mai lase vrăjit de splendoarea lui naturală, adăugîndu-i una nouă și cea care-l înspăimîntă cel mai mult: **valoarea**. El sacrifică cel mai frumos salcîm din viroagă pentru a dovedi însăși hidoșenia fenomenului. Actul său se transformă într-un gest **exemplar**, fără nimic întîmplător în el. Anume alege acest copac, pe care toți îl iubeau instinctiv, pînă și cei trei feciori ai săi bîntuiți de lăcomie, pentru a le demonstra că instaurarea banului și a valorii înseamnă anulare afectivă și dezumanizare. Nu din întîmplare vinde trunchiul lui Tudor Bălosu care îl cumpără în chipul cel mai firesc, semn al unei totale alterări morale.

Intr-adins, cuvîntul pe care-l rostește Moromete, sună acum ca o gravă amenințare istorică. Cei din jur, se pare că nu mai au însă puterea să înțeleagă. În fundul grădinii doar „mama se uita mereu la golul din care fusese smuls salcîmul. Atît de rău stăteau? De ce, dacă aveau așa nevoie de bani, nu vindeau o oaie sau cițiva miei?” (p. 88).

Dar Moromete nu se arată dispus să vorbească mai mult. El și-a făcut datoria. În acea dimineață a ieșit în vîzul lumii travestit în diavol, interpetind însăși drama capitalului. Teza funcționează în romanul lui Marin Preda la cele mai mari înălțimi artistice. Ca individ, Moromete își asumă în aceste pagini a-

cel grad de culpabilitate relativă, necesar pentru a face văzută culpabilitatea absolută a istoriei. Însingurarea sa va însemna de aici încolo eșecul ansamblului. Fuga băieților și pustiirea gospodăriei fac parte din acest dezechilibru general care afirmă, de fapt, biruința individului care „arăta ca și atunci cînd tăindu-se salcîmul, netulburat și nepăsător.” Îl vom regăsi la finele cărții, în unul din acele magnifice ceasuri de contemplare în care imaginea monumentală a eroului trece pragurile timpului:

străinarea de ea ar aduce întinericul și că moartea n-ar fi mai rea decît atît. Nu se întîmplase nimic atît de cumplit încît să nu fie repus totul sub lumina vie a minții. Nu trebuia să urle și să ridice pumnul, ci trebuia să se gîndească. Nu cumva timpul era undeva același? Nu cumva trecerea lui era egală și dacă odată te ocrotea fărîmițînd primejdia, cînd te credeai scăpat îți distrugea de asemenea speranțele clădite peste legea lui?” (p. 510). Individul uman ajunge în aceste trei versete antologice la

flăm o dreaptă împărțire a sentinței: „Și cu fiecare întrebare Moromete se liniștea tot mai mult și într-o vreme întrebările încetară de tot și ridică fruntea. **Nu era vinovat.** (s.n.) Iar dacă totuși gresișe undeva, dacă crezuse cu prea multă seninătate în pacea și armonia lumii, nu seninătatea lui era de vină, ci lumea. Și această gîndire sumbră și trufașă îl ridică pe Moromete în picioare”. (Ibidem, p. 511). Personajul lui Marin Preda apare ca o esență umană eternă surprinsă într-o suc-

in jos și nu mai zice nimic”. (p. 78). În fapt, feciorul sesizează aici o răsturnare de valori care nu afectează intimitatea psihologică și filozofică a bătrînului Moromete. Din tăcerea sa nu a dispărut definitiv iluzia acelor victorii în „întemporal”, cum ar spune tînărul notar, sfetnicul lui Niculae. Reacțiile sale sînt în continuare defensive și intransigente. Refuză să se ducă la primărie unde Niculae ține un discurs și își izgonește nevasta cu parul, rostind aceeași acuzație asupra lumii: „Faptele mele crezi tu că sînt rele ca să mă vezi murind? strigă el cu o voce de o tărie uluitoare. Eu să mor din pricina faptelor mele? Atunci toată lumea să moară și să mori și tu, n-ai mai ajunge să treci pragul”. (p. 130). În mintea sa limpede, i se dezvăluie tot mai mult ceea ce curgere egală a timpului pe care altădată o intuia doar. Chiar și **fondirea** revenise și el o simțea, acționînd în forme noi. Dar „Moromete se resemnase de mult să lase să curgă astfel peste capul lui acea ploaie de amenințări și învinuiri. Nu mai zicea nimic, tăcea și asculta cu privirea albă, rătăcind pe lucruri care nu erau acolo și nu se vedeau și din cînd în cînd doar tresărea, dar foarte slab, luptînd cu mîhnirea și tristețea”. (p. 173).

Osificarea lui Moromete nu poate fi privită ca o simplă disjunție între om și univers și cu atît mai puțin ca o fugă din fața istoriei. La temelia destinului său stă un tragic efort de corecție pe care individul încearcă să-l aplice timpului cu convingerea că răul este întotdeauna integrat și el regenerează ciclic. Ineficacitatea acestui martiraj este doar aparentă căci energia pe care o cheltuie individul este în întregime acumulată de istorie. Ceea ce în ordine temporală nu se realizează însă niciodată este acel echilibru definitiv între individ și ansamblu, căci printr-o implacabilă lege, afirmarea dialectică a celui din urmă aduce cu sine înfrimarea primului. E însăși drama din Moromete, întrezărită cu subtilitate de erou în mitul magilor, unde replica cu „socoteala ciobanului achitată sau neachitată” vorbește tocmai despre această substituție a unui acord imposibil, cu o convenție. Poate că cea mai adîncă sugestie a acestei drame ireparabile stă în admirația cu care Moromete privește, într-un monolog oracular din roman, cosmica armonie a șuvoaielor de apă: „Moromete se apropia încet cu șanțul său de viroagă, îl termină și se întoarce apoi și luă de la cap să-l adîncească. Apa se scurgea la vale cîntînd și de sus continua să toarne fără oprire. Moromete ridică fruntea și se uită și ceea ce văzu îl făcu să-și dea pălăria pe ceafă de admirație. Șanțul cel mare, comun tuturor grădinilor de pe-acolo, dădea peste mal de-atîta apă și dacă n-ar fi curs cu repeziciune spre o direcție a ei care ducea spre rîu, te-ai fi putut teme că dacă ploaia nu se va opri curînd, va îneca satul”. (p. 422). Era o taină a mișcării pe care acest Sisif mișcificat, „prizonier parcă fără scăpare al elementelor și al lui însuși” o descoperea prea tirziu. Din legendă răzbate marea necesitate statuară a omului în care Ilie Moromete a crezut: „Domnule, l-am auzit că îi spune doctorului, eu totdeauna am dus o viață **independentă** (s.n.)!” Dar numai în artă se pot clădi monumente din iluzii pe care istoria le înfrimă...

AL. PROTOPOESCU

moromeții – individ și istorie (III)

„Moromete se așază pe piatra albă de hotar și-și luă capul în mîini. Era cu desăvîrșire singur. Dacă n-ar fi fost mișcările locurilor sau urmele roților de căruță, uscate adînc în pămîntul drumului, care arătau că pe aici au fost oameni, s-ar fi zis că porumburile au crescut singure, că au fost părăsite, că nimeni n-o să mai calce vreodată pe aici și că doar el a rămas ca un martor al unei lumi ciudate care a pierit.

Moromete însă era departe de a se simți rupt de lume și venise aici tocmai pentru că se simțea îngropat în ea pînă la gît și vroia să scape. Simțea că se uneltise împotriva lui și el nu știuse, — timpul pe care îl crezuse răbdător și lumea pe care o crezuse prietenă și plină de daruri. Trăise lăsîndu-și liberă mintea să se

o sinteză ale cărei premise ne-au fost sugerate pe-ndelete. „Martor al unei lumi ciudate”, Moromete înțelege că între libertatea lui de gîndire, la care migălise atît, și realitatea dură a istoriei, există o prăpastie ireparabilă. Dar el este departe de a-și părăsi reduta. Era cu desăvîrșire singur dar nu se simțea rupt de lume. Voința de a **scăpa** îl conduce spre o serie de disocieri care stabilesc întreaga unitate a individualității ultragiante. Ca și în alte situații el refuză actul („Nu trebuia să urle și să ridice pumnul...”) în favoarea rațiunii. Dihotomia e esențială: ansamblu înseamnă acțiune, individ înseamnă rațiune. Între unul și celălalt timpul este „undeva același” iar trecerea lui „egală”, și în aceasta stă imposibilitatea de a clădi speranțe

cesiune de situații. Moromete nu este nici un **conservator**, nici un **prezentist**; el are durată sa specifică, fiind în acest sens, proprietarul unui timp omogen, impenetrabil și absolut. E ceea ce însuși va constata undeva în volumul al doilea al **Moromeților**: „Pînă în clipa din urmă omul e dator să țină la rostul lui, chit că rostul ăsta cine știe ce s-o alege din el!”

Volumul al doilea al romanului nu va face decît să consolideze acest principiu existențial, chiar dacă în structura personajului vom întîlni tendințe și trăsături, uneori, paradoxale. Dar nu trebuie să uităm, că el se află aici la capătul unei experiențe istorice parțiale și mai ales în pragul unei resurecții sociale prea puternice pentru a nu se simți solicitat laolaltă cu toate elementele care compun noul tablou social: „...cu tatăl său se întîmpla ceva. Nu se mai putea vorbi cu el, îi spuneai una și el asculta și ai fi zis că înțelege, ca să te pomenești pe urmă că răspunsurile pe care li le dădea veneau din altă parte”. (Moromete, vol. 2, E.L., 1967, p. 6) O vreme lasă impresia că a devenit „în mod ciudat întreprinzător” și îl aflăm chiar foarte agitat de ideea „beneficiului”. Este a doua concesiune pe care eroul o încearcă față cu timpul, și care corespunde întrucîtva tentativei eșuate odinioară, de a intra în mecanismele tulburi ale capitalului. Dialogurile tot mai frecvente cu Niculae, dezvăluie un Moromete frămîntat, încă apt să pătrundă adevărurile lumii dar mai ales să se războiască cu ele. Întrebările sale sînt la fel de grave și conținute ca și noul drum istoric pe care mezinul său îl îmbrățișează: „Și acum viu eu și te întreb: dumneata cauți ceva pe lume! Ce?” (p. 60).

„Spune și tu, nu e așa? Din moment ce trăiești bine, la ce-ți mai trebuie cartea?” (p. 64).

Din imediata apropiere imaginea lui Niculae despre tatăl său pare să se impună: „Nu-l cunoști, dar să-l fi văzut ce-a fost el odată. Știi cum se adunau oamenii cînd îl vedeau că iese la drum și se așază pe stănoagă? (...) Ei! acum s-a terminat, îl vezi cum îi ia altul vorba din gură fără nici un respect și el lasă fruntea

● Peisaj rustic

desfete și iată că nu-l iertaseră, timpul ascunzînd o capcană (filfiirea înceată a amenințărilor, întinderea lor de-a lungul anilor și de aici credința în fărîmițarea și dispariția lor) iar lumea, trăind în orbire și nepăsare, îi sălbăticiise copiii și îi asmutise împotriva lui.

Stătea pe piatra de hotar cu capul în mîini și încerca să dea de curgerea de pînă mai ieri a gîndirii sale, îndîrjit și hotărît să nu cruțe nimic pentru a o regăsi, simțînd că în-

peste legea lui. În acest adevăr se va întemnița, în cele din urmă și Călin Surupăceanu, din **Intrusul**. Concluziile sale nu vor proveni însă ca la Moromete dintr-o polemică îndelungată cu istoria ci dintr-o implicare imediată, cu rezultate la fel de tragice în planul vieții individuale.

Așa se explică marea lui Ilie Moromete care, în autoritatea sa, mai are încă resurse spre a nu se recunoaște un invins. În cîntecul său de Iov, din finalul romanului, a-

(Urmare din pag. 1)

pregnant al acestor manifestări l-au dat dezbaterile pe teme politice și economice cu referiri concrete asupra perspectivelor dezvoltării localităților urbane și comunelor din județul nostru. Am mers în mijlocul colectivelor de muncitori din marile întreprinderi, în mijlocul țăranilor cooperatori, pe întreg cuprinsul județului, pentru a discuta despre mărețele sarcini puse în fața noastră, a tuturor, de Conferința Națională din iulie, despre idealurile noastre, ale țării întregi, pe drumul fărâșirii societății socialiste multilaterale dezvoltate. Întîlnirile tinerețului cu oamenii de știință și artă au avut un puternic caracter educativ, de abordare îndrăznească a problemelor care îi preocupă pe tineri. A răspunderilor sociale care stau în fața tinerelor generații. Arheologii au venit în mijlocul țăranilor cooperatori la Castelu, Murfatlar, Valu Traian sau Istria, peste tot unde pământul este semănat cu vestigiile strămoșilor noștri, au discutat cu ei despre păstrarea și semnificațiile valorilor arheologice și istorice. Festivalul „Zilele filmului românesc”, galele de filme documentare, au prilejuit dezbateri de cunoaștere și emulație reciprocă, de contacte social-umane din care am învățat cu toții.

În ceea ce privește desfășurarea manifestărilor artistice, spectacolele, expozițiile, prezentările de filme și la căminele culturale. Ca un fapt semnificativ consemnăm permanentizarea microstagionilor la Kogălniceanu, Crucea, Cobadin, Băneasa, Cogeaș Lac s.a. — adică în localitățile care au perspectiva de a deveni centre urbane. Corul cooperatoarelor din Cobadin, corurile caselor de cultură din Mangalia și Medgidia, alături de corul Teatrului liric, de cel al Casei pionierilor, s-au întîlnit la Constanța în cadrul unui concert coral care a „lansat” în primă audiere piese inspirate din realitățile județului nostru. În marile întreprinderi au avut loc vernisaje ale unor expoziții de artă, recitaluri de muzică și poezie etc. O trecere în revistă a brigăzilor artistice de agitație a prilejuit o dezbateri a cerințelor acestui gen agitatoric, sub îndemnul unanim al înfăptuirii actualului cincinal cu o jumătate de an mai devreme.

Desigur că nu putem epuiza în aceste rânduri șirul de manifestări înscrise în programul „Pontica 1972”. Între acțiunile de specific ale județului nostru consemnăm sesiunea științifică a Muzeului de arheologie, cu participarea unor cercetători de prestigiu din țară, organizarea unor dezbateri și a unui simpozion de folcloristică în cadrul căruia s-a constituit Asociația folcloriștilor dobrogeni și altele. La capătul acestor însemnări se cuvine să subliniem necesitatea permanentizării acțiunilor noastre politico-educative și cultural-artistice în cluburi, case de cultură și cămine culturale, în vederea întîmpinării unui sfert de veac de la proclamarea Republicii cu noi succese.

PONTICA

a deschis actuala ediție cu o nouă punere în scenă a dramei istorice „Io, Mircea Voievod” de Dan Tărcilă, teatrele conștănțene au dat spectacole la casele de cultură și la căminele culturale. Ca un fapt semnificativ consemnăm permanentizarea microstagionilor la Kogălniceanu, Crucea, Cobadin, Băneasa, Cogeaș Lac s.a. — adică în localitățile care au perspectiva de a deveni centre urbane. Corul cooperatoarelor din Cobadin, corurile caselor de cultură din Mangalia și Medgidia, alături de corul Teatrului liric, de cel al Casei pionierilor, s-au întîlnit la Constanța în cadrul unui concert coral care a „lansat” în primă audiere piese inspirate din realitățile județului nostru. În marile întreprinderi au avut loc vernisaje ale unor expoziții de artă, recitaluri de muzică și poezie etc. O trecere în revistă a brigăzilor artistice de agitație a prilejuit o dezbateri a cerințelor acestui gen agitatoric, sub îndemnul unanim al înfăptuirii actualului cincinal cu o jumătate de an mai devreme.

Desigur că nu putem epuiza în aceste rânduri șirul de manifestări înscrise în programul „Pontica 1972”. Între acțiunile de specific ale județului nostru consemnăm sesiunea științifică a Muzeului de arheologie, cu participarea unor cercetători de prestigiu din țară, organizarea unor dezbateri și a unui simpozion de folcloristică în cadrul căruia s-a constituit Asociația folcloriștilor dobrogeni și altele. La capătul acestor însemnări se cuvine să subliniem necesitatea permanentizării acțiunilor noastre politico-educative și cultural-artistice în cluburi, case de cultură și cămine culturale, în vederea întîmpinării unui sfert de veac de la proclamarea Republicii cu noi succese.

dobroge, mîndră grădină

(Urmare din pag. 1)

pământ trebuia să ducă în cele din urmă la o confruntare directă și într-o primăvară, cînd s-au întîlnit la prăsilă frații, s-au încăierat, și din minie sau poate din dorința de a isprăvi definitiv cu răzorul, au ridicat sapele unui asupra altuia. Dar au căzut în același timp sub propriile lor lovături năprasnice. Pentru a nu uita această întîmplare oamenii locului au făcut din mormintele lor două movile uriașe, două movile surori, numite movilele închinete, prin dreptul cărora, de cîte ori trece cineva, își scoate căciula, după datină.

II

S-a scris cîndva, în acea perioadă de entuziasm revoluționar, în acea atmosferă clocoțitoare a cooperativizării, o piesă de teatru despre Dobrogea și pentru Dobrogea, despre care nu-și mai amintește acum nimeni. Dar ea îngloba o metaforă uimitoare; aceea a unui uriaș care se născuse în cîmpie, în stepa străveche dintre Dunăre și mare și care uimise lumea prin faptele lui. Era o simplă metaforă dar dacă am vrea să ne închipuim uriașul acesta și să ni-l construim în minte cu mijloacele mitologiei antice, el n-ar putea fi decît un titan, născut din Gea, zeita pămîntului, a fertilității. Și el s-a născut atunci cînd, la îndemnul comuniștilor, oamenii nu s-au mai învrăjbit pentru o brazdă de răzor, ci desființînd răzorul, și-au dat mîna unul cu altul, au pus umăr lingă umăr și împreună au alcătuit acea forță uriașă, titanică, în stare să străpungă pămîntul pînă la măruntaie, să-i răstoarne crusta străveche, să slobozească din adîncimi sevele care zăceau acolo de milenii: să fertilizeze dealurile de calcar care dormeau în tihnă ca niște bivoli antediluvieni, să retragă în matcă apele Dunării din iazurile și bălțile stătute. Acesta a fost uriașul, pe care Dobrogea, străvechiul pămînt al țării, are mîndria de a-l fi etalat în vîzul întregii țări, o dată cu cooperativizarea, ca model de împlinire a milenarului vis de prosperitate și bunăstare a țăranului.

III

S-a vorbit multă vreme și se mai vorbește încă despre un adevărat miracol dobrogean, în legătură cu ceea ce s-a întîmplat după cooperativizare. Iar noțiunea, luată din domeniul fantasticului, nu poate fi înlocuită pentru că există într-adevăr un miracol. Dovezile? Înainte vreme, spun oamenii, și o atestă statisticile, în această regiune, cultura griului era aproape necunoscută pentru că producțiile erau mici, de 600—800 kg la hectar. În anul cooperativizării totale, în 1957, deci după ce statul venise în ajutorul micilor gospodării țărănești și a întovărășirilor cu credite pentru procurarea animalelor, cu mașinile S.M.T.-urilor înființate, cu sprijin multilateral, la Cobadin, o așezare din mijlocul stepei, recolta de griu a ajuns la 1.095 kg la hectar. Doi ani mai tîrziu, această forță colectivă a obligat pămîntul să sporească recolta cu mai bine de 200 kg de griu, în 1962 producția s-a apropiat de 2.000 kg, în 1965 a ajuns la 3.506 kg la hectar, iar în acest an s-au obținut 3.700 kg în medie la hectar. E un salt uimitor, aproape

fantastic, pe care deopotrivă cu inginerul Vasile Marinescu, cu președintele Sabri Emurla, cu brigadierii, toți cooperatorii sînt convinși că-l pot continua fără stavile. Le-o confirmă experiența lor, priceperea lor de buni cultivatori ai pămîntului pe care au deprins-o în aceeași măsură pe cîmp și la lecțiile teoretice de la cursurile pe care le urmează în fiecare iarnă. Le-o confirmă experiențele pe care le fac pe loturile experimentale și de pe care recoltele sînt mereu mai mari decît cele din cultura mare.

Aceleași fapte s-au petrecut concomitent la Comana, la Chirnogeni, la Tătaru, în județul Constanța, la Greci și Carcaliu în nordul socotit cu pămîntul cel mai sărac din Dobrogea, la Măcin, la Cataloi și în toate cele patru colțuri ale uriașei grădini dobrogene. Așa se explică faptul că de la cîteva sute de kilograme de griu și porumb la hectar, Dobrogea a ajuns recordman pe țară la prima cultură, județul Constanța obținînd cu un an și doi ani în urmă, cea mai mare producție la hectar — peste 3.000 kg — lăsînd în urmă Bărăganul, consacratul grînar al țării și fertila cîmpie a Banatului.

Griul și în general producțiile cerealiere au fost și sînt cele mai elocvente dovezi ale efectului cooperativizării în Dobrogea. Dar tot griul poate constitui în același timp un simbol al marilor schimbări care au avut loc pe acest pămînt. Alături de aceste culturi însă, care au năpădit pămîntul ca o mare revărsată, tălăzuind către orizont sub adierea vîntului, fără răzoare, fără opreliști, și prin tulpinile cărora comorile pămîntului ascunse din vechime au irumpt către suprafață, în spice și în știuleți, cirezile de vite și turmele de oi au populat tot mai masiv, tot mai compact, izlazurile, Dobrogea avînd azi cel mai mare număr de oi și cel mai mare număr de oi cu lina fină, iar ville au învăluit coclaurii, urcînd, prin forța unită a oamenilor, pînă în creasta lor, pe 10.000 de hectare de terase tăiate în calcar, trezindu-le la viață.

Acestea sînt doar cîteva din isprăvile acestui uriaș din cîmpie, care și-a întregit forțele treptat și le-a înmulțit din puterea miilor de familii care s-au unit pentru totdeauna în anul 1957 — anul cooperativizării totale.

Nimic n-ar fi fost posibil din toate acestea dacă n-ar fi fost sfatul înțelept al comuniștilor, îndemnul lor curajos și clarviziunea cu care ei au văzut mai înainte cu ochii minții lor, viitorul care, treptat, a devenit o certitudine pînă și pentru cel mai îndărătnic și mai neîncercător țăran, pînă și pentru cel care și-a adus ultimul cererea la înscriere în cooperativă.

Și nimic n-ar fi fost posibil fără ajutorul direct și masiv al statului care a creat în Dobrogea o puternică bază materială de dezvoltare a agriculturii, prin hergheliile miilor de tractoare, prin miile de combine care cuturează în caravane, vara, marea de griu pentru a-i aduna aurul, prin armata de ingineri agronomi, zootehniști și veterinari care, după ce au părăsit băncile facultăților au fost trimiși în Dobrogea ca niște apostoli ai științei agricole.

Și tot din unghiul acestor factori, primordiali, s-au obișnuit oamenii, cooperatorii Dobrogei, să privească viitorul lor. Hotărîrile partidului de organizare temeinică a agriculturii, de dezvoltare intensivă a ei prin extinderea mecanizării, prin chimizare și irigații, au declanșat aci, ca în întreaga țară, potențe noi.

IV

Inconjurată din trei părți de trunchiul viguros și multilateral al Dunării și de „marea cea mare”, Dobrogea ar fi putut să fie socotită dintotdeauna pămîntul cel mai înzestrat de ape al țării. Dar, ca un paradox al naturii, pe întinsul platoului ei care se ridică din ape ca un trunchi de piramidă, n-a pluit pînă mai deunăzi decît „apa morții”, — Fata Morgana. Cîmpurile, stepa, dealurile jucau în zare sub dogoarea soarelui ucigător care încrețea coaja pămîntului ca un măr deshidratat. „Țara de foc” a numit-o Geo Bogza, exprimînd cît se poate de plastic, cu treizeci și ceva de ani în urmă, această realitate cumplită a Dobrogei; „Țara dintre ape” i-a zis marele povestitor Mihail Sadoveanu, subliniind ciudatul paradox.

☆

O primăvară secetoasă, ca multe altele care au pîrjolit Dobrogea, se așternuse pe pămîntul ei, în 1955, atunci cînd se infiripaseră și porniră cu strășnicie la drum cooperativele agricole de producție. Primii ani de muncă laolaltă îi convinse pe oameni de-a binelea de avantajele eforturilor unite, sporit înzecit de mașinile și tractoarele statului. Pămîntul spintecat în măruntaie de brazdarele tractoarelor începuse să slobozească sevele care ieșeau din adînc, păstrate acolo în secret, pentru a se transforma în piine, în vin și în miere. Dar în acea primăvară secetoasă, covoarele imense de griu începeau să se îngălbenească, ca niște copii bolnavi, frunza tarlalelor uriașe de porumb se răsucea ca țigara chircindu-se de dogoare, plantele de floarea-soarelui ameteau uitîndu-se de dimineață pînă seara de-a latul cerului, ca niște antene de radar, după vreun fir de nor. Pămîntul era cuprins de febră și deasupra lui, juca în vilvătăi „apa morților”. Oamenii, pîlcuri imense, alergau de dimineață pînă seara pe cîmp cu sapele în mîini, spărgeau crusta, pliveau orice fir de iarbă și ocroteau cîmpurile. A fost cel mai convingător act al dragostei cu care oamenii ocroteau cîmpurile înfrățite. A fost primul mare „complot” al țăranilor dobrogeni împotriva naturii care a fost obligată pînă la urmă să le dea recolta atît de rîvnită. Și a fost gestul care m-a convins că oamenii aceia, dacă ar fi stat în puterile lor, ar fi azvirlit apa din Dunăre și din mare pentru a stinge pojarul de pe ogoarele lor.

Credința mi-a fost adevărată cu zece ani mai tîrziu cînd la chemarea comuniștilor, a celor care fuseseră în frunte și în procesul de cooperativizare, mii și mii de locuitori ai satelor au sosit voluntari, cu căruțele, cu tirnăcoapele, cu sapele, cu copiii și bunicii, la amenajarea primelor canale de irigații pe

Valea Carasu și pe Dunărea veche la Ciobanu, Girlicu și Topalu. Un tînar inginer, printre primii care fuseseră aleși de cooperatori, președinte de cooperativă, Dumitru Năstăsou din Băltăgești, renunțase atunci la binemeritul lui concediu de odihnă și cu toate că localitatea lor nu beneficia de avantajele acelor amenajări, venise împreună cu aproape toți locuitorii satului în „tabăra” voluntarilor care dădeau bătălia de pe malul Dunării pentru amenajarea cursului apei.

Suprafețele irigate în anii următori, la Mircea Vodă, Satu Nou, Cuza Vodă, Medgidia — au dat pe cîteva mii de hectare, între 4.000—5.000 kg de griu și 9.000—10.000 kg porumb știuleți la hectar. Era încă o demonstrație fantastică, uluitoare, că puterile unite ale oamenilor și fertilitatea pămîntului sînt nelimitate.

Ar fi trebuit ca în „Țara dintre ape” să curgă măcar un Jiu sau un Olt pentru a se stinge pojarul din „Țara de foc”. Ar fi trebuit, ziceau țăranii cooperatori cu ani în urmă și iată că de cîteva ani au adus acest verb la timpul prezent. Intențiilor și hărniciei lor li s-a alăturat de data aceasta ajutorul tehnic și material al statului.

Peste harta geografică a străvechii Dobrogei, a fost suprapusă, în ultimii ani, o hartă hidrografică, un uriaș plan de irigații, unul din cele mai mari din Europa prin care vechea vale Carasu a devenit un adevărat Olt, dar un Olt invers, un fluviu care nu-și adună izvoarele și piraiele din munți sau din cîmpie, ci care-și revărsă apele prin sute și mii de piraie de canale, ca o pinză de păianjen, pînă cînd ea se transformă în stropi de mană pe imensa suprafață de 170.000 de hectare. Debitul de apă al acestui rîu, egal cu al Oltului, intră în stepă la Cernavodă, sorbit de uriașe pompe, trece prin ecluze care îi regularizează cursul, urcă apoi împins de alte pompe gigante pînă la înălțimea de 60 metri, pentru a curge de-a lungul canalelor magistrale și secundare din partea stîngă, pe ogoarele cooperativelor Cuza Vodă, Castelu, Kogălniceanu, Sibioara, Năvodari, iar în partea dreaptă sînt împinse de o altă stație de pompare, cea de la Basarabipădure, mai puternică de două ori decît centrala electrică Ovidiu, pe un canal lung de aproape 100 km, pînă la granița de sud, fertilizînd mai bine de o treime din suprafața Dobrogei.

Cooperatori instruiți, adevărați năzdrăvani care lucrează în trei schimburi, apasă pe manetele motopompelor pentru a da drumul fluviilor de apă prin aspersoare.

Atunci, în Dobrogea începe să plouă nu de sus ci de jos în sus. Sute și mii de arteziene provoacă un fantastic joc al apelor pe mii de hectare. Dobrogea în aceste ținuturi devine o grădină care se va lărgi mereu, mereu, pînă cînd jocul apelor vii va înlocui definitiv pe cel al „apei morților” de odinioară. O grădină de holde, de păduri de porumb, de ghirlănzi de vii, al cărei rod va fi întruchiparea urării din tradiționalul plugușor: „cu paiul cit trestia, cu spicul cit vrabia...”.

Cind dă pruna-n mustul țuicii,
Iau cu mine dorul puicii,
Și-l fac lună, prin stejari,
Străbătind codrii cei mari,
Să presar, toamna, pe vînt,
Cîntec haiducesc să cînt !...
Costo, Costo, hai hit-hie,
C-am prins caii la cocie,
Să te duc la Dunăre,
Unde-i țara-n mugure,
Să privim pe apă-n sus,
Să ne spunem, ce-i de spus,
Pîn-o sta soarele sus !

II.

Fost-a Costa un haiduc,
Ce cînta seara, sub nuc,
Și chema, seara, la cină,
Stelele sub nuc să vină ;
Haiducul, pui de român,
Aduna stele-n sîn,
Din ele, doine răsun,
Cîntate prin flori de fin,
Și le-a fost domn și stăpîn !...

III.

Cind cînta, sub lună nouă,
Ochii mi-i scălda în rouă,
Cind cînta sub lună plină,
Scălda codrul de lumină ;
Doinele, stelele lui,
Dădeau leac sufletului !...
Cind mergea pe cal călare,
Prin Caraș la drumul mare,
Cînta cleanțul cînt de cuc,
Striga Costa, ca năuc.
De la stăvilă, în vest,
Bătea zi și noapte, fest,
Drumul, fără de popas ;
Cind pe cal, cînd pe Pegas !...
Bătea drumul, tot prin piatră,
Și la mîndra lui, o fată,
Ca un inger din icoană,
Dalba Lină bunățeană...
Oțelar fiindu-i spița.
După ce-și vedea mîndruța,
Bătea fierul, ca rujița,

TRAIAN IANCU

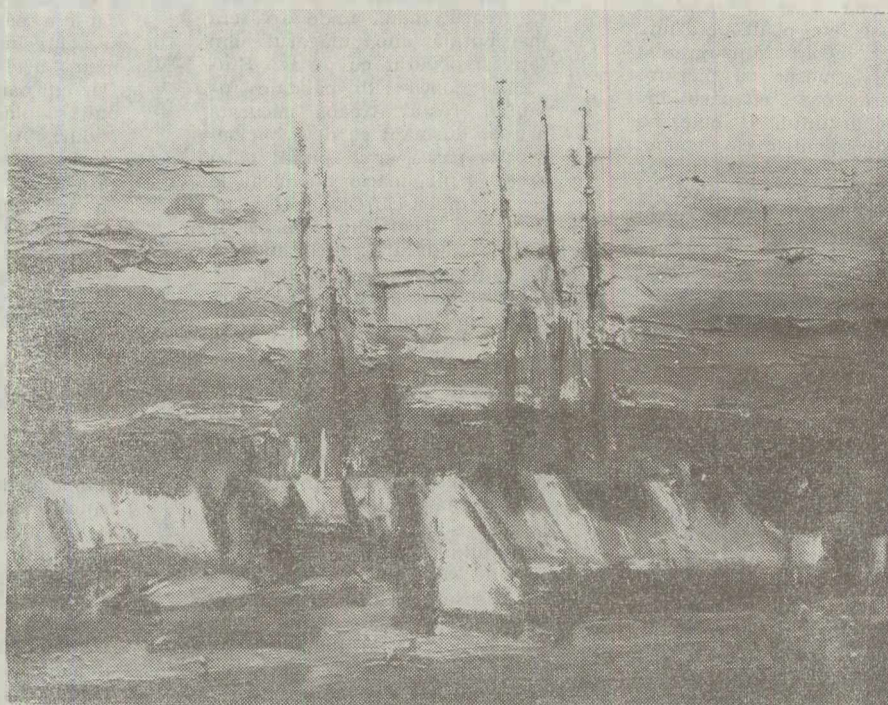
cîntec haiducesc

Se dedică lui C.M.L.

Căci așa le este viața,
Celora de la Reșița...
Știu să-nsemne, ca poezii,
Stelele și cîntul vieții,
În oțel, trecut prin pară,
În cîntarea lor de țară :
Cîte bune înfloriră,
Cîte rele se uscară !...
Fire-ai, inimă, să fii,
Tril de-april, vînt de Florii,
Trec zilele, trec și eu,
Bătrînesc, nu-mi pare rău...
Hai noroc, că-i tare bună,
Răchia de prună !...
Iar cea de cireasă,
E mai drăgălașă !...
Iar cea de bucate,
Te culcă pe spate !...
Dar pe mine, chiar de-i foc,
Nu mă biruie de loc !...

Că-s tot haiduc din Banat,
Trandafir frumos chitat,
Cu mîndruța semănat...
Hai, mîndruțo, pînă-n luncă,
Să-i fac rișchitor la furcă !
Că și dac-oi fi bătrîn,
Nu mă dau și tot mă țin,
C-o prăsea de haiducie,
C-o pălască de răchie,
Și tot cînt, ce-mi place mie,
Cîntec drag, de haiducie !...
Cind dă pruna-n mustul țuicii,
Iau cu mine dorul puicii...
Costa bea, Costa plătește,
Nici dracul nu-i poruncește !...
Alelei, copii firtați,
Sus paharul ridicăți
Și-un cuvînt să-mi ascultați,
Că e murmur de izvor,
Bucuria anilor ;

— M-a pus cineva să cînt,
Dragostea pentru pămînt ?...
Dar eu cînt, c-așa mi-i bine,
Pîn-o sta pămînt sub mine !...
Neamului, ce mi-a dat gură,
I-a crescut vreo-adunătură,
Calul alb în bătătură ?...
Nu, ortaci ! El l-a crescut,
Din trudă și robot mult !...
Calul, care m-a purtat,
Neamul meu l-a adăpat,
Versul, minz în colb de sprint,
Neamul meu l-a potcovit,
Cu potcoave de argint !...
Ca haiduc, Vă spun curat,
Șoimul meu, la nechezat,
Patimă-i de la Banat,
Mugurel de pe colnic,
Rodul vieții noastre-n spic !...
Spic bogat, nevătămat,
Neamul meu l-a semănat
Neamul meu l-a secerat !...
Viersul cînd mi l-am doinit,
Coase-n soare-am ascuțit,
Că de s-ar afla cumva,
Vreun zărghit de-ar încerca,
Spicul a ne vătăma,
Îmi fac coasă inima !...
Că-s din neamul haiducesc,
Apăr visul românesc,
Și sufletul omenesc !...
Asta-a fost haiducul Costa,
Care este și nu fost-a !...
Vine mîndru din pădure,
Pe cărări de munți, știute
Numai de gligani și ciute,
Ca un voievod al lirei ;
Susurul sorosonfirei
Vine — auzul să ne fure,
La un ceas de taină, sfînt,
Ceas de vrajă pe pămînt,
Cind coboară, din haiduci,
De sub falnicii lui nuci,
Nu numai haiducul Costa,
Care este și nu fost-a !...
Ci coboară-ntr-un frămînt,
Viața mea, într-un cuvînt,
Rourată și-ntomnată,
Și de lună luminată,
Și de soare sărutată,
Tilcuită, cum doresc,
Într-un cîntec haiducesc,
Cîntec de haiducul Costa,
Care este, și nu fost-a !...

● Catarge în asfințit

AUTOGRAFE

Dacă după mai bine de cinci secole de la invenția lui Gutenberg, manuscrisele continuă să reprezinte pentru bibliotecii partea cea mai prețioasă, alături de ele, cărțile de autograf sînt tot atîtea prilejuri de emoții intelectuale. Scrișul de mină, spre deosebire de cel tipărit, este o mărturie directă, nu numai spirituală, dar și materială de trăire umană. „De aici — nota Perpessicius în primul număr al revistei *Manuscriptum* — și indispoziția celui familiarizat

P.P. Negulescu

cu manuscriptele, cînd, dintr-o pricină sau alta e nevoit să lucreze pe fotocopie. El tinjește în continuu după izul acela reavăn de hirtie, în care, tot mai stăruie ceva din seva care a premers celulozei, el tinjește după inscripție de antracen ca după stropii de singe ai celui ce a purtat crucea pe calvarul creației artistice...”

Colecțiile Bibliotecii municipale din Constanța sînt inobilate de un prețios fond de manuscrise, în care un loc de seamă îl ocupă

Camil Petrescu

cartea de autograf. Personalități covârșitoare ca Tudor Arghezi, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Tudor Vianu, George Călinescu, Mihail Ralea, C. I. Parhon, G. Munteanu-Murgoci, P. P. Negulescu ș.a. ne transmit prin limbajul intim al grafiilor lor, un mesaj plin de viață iscat din tumultul creației.

Avem în față, păstrat în condiții excelente de conservare, un exemplar al ediției princeps a romanului „Ciocoi vechi și

T. Vianu

noi”, pe care Nicolae Filimon îl oferă lui Radu Rosetti, la 1863. O piesă interesantă este și teza de doctorat a lui Mihail Dragomirescu, cu o respectuoasă dedicație către Al. Odobescu. Două volume legate în piele din seria bibliofilă a primei ediții a

„Răscoalei” le oferă Liviu Rebreanu „Domnului Ocneanu — editor și prieten deopotrivă de plăcut și îndatoritor”. Un exemplar rar dintr-o ediție numerotată a „Epigramelor” lui Cincinat Pavelescu, cu dedicația năstrușnicului om de spirit, cuprinde și corecturi autografe ale acestuia. Din Padova, distinsul prieten al românilor, Ramiro Ortiz îi trimite lui Eugen Lovinescu, pe volumul său „Lette-

G. Călinescu

ratura romena”, apărut la Roma în 1941, un caldușos omagiu : „All'amico E. Lovinescu (.) piccolo segno di molta ammirazione e affettuosa amicizia”. Pe foaia de titlu a volumului său de teatru „Mitică Popescu” (1928), Camil Petrescu notează deferent : „Cu statornice sentimente de elev și admirator, d-lui profesor G. Antonescu”. Cu o dedicație nu lipsită de un anume substrat, George Călinescu îi oferă lui Eugen Lovinescu un

Emil Botta

T. Arghezi

exemplar din monografia celui mai mare poet român, apărută la „Cultura națională”, în 1932 : „D-lui E. Lovinescu acest proces-verbal al lecturilor de la Sburătorul, cu deferență.” Tudor Arghezi rămîne poet și cînd, în fuga condeiului, pe un colț de pagină, scrie o dedicație : „Domnului Maior Paul Leonida (.) Sclipiri de candelă care se pot asemăna cu lăncile și flăcări de făclii asemănaute cu pilpiirile sufletești, Omagiu. 21 Dec. 1929” („Icoane de lemn”). Nu fără emoție răsfoim volumele cu autograf ale lui Tudor Vianu („Arta și frumosul”, 1931), P.P. Negu-

Adrian Maniu

lescu („Academia platonice din Florența, 1936), Constantin Brătescu, (Asimetria văilor, 1937). N.I. Herescu își sculptează omagiul în vers : „E vechi Catullus, veacuri de-atunci au tot trecut,/

— Iubite Voiculescu, neîntrecută până — /Și totuși nou / Căci cine ea el n-o fi avut/ O Lesbie în patu-i și-n inimă o rană ?... („Lirica Latină, Cartea Românească, 1937). Al. O. Teodorescu dedică unui amic un volum dintr-o frumoasă ediție bibliofilă de versuri „Vin și apă”, ilustrată de Ion Anestin, tipărită la „Cultura națională”,

Ion Anestin

în 1936. Lucrări cu semnăturile unor autori ca Th. Capidan, I. Candrea, Radu D. Rosetti, Mircea Florian, I.A. Bassarabescu, Adrian Maniu, Emil Botta, George Lesnea, Mircea Eliade, Șerban Cioculescu, Al. Graur, Al. Dima ș.a. din generațiile afirmate în prima jumătate a secolului, sau unor mai tineri condeieri ca Nichita Stănescu, Marin Sorescu, G. Tomozei, Romulus Vulpescu, ca să nu cităm decît aceste nume, întregesc o frumoasă colecție.

CONSTANTIN CIOROIU

ION DRAGOMIR

poem

Dobroge,
 țară de cîntec, de iscoadă
 tescuindu-ți marea frumusețe
 cîntec mi se leagă
 de gură și bucurii de inimă.
 Dobroge, cîmpii scoase din
 somn, păduri care au devorat
 arșițe, căprioarele zîbind
 după zîmbetul soarelui !
 iubirea mea pentru acest
 pămînt
 e un curcubeu,
 e o columnă care-și mină
 frumusețea în chipul patriei.

trebuie început fluviul

Ascunsă mi-e viața
 spre care tu n-ai deschis
 nici-o ușă
 și nici-o pasăre n-ai aruncat
 să-nflorească cerul.
 Poți intra ca-ntr-un lan de
 grîu, s-o plivești
 de singele rău, frumoase-i
 vor fi fructele,
 fugărește-i iarna.
 Adevărata holdă vreau să se
 urce
 în scări de taină
 gestul meu imită experiența
 luminii
 și nu se devoră
 niciodată în sine.

bucium

Ce brutal e să duci o fîntină
 în brațe
 să te aștepte setea
 și să vezi că te ninge dintr-o
 parte.
 Nu voi lua oboseala în brațe
 și nici flori de tei n-oi indesa
 în albine, eu
 merg așa
 pe drumul stelelor
 cu arborele, dar numai cu
 arborele meu în brațe.

...pe fiecare îl fac să aibă
 somn și viață
 potrivit sămînței
 care-n el
 nu mai vrea să doarmă

casa

Caii mei de lacrimă s-au copt
 și Buciumul se-ntoarce după
 mine și ride
 fericit de odraslă.
 Încerc sărutul
 ca săgeata în arc.

Dezbrac o amintire,
 miroase a casă-mbrobodită
 cu trandafiri,
 mă sărută casa cu pruni în
 fața ferestrei.

Casa de Albac
 merge fără ea pe drumul
 pavat
 din însăși carnea ei.
 ...și cresc șerpilor
 și eu îi flutur ca pe niște
 evantaie
 peste cîmpia bătrînă...

alerg

Alerg
 să te scot din pustie,
 să opresc drumul șarpelui.
 nimeni nu mă poate-nșela ;

Vibrează în vorbe
 nașterea fructelor;
 strigă lacrima pentru tine,
 iubirea mea-i fără hotar și
 drum de dragoste
 îți rămîne
 sufletul meu.

Se întimplaseră atît de multe
 deodată, incit aproape că nu
 mai aveai timp să te gîndești
 la fiecare, să le desprînzi til-
 cul, ascuns ca miezul de coajă.
 „Lasă-mă, femeie, spuse Iere-
 mia, nu te mai foi atîta. Eu
 nu-mi vād capul de trebi și tu
 mă dondăni cu istorii de cînd
 erai iată“. Anghelina se opri
 din dereticat. Obișnuia uneori,
 cînd era și Ieremia de față, să
 dea glas vreunei amintiri. Lua
 un obiect țesut de miinile ei,
 ofta pe înțeles și-i atrăgea a-
 tenția : „Cu fota asta am fost
 atunci la zbor la Inanu“. Asta
 vroia să spună : cînd erai sub-
 țire și iute, cînd eram sprinte-
 nă ca o sfîrlează. Sau: „Mai
 ții minte broboada asta cu flori ?
 O purtam pe cap cînd am fost
 amindoi la panair, o țineam
 așa, de podoabă“. Adevărat, fu-
 sese o toamnă frumoasă, cu ce-
 rul cald și un aer ca mieroa.
 Copacii păreau gătiți ca de
 nuntă. Ieremia prindea și el să
 ofteze după cite ceva din tine-
 rețe: îi răsărea în minte prima
 lui căruță făcută la fierăria lui
 Iftode, mare meșter era Iftode
 ăsta, nimeni nu știa ca el să
 facă roți care să cînte, să se
 audă din capul satului. Cînd
 luai o căruță de la el era mai
 ceva ca o ladă de zestre, o în-
 virsta cu culori, cu desene meș-
 teşugite, chimorozul lucea de-ți
 lua ochii. Te mirai de unde-și
 găsea vopselele. Cică le făcea
 singur. Sau îi părea că aude
 nechezul Șargăii, sfîșietor ca o
 chemare, în noaptea cînd năs-
 cuse puiul de minz fumuriu.
 acolo, la hanul Balcan, venise
 pentru un procest, nu avusese pe
 cine înhăma decît pe Șarga,
 știa că o să fete, poate pe drum.
 poate mai încolo. Minzuș cres-
 cuse un armăsar cu picioare
 înalte și nervoase, cu părul în-
 spicat ca argintul. Îl botezase
 Nour poate pentru că semăna
 cu un nor de primăvară ce că-
 lătorește vesel pe sus. Ce mi-
 nuni făcuse cu el la întrecerile
 flăcăilor, văleu, ce iureș era,
 ce chiote, nu le ajungeau șapte
 sate de-a-ncălărelea. Venise
 războiul și muriseră toate. A-
 cum, însă, nu avea chef să gin-
 dească la cele ce fuseseră cînd-
 va, nu avea timp pentru oftă-
 turi, ce naiba, nu sint bătrîn
 să mă înconjur cu vorbe, cu
 amăgiri, se muștră el. „Cine a
 trecut prin două răzbeluri, fe-
 meie, și și-a păstrat fruntea
 sus, n-are de ce se jeli“, spu-
 se, ridicîndu-se de pe laviță.
 Anghelina îl privi cu o duioșie
 mută, era bărbatul ei, e drept,
 nu prea înalt, dar colțuros și
 în putere, anii nu-l clătinaseră
 de fel, trecuseră ca o apă cu
 viituri mari din loc în loc, cu
 bulboane violene, dar el rămă-
 sese cu înfățișarea, cu firea lui
 nedomolită și aprigă. Altora li
 s-o fi părut arțăgos, pus pe
 sfadă uneori, încăpățînat în ale
 lui, dacă nu și-ar fi însoțit fap-
 tele cu istețimea minții. Pă-
 mîntul ăsta e la fel, obișnuia
 să spună la cite un pahar de
 vorbă, cu spinarea crăpată și
 roșie de soare, cu umerii de
 piatră biciuiți de vînt. Așa a
 fost din cea mai veche vechime.
 Așa l-am moștenit de la moșii
 noștri.

Acum încălțase bocancii, în-
 copciase pieptarul și-și luase
 dulama aspră pe umeri. An-
 ghelina era mai înaltă și mai
 groasă ca el, anii o îngroșaseră
 mai ales după întimplarea aia
 cînd o alergase o vacă neună,
 o împunsese în coapsă și-o răs-
 turnase cum ai arunca finul cu
 furca. Din tot ce fusese odată,
 îi rămăseseră ochii mari și al-
 baștri și vocea melodioasă. Băr-
 batul o domina cu mișcările lui
 sigure, cu înfățișarea cumva
 țănoșe, altfel nesilită. „Dacă
 n-ai avea căutătura asta de
 ducă, te-aș ruga să stai în ca-
 să“, rosti ea. Și adăugă, repede
 și șoplit, de parcă ar fi vorbit
 în taină : „Cînd a pierit bietul
 tata în baltă, mi-ai jurat să te
 păzești de primejdii“. Fusesec o
 încercare năpraznică, de care
 iarăși nu vroia să-și aminteas-
 că. Bătrînul nu murise de colții
 lupului, ci de mină mișavă de
 om. Erau cu oile în baltă, apa
 era rece, cu ace de gheață, lupii
 urlau a morțiu, se îndemneau să
 se repeadă la oile care behăiau
 subțirc, bulucite unele într-al-
 tele, dăduse foc la stuț impre-

AURORA CONȚESCU

inaccesibila dimensiune

Aici, a fost odată, castelul meu de var,
 spre foișorul lunii cu-o scară în spirală,
 păzită de seraful cu glugă de beteală,
 care-mi turna, la masă, amurgul în pahar.

Iar dincolo, în urma lăsată de sandală,
 un eleșteu, în care puteai vedea cum sar
 amfibii de agată și pești de chihlimbar,
 din mările vecine cu steaua vespérală.

Pe pajiștea cu greieri înalți cit chiparoșii,
 plecați peste abisul unei măcieșe roșii,
 spărgeam coconi de soare, cu virful unui tril.

Cărarea – numai una – ducea printre sulfine.
 Dintre dureri, pe-atunce, te-aveam numai pe tine
 iar dintre luni, țin minte, era numai april.

adăugat surpării

Evaporări albastre de-o haină grea se-ncarcă.
 Ți se deschide ochiul crescut fără să-l știi,
 spre-un țărm în care timpul e stătătoare arcă
 pe temelii întoarse sub alte temelii.

Un sens al repetării și-ascute foamea sfîntă
 de vetre și altare și înflorate oluri.
 Prin apa care nu e, catargele cuvîntă
 peripluri, dintr-o carte cu criptice simboluri.

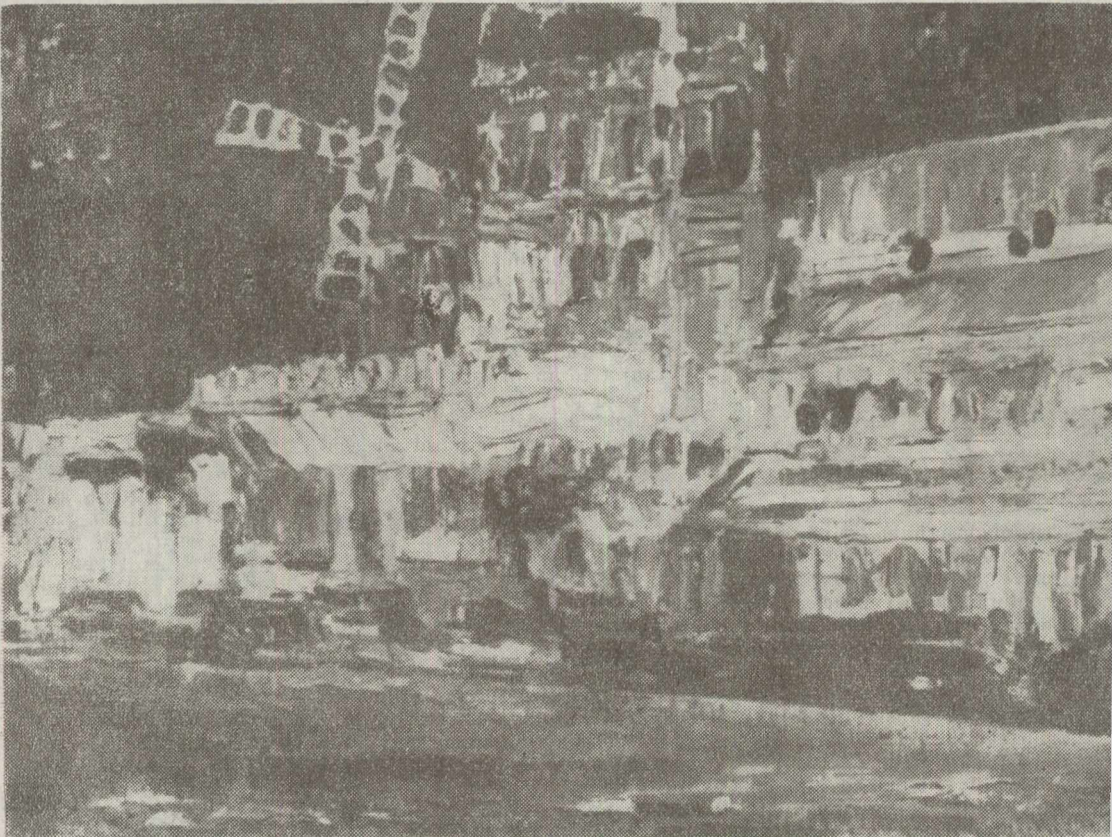
Ce ceas furiș, prin ierburi, ca un miriapod,
 în leagănul acesta a umilit gorunii,
 și-acum, zvirlind spre mine un milion de funii,
 m-adaogă surpării cu-un nod, lingă alt nod ?

FRĂMÎNT

nuve

măsese singur cu miinile în-
 cjeștate pe mitraliera încinsă,
 cealaltă amuțiseră cu ochii spre
 cer. Putea să-i bată, să-i su-
 duie, erau tăcuți ca pămîntul.
 Așa singur, simțise puterea lor
 deopotrivă. Ca și cum ar fi ur-
 cat din pămînt pînă în miinile
 și ochii lui. În fața salcîmului
 meu s-a clădit mausoleul, gîndi.
 Dar cîți oameni în floare au tre-
 buit să piară, puzderie, ca niște
 păduri. Atunci era tînăr, avea
 să-și refacă ograda prădată,
 casa-n ruină, să acopere fîntina
 cu apă imputită de hoituri de
 ciine, să sape alta, să umble
 după mălai și după sare, să a-
 sude din greu, că doar nimeni
 nu venea să-l ajute. Doar poa-
 te bătrînul, dar și el era apu-
 cat și rău la nevoie, mai am
 două fete pe prispă, spunea,
 trebuie să le dau și lor cite ceva,
 altfel nu le ia nici dracul, tu
 ai luat-o pe cea frumoasă, ți-a
 plăcut, descurcă-te cum poți.
 Mama el de nevoie, spunea bă-
 trînul, nevoia la nevoie trage.
 Și mai tîrziu, în focul cel mare
 din munți, cînd a primit ordin
 să se strecoare ca șarpele, pe
 burtă, tîriș-grăbiș, să urce stîncă
 cu stîncă fără să-l vadă de sus,
 și cît mai de-aproape să arunce
 grenadele, să je strice „cuibul“
 ălora. E bună pentru tine ispra-
 va asta, oricum, ăștilalți sint
 mai tineri, tu ai apucat din via-
 ță. Adică : mai degrabă mori tu
 decît să moară ăștia cu cașul
 la gură. Anghelina putea să ră-
 mină singură, copiii erau mă-
 rișori, iți părea rău pentru ei,

ce soartă, gindeai, să rămîi
 orfani neam de neam. Nu-i
 frică de moarte, aproape că
 ceptase ca pe o salvare ul
 ideea de a muri, dacă se p
 numi idee acea senzație
 greutate, care-l făcea să se
 pească una cu pămîntul. De
 care dată gîndise la fel :
 dacă nu voi ajunge, dar
 nu voi ajunge... Trebuia s
 jungă acolo, la capătul ț
 sale și apoi, fie ce-o fi. I
 pia era a mea, munții era
 mei. Și satul acesta este al
 își continuă gîndul. Nu pe
 stau în afara lui. „Nu mai
 tînăr ca să fii moț la to
 zise Anghelina, deschizînd
 și prefăcîndu-se că cotr
 prin ea. „Dar nici mort nu
 ca să stau cu brațele pe pi
 ripostă el. „Cînd am să mo
 pui să-mi cînte din fluier
 jurul gropii pe toți care
 știu să țină o trișcă în gur
 să nu lași pe nimeni să bo
 că. Destule vaiete au fost
 că-se pe pustii“. Iși luă căciula din cui, o
 de grîndă, să vadă dacă
 zvintase, și și-o trase adî
 cap. „E potop afară, nu alta,
 femeia. Ai fi putut să ami
 miine. Nu moare nimeni
 miine“. „Cînd m-ai văzut aminînd
 cumva ? se ofări el. Nu gî
 că poate fi nevoie de mi
 colo tocmai acum?“ „Barem dacă ar fi fost
 acasă“, se căină femeia.
 „Las“ că-i bine. Nu le pu

● Moulin Rouge

nu mă striga

Alerg din trup în trup și chem – și cheamă
din carnea mea, ascunse glasuri seci,
cum strînge marea-n case de culbeci
din tunet, doar o șoaptă, cit o scamă.

Alerg, ca prin unduitoare teci
neliniștea ursitei de grozamă,
cînd sună gongul vremii de aramă
și trec înot prin ei copacii reci.

Nu mă striga pe nume. Nu știu unde
î s-a prelins strălîmpedul oleu.
Se pirguie în poamele rotunde,
lucește într-un ochi de scarabeu,

sau caligrafiat cu semne perse
reface spiralele căi inverse ?

ritual

Oficiază toamna prin fêrigi și pelin
întoarcerea stejarului în ghinde.
E ceasul împăcării, de azimă și vin,
cînd sufletul cu moartea se deprinde.

Obirșii nechemate încă de cînd erau,
din suma lor născîndu-și și rotunjindu-și cercul,
beau asfințit și sare și plasmă verde beau,
în castele alcovuri ascunse în tuberculi.

Venim și noi, întocmai ca părul bergamot,
ce-n vadul vechi de frunze își cirmuiește pluta,
cu zestrea lui de vară retrasă-n el, înot,
mereu chemînd chemarea ce-i sfîșie minuta.

Se întîmplaseră atît de mul-
te de cînd dăduse și oi, și
cărută, și cal, la colecti-
vă, pînă și un cîine ce știa
rostul turmei, păcat că-l căl-
case un tractor tocmai lingă ciș-
mea, îndemna oile la cișmea du-
pă cum îl învățase el. Alții dă-
duseră oi și pămînt și cite o bu-
cată de vie, o vacă, un porc-
doi, care cum avuseseră. Toate,
la averea obștească. După ce le
dăduseră, unii rămăseseră ne-
dumeriți, se preumblau pe străzi
toată ziua ca ținînd miinile în
buzunare, fără să știe ce e cu
ei. Ca și cum n-ar mai fi fost
nici o treabă. Un ins care avu-
sesse o sfoară de vie pusă fir cu
fir de el și crescută cu grijă,
se ducea zilnic s-o „inspekteze“,
umbla gînditor pe sub nucii ăia
mari, cu miinile la spate, boie-
rește, și fluiera într-una, cu ca-
pul pe sus. Ce umbli mă, așa,
ca vodă prin lobodă ? îl zgîn-
dărise el. Sau fluieri a pagubă?!
Omul nu-i răspunsese, continua-
se să fluiera, pășind agale, cu
ochii holbați la coamele pomi-
lor. Umbla vorba că s-a scrîntit,
că citise el în biblie că vine
sfîrșitul lumii și din asta nu-l
mai scoteai. Ce faci mă, pe sur-
dul în păpușoi, îl zgîndărise ia-
răși. Sau îți cauți craca de ca-
re să te agăți, nu cumva să
pierzi momentul ? Omul se de-
părtase și o vreme își ferise
privirile de cite ori se întîlneau.
Multe se întîmplaseră și tre-
buiau rumegate repede și bine
și băgate în capetele unora mai
greoi la teoatcă. Președintele
Chirigiu, instructorul Pantea,
toți ceilalți care pusese prin-
tre primii umărul, chiar el (deși
refuzase titlul de brigadier, pu-
neți unul mai tînăr, spusese, ai
să crești matala unul tînăr, îl
indemnase atunci Pantea, și se
dovedise vorbă gîndită) avuse-
seră de furcă la început cu unii
și cu alții să-i îndemne la mun-
că, să-i facă să înțeleagă că era
nevoie de mai multă tragere de

inimă acum că pusese ră totu-
l la bătaie. Înțeleseseră mai întii
că erau ajutați : cu fonduri, cu
unelte și tractoare, cu materiale
de construcție, cu semințe se-
lecționate. Președintele era oier,
un dita-mai om cit malul, dis-
loca aerul, cum spunea Pantea,
ca un vapor, îl aleseseră ei,
trebuiau să-l sprijine în toate
treburile. Avem oi multe, se
lăuda el, vom avea și mai mul-
te. Berbecii să ne trăiască. Pînă
venise zootehnistul ăla tinerel,
și o dată cu el indicația ca oile
să fie însămințate artificial. E
o metodă mai sigură, mai e-
ficace, spunea zootehnistul. „O
fi cace“, cum spui matala, se
repezeise Chirigiu, cu vocea lui
tunătoare, dar eu am berbecii
mei, n-am nevoie de seringi,
treaba asta nu se înțeapă cum
spui dumneatale. Se veselise tot
satul de vorbele astea. Unii in-
cercau să-i dea crezare zootch-
nistului, că e școlit și știe el
ce zice, alții se mulțumiseră
doar să ridă și în sinea lui chiar
Chirigiu avea o îndoială. Pînă
într-o seară cînd se adunaseră
la un foc, lingă saivane, coman-
damentul, cum spunea Pantea,
puneau la cale treburile de a
doua zi. Aproape că nu văzuse
mai nimeni mașina oprită în
întuneric mai la vale. Pășea spre ei un om al cărui
nume era pe buzele oamenilor
din toată Dobrogea. Potrivit de
statură, dar bine legat, înainta
sprinten, călcînd troscotul cu
cizmele. Cînd ajunsese aproape de
foc dădu seara bună cu o voce
caldă de bariton. Pantea, Chi-
rigiu și încă vreo doi săriră în
picioare, Chirigiu roșu-conabiu
la față, strigînd „să trăiți“, cei-
lalți salutînd fiecare în felul
său. Stați liniștiți, spusese omul
acela, am să șed și eu lingă voi,
să discutăm. Se așeză pe o la-
viță și toți ceilalți se strînseră
aproape, rămînînd în picioare.
Avea părul argintiu și ochi oțel-
iți, fulgerînd pe sub sprîncenele
groase. Îi cîntărise pe toți din

ochi, dintr-un ocol. „Ia spune
măi, Chirigiu, cum stați cu se-
ringele alea ?“ întrebasese. „Tot
mai buni sînt berbecii mei, to-
varășe prim“, rostise Chirigiu.
Oaspetele rîsesse ca de o năz-
bitie. „Vor fi buni pentru ce
crezi tu, măi, dar nu și pentru
ce trebuie“, rostise, grav. „Să
aplici însămințările, auzi ? Și
ca să vezi că se pot face multe
în această ramură a oilor, am
să te duc la Palas să te docu-
mentezi la fața jocului. Va tre-
bui să înlocuiești oile tărcate.
Să schimbi spanca și țigaia cu
merinosul. Altfel ajungi ca o
cooperativă cu numai un sfert
din oile tale să te întreacă la
lină. E vorba și de cantitate și
de calitate, ai înțeles ?“ Era o
lecție. Acum Ieremia înainta prin
ploaia tot mai puternică, ca și
cum s-ar fi luptat cu ea să a-
jungă mai repede la sediul coo-
perativei. O neliniște îl cuprin-
dea, creștea în el pas de pas.
De la colțul lui Osman, un om
se desprinsese din beznă, clefăind
din cizme către el. Era brigadie-
rul Melinte, cu o glugă mare pe
cap, se vedea că nu-i ncam de
ciobani, căci nu-i plăcea să
poarte nici cojoc, nici căciulă.
„A tras o fugă al de Chipară pe
la mine, umblă din casă în casă
să cheme oamenii, nuști' pen'
ce“, zise, cu nasul în glugă.
„S-o fi umflat căteaua aia de
dereă, rosti Ieremia gîndul ca-
re-l muncise. Cînd se umflă, se
năpustește cu o forță turbată.
Și de n-ar fi saivanele alea noi,
cu merinoasele în ele. Zooteh-
nistul le-a vrut acolo. Cică pe
deal nu mai era spațiu. Că i-a
spus și Chirigiu : nu pune, bre,
saivanele lingă derea. O șuviță
de apă, rîsesse inginerul. Nu e
totdeauna șuviță, i-a mai zis,
dar degeaba. E mai rațional,
mai științific, a spus el, să nu
le îngrămădim, să nu le ames-
tecăm cu celelalte.“ „O fi avut omul dreptatea lui,
de unde să prevadă ploaia as-
ta?“, zise Melinte. „Și cu caii tot dreptate a avut,
că a propus să-i tăiem la aba-
tor, cică nu-s economici, mă-
nincă prea mult fin ? Noroc că
nu i-am dat pe toți, că nu mai
aveam ce înhăma la atelaje“,
zise Ieremia cu năduf. „E tînăr, ce vrei ? Am greșit
noi că l-am lăsat“, rosti Melinte.
„Oricîte camioane o să avem,
oaii rămîn cai“, zise Ieremia.
Și porni să fugă, cu Melinte
după el, spre clădirea nouă a
sediiului, în fața căreia se mișca
trupul masiv al lui Chirigiu.
Bălăngănea un felinar, ca și
cum ar fi vrut să arate drumul
unui tractor cu remorcă. Alți
oameni veneau dinspre șosea, cu
mantalele șiroind de apă. Are
să fie o noapte de pomină, gîndi
Ieremia.

ARTHUR PORUMBOIU

tărîmul tinereții veșnice

Acolo albe-ncilcîri
adulmecă singele nostru ;
somnul e traversat de curenții
florilor
și-n soare clocotind gurile
ierbii ;

Intru în voce ca soarele-n
pămînt ;
pot deveni sămință sau lujer
ocrotit de suris și de palme
vibrînd de atîtea raze ;

O, și-n somn mă apasă
razele l
și-n singe e drumul soarelui :
Drum de raze –
doar stincile se-ngroapă-n
riduri
și stele-n sfîntă lumină

Razele colindă gura mea –
efluviu –

tărîmul fără nume,
tărîmul fără riduri, fără
brume
sînt sorbit ca stelele în
fluvii

domnule copil

Domnule Copil – lujer de
lumină pură, obraz de
dimineată

sărutat de auroră
pentru mine e tîrziu !
Copcă de gheață
e somnul, și-acolo-abia mai
vin

gurile-nsetate de ae. ;
ninge pe pămînt lumina
aspră –
sufletu-mi e aburitul vaer
sub catapeteasma apelor.
Albastră.

Domnule Copil – obraz de
roză –

luminează-n altă lume !...
Peste pajiștile luminii mele
cad nesfîrșite brume.

ce alb

Ce alb lovîră ochii mei !
Imens.
Surisul se-ndoa, și din privire
curgea lumina prospătă,
subțire
prin aerul, ca mierea, dens
Durerea – neștirbită și
palidă – Madonă
ținea sufletu-n brațe, și-n
somnul străveziu
trecea curentul viu
al singelui – cum vara –
fructele-n aromă
Și nu putea să-l smulgă
vreodată
decît acele mari castele de
azur ;
sufletul – un cor de prunci –
contur
peste țarina nopții, vinovată.

DUMITRU MUREȘAN

îndemnuri

Netemători,
să ieșim din întunericul
tot mai mare al vîrstelor ;
să ne regăsim risul vesel,
elanurile juvenile ;
să reluăm plimbările
pe aleile de platani,
să priveghem lumina
opaștelor cu două flăcări
ale seninătății antice
cu singura spaimă :
o prea marii fericiri.

elegie

Apele,
apele inecate
în strălucirea soarelui rece
așteaptă-n zadar o tirimă...
scuturi de bronz se lovesc
sub dealul scăldat în parfum ;
papura suge verdele coclit.
Un platan uriaș,
cu frunze de purpură

împovărat de gemetele sclavilor
îNSEamnă locul vilei lui
Trimalchio...

Pe-această plajă
aș vrea să mă întîmpini
zeiță, fecioară răpită,
peste ape purtată-n spinare
de Zeus !
Întîrziat Odiseu,
am plecat să te aflui
știînd că numai marea, –
noianul
nasc miturile.

SANDA GHINEA

scrisoare de dragoste

Ți-am dăruit germenul gîndului
meu cel mai bun,
cu dumbrăvile singelui te-am
hrănit, Țară,
cînd ți-a fost greu
ți-am stîrnit păsările de-aramă
născute din clopotele victoriilor
lui Ștefan,
plăminii Munților Apuseni
sufliînd în gură de tulnic,
și geamătul Griviței, în noaptea-
nopților,
să-ți deie putere.

Pămînt al fără-de-morții,
eu sînt doar un zbor pe cerul
tău veșnic
trecînd pe sub porți cu săruturi,
doar un fior pe frescele tale
venînd din firul de iarbă-nflorit.
Țăpile mele deprinse cu drumu
oilor
descoperă calea stelelor încă
necercătate.
Te iubesc din născare și din
ursită,
și printr-o dobindire plătită
cu toate primăverile scuturate
înainte de vreme.
Te iubesc fiindcă semeni cu cei
care-am fost,
și ești ceea ce sîntem,
și vei fi ce vom fi noi românii
pe columna popoarelor lumii.

JOHN WIENERS

poem pentru pictori

Generația noastră lipsită de noblețe
Cum pot fețele noastre s-o arate ?
Eu caut dragostea.
Buzele mi se răsfing
uscate și crăpate de lipsa ei.
Oh asta e bine.
Iarăși mergem minăți de forțe
pe care nu le putem controla. Numai
în acest poem
apare o imagine — în care dirijăm
linia penelului
din mina pictorului de la un pas
de mine.
Care desenează fața
și chinul ei.
De aceea nimeni nu se încumetă să
se apuce de ea.
Așa cum sint ținuți în miinile
acelor forțe
ei nu pot înțelege.
Acea disperare
este pe fața mea și ea trebuie să apară
în trăsăturile subtile ale oricărui om.
Am ținut odată dragostea în cășul
palmei.
Vezi liniile de acolo.
Cum am făcut
jocul ei, ne jucăm acum
între granițele unei albe și
neinduplecate cimpii.
Coborâ-mi pe creștet,
iubire, inmoaie-mi carnea în suvoaiele-ți
de stropi mărunți. Precum
un parfum franțuzesc
ca să luminez ca
gloriile de dimineață și
să fiu copleșit de aroma tare
a liniei finite.
Nici un cerc
dar dacă două paralele totuși se
întretaie
Și ne poartă sufletele și
trupurile împreună ca planetele
Aruncindu-ne lumină pe suprafața
pielei, cunoscind
că atât de mult se scurge prin
vinele de dedesubt.
Obrajii s-au umflat de aceea.
Pungile ni s-au umplut.

2

Minat de incompletul
celor ce se desfășoară înainte-mi
ezit în fata acestei hirtii
scormonind după cuvintele potrivite.
Paul Klee a zgiriat șapte ani
pe sticlă afumată ca să-și
insușească linia, Lavigne spune :

Priviti

la fața lui ! el care a petrecut
toată noaptea desenind-o pe a mea.
Soarele
și el se înalță peste virfurile
acoperișurilor
începând cu violetul.

Eu încep cu albastrul căci știu ce e rece

3

Al doilea nume îmi este Iosif și
umblu alături de un asin pe drumul
spre
cine știe ce Betleem unde un nou
prunc s-a născut.

Nu un al doilea Yeats ci
primele amprente pe un geam obscur.

4

America, tu dai în foc
Cazanul e incins.
Carnea e numai cicatrice.
Ochii prăpădiți.
Strada roiește de
vipere și bandiți inarmați pină-n dinti.

DIN LIRICA MODERNĂ

Pe răni sint bandaje
dar singele curge fără încetare.
Oh stăviliți
scurgerile.
Sintem striviți.

5

Să rămânem la ceea ce știm.
Că iubirea este puterea mea, că
sint copleșit de ea :

Dorința
și ea

este la suprafață : surmenată.
Cind verde era răzorul dragostea mea
și cu mine ne culcam pe el.
Așa se întâmplă, te doare inima,
Auzi într-o zi de iunie.
Și nu mai am nici un țel
cind vara se duce, ca acum,
pe drumuri, ca niște
cintăreți de-a lungul țării.
La sud de Mission, Seattle,
peste Munții Sierra,
Vestul Mijlociu și Michigan,
mutindu-ne spre est din nou, cu
inima ușoară

venind în Chicago și
țara vitelor, strigându-ne
unii pe alții peste canioane,
cu grija să nu ne apuce
noaptea, ei sint încă afară,
distrugătorii, și adinc
în inima Sudului, pământ familiar,
luxuriante locuri, în munții albaștri
din Carolina, în Black Mountain
și unde poți dormi afară, sau
tâind de-a dreptul statele
nu-mi vin în cap numele lor
această națiune e atât de mare, ca
miinile noastre, iubirea noastră care
trăiește

fără iubită, căutind numai
iubitul, îndepărtatul cămin rămas
în inimă, New York,
Noua Anglie, Vermont, munții

verzi și Massachusetts
orașul meu, Boston și litoralul
ca iarăși să adulmec ceea ce acest
ocean nu poate să ne spună.

calm

Anotimpurile.

Numai inima își aduce aminte
și se imprimă în cuvinte

6

În sfârșit. Ajung la ultimul argument.
Poemele mele nu conțin
animale sălbatice, nici
zina lacului, muzică
din sfere, sau imnuri de orgă.
Numai partitura strădaniei
unui om de a rămâne cu
ce-i al lui și numai al lui, cu ce
ii este ursit să trăiască.
Fără de care este nimic.
Și ajung aici
cunoscind pustul,
după ce am lăsat odihna pentru iubire
și fețele ei contorsionate,
miinile mi se agață în gol ca
doar să mă trag îndărăt din fața
singelui care deja curge acolo.

În românește de M. RĂDULESCU

ALDOUS HUXLEY

septembrie

A trecut primăvara și încă multe zile
de atunci,
Primăvara și vara. Pe pomii răbdători
lincelesc
frunzele toamnei — galbenă agonie.
Lipsit de speranțe,

● Campinguri în amurg

inspre casă încet mă întorc. Sub
fruntea mea este
goală toamnă întunecată, la fel ca
afară. În jurul
meu, deasupra mea, totul se rotește
în gol. A trecut
primăvara și încă multe zile de atunci.
Dar eu îmi
ridic privirile, în lumina unui felinar
văd deodată
frunze gingașe, străvezii, limpezi și
luminoase —
aeriană spumă colorată, verde, foc —,
nimic mai mult
decit un gând de frunză înfiripat. Și în
cercul acela
de lumină este primăvară. O, strălucire
magică !
Au renăscut veștede frunze. Colorata
scinteiere
a frumuseții, renaște totul și
reîntinerește în suflet.
O rază de noroc a strălucit și iar e
primăvară dintr-odată.

JAMES ELROY

FLECKER

moartea unui patriot

Se luminează de zi deasupra Angliei
și a colinelor
din Kent, Și în liniștea piriurilor care
străbat livezile
ziua cîntă. Zi a viselor mele, o, zi !
De mult i-am văzut
de la Dover venind. Cîntind cu voce
joasă, înainte
purtind o cruce de argint. Din țara
lor, unde valuri
albastre în spume se sparg — Călugări
ai Romei, cu ei
Sfîntul Augustin, cu piciorul ca neaua.
Amiază deasupra
Angliei, deasupra orașului Oxford,
Frumos și rece ca o
statuie, cu veșmintul de singe pătat,
Amiază a viselor
mele, o, amiază ! Regi falnici, divini.
de mult l-au zidit.
Cu turnurile, cu mormintele, cu statuile
sale. Cu cerul
său curat și floral, cu iubirea ce-l
împinzeste. cu
străzile sale pe care mera oameni
celebri. Seară pe vechea,
auria mare din Wales, cînd steaua
dintii se iveau
pălește ultimul val, o, vise de seară !
E casa unde
britanicii de demult au intrat, unde
se revărsă și curg
izvoarele oceanului. Unde morții cu
purnură înveșmîntați,
încununați cu nuferi, se leagănă în
bătăia vîntului.
Să nu dormi, țara mea, deși aici este
noapte, Departee, unde
copiii tăi luptă, e zi ; Foc în noapte,
o, vise ! Deși v-a
trimis, cum v-a trimis și-altădată,
de mult : În desert
la Sud, la Est pe ocean, la Vest spre
zăpezi, Eu trebuie
să mă duc, mai spre Vest, spre mări
mai reci decit
Hebridele, unde este ancorată flota
stelelor

și ard tinerii ei căpitani.
În românește de ION TUTUNEA

itinerar polonez (II)

La Katowice, Wrocław și Cra-
covia, orașe care au intrat în
programul vizitei în Polonia, a-
ceeași grijă pentru tradiție, a-
ceeași dorință de îmbogățire a
ei cu elemente de viață nouă.
Mi se pare semnificativ în a-
cest sens, monumentul care a-
mintește trei importante răs-
coale din istoria muncitorimii
sileziene. Materia, frământată și
modelată sugerează filfierea fla-
murilor și dinamismul maselor
pornite la luptă. Aproape de a-
cest grup comemorativ, un ma-
re complex sportiv ale cărui
săli sint cuprinse într-o con-
strucție de forma unei uriașe
farfurii zburătoare. De sus, de
pe platoul de lingă complex, am
admirat panorama acestui inte-

resant centru al industriei mi-
niere și siderurgice a Poloniei
populare. Katowiceni, cei mai
mulți mineri și oțelari, iubesc
natura și simt plăcerea să se
desfete și să se odihnească în-
tr-un cadru cit mai pitoresc. Așa
se explică participarea lor ma-
sivă la amenajarea unui mare
parc de cultură și odihnă pe o
suprafață de 70 de hectare. Ca
să poată fi văzut în întregime,
au instalat și un telescaun care
te poartă, comod, de la un ca-
păt la altul. Aici, pe un platou,
este instalat Planetariul cu ob-
servator astronomic și stație
seismică. În după-amiaza vizi-
tei noastre, sala de proiecții a
planetariului era ticsită. Fusc-
seră aduși cu autobuzele vizi-

tatori de la Wrocław și din alte
orașe. Pe culoarele observato-
rului astronomic se amenajează
expoziția comemorativă Coper-
nic, reconstruindu-se, în mări-
mea lor reală, instrumentele de
cercetare create și folosite de
savant în munca sa. Asistentul
care m-a condus la stația seis-
mică, un tinăr cam de 25 de
ani, își confecționează o coafură
la Copernic care-i venea foar-
te bine în ambianța în care lu-
cra. Era un discret omagiu a-
dus maestrului său de peste
veacuri.
La Wrocław mi s-a arătat de
două ori, și de fiecare dată cu
mindrie, casa orașului, fosta pri-
mărie, o clădire foarte frumoa-
să în stil gotic cu elemente de
baroc, distrusă de hitleriști și
reconstruită cu aceeași atenție
ca și în cazul monumentelor
varșoviene.

Cracovia este aproape în între-
gime un oraș muzeu. Case, bi-
serici, ziduri și turnuri de apă-
rare, bazarul și piața, monu-
mente vechi și mai noi, evocă
tăcut, diferite epoci și eveni-
mente din istoria zbuciumată,
dar și plină de strălucire a Po-
loniei. Printre primele monu-
mente ce mi-au fost arătate, am
reținut biserica Marianski, con-
strucție din secolele XIII—XV.
În turnul cel mai înalt, care
poartă pe turla ascuțită o co-
roană aurită, un trompetist în
carne și oase apare după fiecare
bătăie a orei de către orolo-
giul instalat acolo și sună sem-
nalul. Mi s-a spus că ritualul
acesta se păstrează de la năvă-
lirea tătarilor, din 1241. Am in-
trat în bătrîna clădire a uni-
versității iagellone. În curtea
interioară, în sălile de la Colle-
gium Maius sau cele de la Col-

legium Novum se desfășurau
lucrări de reparații. Clădirile
impun prin masivitatea și pa-
tina lor, impresionează prin in-
scripțiile și portretele care a-
mintesc ilustrele figuri de u-
maniști care au ținut aici, me-
reu vie peste veacuri, făclia ști-
inței polone și au menținut la
cote înalte bunul renume al a-
cestei vechi și prestigioase școli
superioare. Studenții ascultă
prelecțiile, participă la semina-
rii, cercetează tezaurele bătri-
nelor biblioteci, dar locuiesc în-
tr-un modern oraș universitar.
ale cărui blocuri de cite 8—10
nivele, cu cămine, cantine, ba-
ruri etc., se înalță la una din
periferiile vechiului oraș. Saltu
pe care-l trăiesc zilnic nu e un
salt athletic în spațiu, ci unul
spiritual, în timp, de la ambian-

(Continuare în pag. 16)

ION MĂTĂSĂREANU:

„În centrul preocupărilor mele stă omul!”

„Temperament vulcanic, pasional, exploziv, dionisiac, Mătăsăreanu trăiește în această civilizație pe măsura lui, plin de o vitalitate fantastică, mai lucid și mai puternic decât această civilizație”.

Traian Coșovei — Oda zilnică

— Socotești că arta ta — insist asupra termenului — arta ta s-ar putea înscrie și pe alte coordonate decât ale figurativului?

— Da! Cred că „figurativul” poate îmbrăca o pluralitate de forme. Dar, în esență, reprezentarea figurativă se poate reduce la o structură de substanță, de miez care, impulsional, să se integreze foarte bine pe niște coordonate — să zicem O, X, Y, Z. „O”, în această simbolistică simplă, genetică, ar fi punctul de origine. Fixînd pe aceste planuri, care reprezintă osatura realității, componentele plastice — volum, formă, culoare etc., într-o dinamică vie, putem să umanizăm, în corelații diverse, biopsihice (cînd e vorba de portret) sau de ambianță (cînd e vorba de peisaj), natura, societatea. Notific că, în ambele situații, în centrul preocupărilor mele se situează omul, pe care-l studiez continuu, în natură și în societate. Abstractizînd la extrem datele realului, putem crea niște scheme interesante, expurgînd însă substanța de conținutul ei creator, autentic, novator. Străbatem o epocă în care nu numai civilizația enunțului scris, a slovei, a cuvîntului, are puterea de pătrundere în suflule — ci și imaginea artistică; căci dacă a avut putere nemăsurată de mare cuvîntul și totuși n-a putut convinge întotdeauna, imaginea a biruit, poate fără să fi avut forța slovei. Trăim, aș zice, într-o civilizație a imaginii: televiziunea, cinematograful — sînt doar două pilde!

— Nu există nici un pericol în aceste afirmații... apodictice?

— Sigur, imaginea poate decădea în facilitate! Eu însumi, cu cîțiva ani în urmă, avînd revelația acestui adevăr, scriam într-o revistă studențească: „Există o tendință de afirmare a ceea ce este facil — care trebuie să dispară. Este necesară, dincolo de viziunile diferite în creație, o sinteză plastică a vremii, constituită din ceea ce este mai modern. Un modern izvorît, implicat, dar nu forțat. Publicul sesizează și refuză artificialul”.

— Foarte bine spus, fără îndoielă. În ceea ce afirmi, există însă trei concepte — cel puțin — al căror conținut trebuie precizat. Iată-le: „ceea ce este facil”, „sinteză plastică a vremii”, „ceea ce este mai modern”...

— Mulți cred că pot atinge o culme în artă doar în temeiul unei aptitudini pe care, exercitînd-o, o pot preface în instrument de epatare a publicului. Unii dintre aceștia fac parte din categoria amatorilor. (Rog să nu se înțeleagă — ar fi profund eronat — că aș avea ceva împotriva artistului amator ca atare). Cei care țin să epateze publicul se amăgesc numai, căci arta are implicații profunde. Este o știință clădită pe sensibilitate adîncă și această sensibilitate este de fapt mugurul din care înfloarește creația adevărată. Numai cine este om adevărat, care suferă și se bucură alături de ceilalți, care se macină, care se epuizează, care se topește alături și pentru ceilalți, este și artist adevărat. Ergo: ceea ce este pictat doar cu mîna, este și facil. Nu termenii savanți, nu vreo știință ermetică, nu canoanele, nu exercițiul de dragul exercițiului, deci sterili, pot crea artă demnă de acest nume, deci

purtătoare de mesaj umanist. Ci pătrundere în substanță, în taină, în misterul perpetuu care este sufletul omului. Cît privește „sinteză plastică a vremii”, consider că asimilarea tradițiilor, a marilor curente care au determinat o influență hotărîtoare asupra artistului trebuie făcută într-un chip original, singurul cu adevărat dătător de valori. „Sinteză plastică a vremii” este echivalentul în pictură a ceea ce fac romancierul, poetul, gazetarul, atunci cînd pun urechea la inima epocii și-i ascultă freneticele bătăi. Cînd am expus la Mureșlar, am făcut-o cu convingerea că portretele de țărani — anguloase, rudimentare, greoaie uneori, tăiate mai întotdeauna în linii aspre, în volume dirze, insufletește însă de o covârșitoare iluminare interioară, de fapt transgresiunea înaltelor valori ale caracterelor — că portretele de țărani, zic, mă ajută să mă apropiu de această sinteză plastică a vremii. Am încercat să înțeleg omul, așa cum este el, în definiția lui socială.

— „Ceea ce este mai modern”...

— Există modern și... „modern”. Ceea ce a fost ieri valabil, nu mai poate fi astăzi — se pare. De exemplu: un curent foarte apreciat într-o epocă poate deveni ulterior schemă demodată, componentă a unei mode constituite ca sistem epigonice, cu rezultate îndoielnice. Dacă azi femeia practică minijupa, miine este posibil să practice maxi-jupa! Astfel pusă problema, ne raportăm numai la mode, puse fatal sub semnul perisabilului. Nu ajungem la cauze dar este lesne de ghicit că între modă și „efemer” sîntem integrați îndreptățiți să punem semnul egalității. Prin urmare, analizînd mai departe, ajungem la concluzia că substanța artei adevărate, a idelilor care o însufletește precum singele un trup, este înțelegerea deplină, complexă a epocii în care trăim. În care omul este viu, grăitor, cu tendințele, cu aspirațiile, cu idealurile sale umaniste.

— Traian Coșovei scria acum cîțiva ani despre tine: „Marea și pămîntul și cerul, orașul uriaș și fiecare fereastră sînt ca niște uriașe depozite din care scînteiază, revărsîndu-se ca un vin care fierbe, viața, dreptatea, bucuria — viața la temperatură

înaltă”. Sublinierea îmi aparține — expresia este admirabilă. Întrebarea mea este: cum percepi, tu însuși, această „viață la temperatură înaltă”?

— Se spune, în popor, că viața trebuie trăită și că trebuie să simți totul din plin. La o temperatură medie nu există artă adevărată. Iluminarea apare doar atunci cînd clocotul vulcanului răzbește în afară, este însăși viața la temperatură înaltă. Lumina vie, pe pinzele marilor maeștri, a apărut dintr-un clocot lăuntric ca dintr-un vulcan. O iluminare care innobilează.

— Unii zic: „Mătăsăreanu — pictor al mării”...

— Privesc marea și încerc s-o redau într-o gamă de sunete colorate, iubindu-i vuietul în care sînt uriașe simfonii. Este ceea ce m-a legat de țărîmul ei, ceea ce a făcut din casa mea o fereastră spre ape, un ochi spre infinitul albastru, de aceea mi-a răcolul ei mă ademenește, mă face mesagerul ei. Nu-i copiez pe celebrii pictori de marine, nu le sînt epigon. Dar clipa simțită, identificarea cu apele mă poartă spre adîncurile taine. Azi o văd într-un fel, miine o văd altfel înveșmîntată, veșnic egală cu sine și niciodată ea însăși. Culoarele mării sînt mereu altele. Oricît te-ai strădui, nu se poate să spui deodată totul. Ai însă totdeauna ceva de spus. Marea este miraj, și-o apropii dar niciodată nu ajungi s-o cunoști.

— Dar portretul...?

— Portretul este o pictură de încercare. După părerea mea, cine n-a făcut portret nu se poate chema artist adevărat. Chipul omului trebuie să te intrige, să-ți deslușească taine înăuntrice, să te cheme la înțelegere. Omul este un univers. Fiecare tușă, fiecare trăsătură de penel să poată reda marea omului nou. Portretul trebuie să vorbească prin expresie, omul trebuie să fie viu, cu gîndurile și pasiunile sale, cu idealurile sale, nefalsificate. Să fie un centru de interes. Portret, cu adevărat vrednic de acest nume, au pictat Rembrandt, Goya, Velasquez, El Greco, Van Gogh, Grigorescu, Luchian...

— Proiecte?

— Mai adineauri mă refeream la om. Omul pus în prim-plan. Colorat, dintr-o paletă acordată la un registru de vibrație autentică, în care raportul om-natură-societate să conlucreze armonios, iar elementele de limbaj plastic să se subordoneze ideii acesteia. Deci, ca unic proiect — omagiu Omului!

AL. MIHALCEA

Mirajul ferestrelor deschise la mare atrăgea în noul oraș al țării de la sfîrșitul secolului trecut sute și mii de vizitatori. Odată cu aceștia încep să apară ca în orice aglomerări și obișnuitele trupe de turneu ce colindau țara de-a lungul și de-a latul dînd spectacole pe scene improvizate. Dacă salonul primăriei cunoscut sub numele de Cursaal sau Cursalon aflat în pavilionul de pe malul mării sau holurile hotelurilor Gambeta, Englitera sau Belvedere — obișnuitele locuri de spectacol — le erau mai puțin accesibile, ele se acomodau în schimb admirabil cu grădinile de vară ale restaurantelor, unde își prezentau pînă tîrziu spre toamnă repertoriul alcătuit din vodeviluri sau melodrame.

Dintre obișnuitele trupe de turneu, se desprindea în primul rînd cea condusă de V. Leonescu, ce se instala la grădina Modern. Ea juca piese într-un act ca „Deputatul mut”, „Bărbatul răsfățat” sau monoloage din Alecsandri ca „Chera Nastasia” etc. Se pare că trupa era destul de iubită, de vreme ce într-una din veri, spre mijlocul lui august 1893, în ziarul *Gazeta Dobrogei* se

pentru a putea părăsi orașul, a cerut găzduire la sala Elpis recent construită, sperînd o redresare financiară. Cea mai mare „rețetă”, încasată la primul spectacol, a fost însă de 53 lei și numai chiria pe seară ce trebuia plătită anticipat se ridica la 100 lei. Din situația precară — în care rămîneau deseori asemenea trupe întîrziate după sezonul de vară — St. Niculescu a fost salvat de un spectator cu dragoste față de actori, maiorul Staur Dragomirescu, care a achitat toate chiriile restante. Deseori, după încheierea sezonului estival, cînd în Constanța începeau să vină spectacole cu actorii Teatrului Național din București, trupele acestora de turneu porneau să colinde celelalte localități ale Dobrogei jucînd la Mureșlar, Medgidia, Mangalia, Ostrov, Hirșova fără prea mari satisfacții materiale. Pe alocuri se întîmpla însă să apară cite un pasionat care să acorde un interes mai aparte acestor peregrini, și atunci, pentru o bucată de vreme, existența lor era mai lipsită de griji. Așa s-a întîmplat cu

DIN TRECUTELE STAGIUNI LA CONSTANȚA

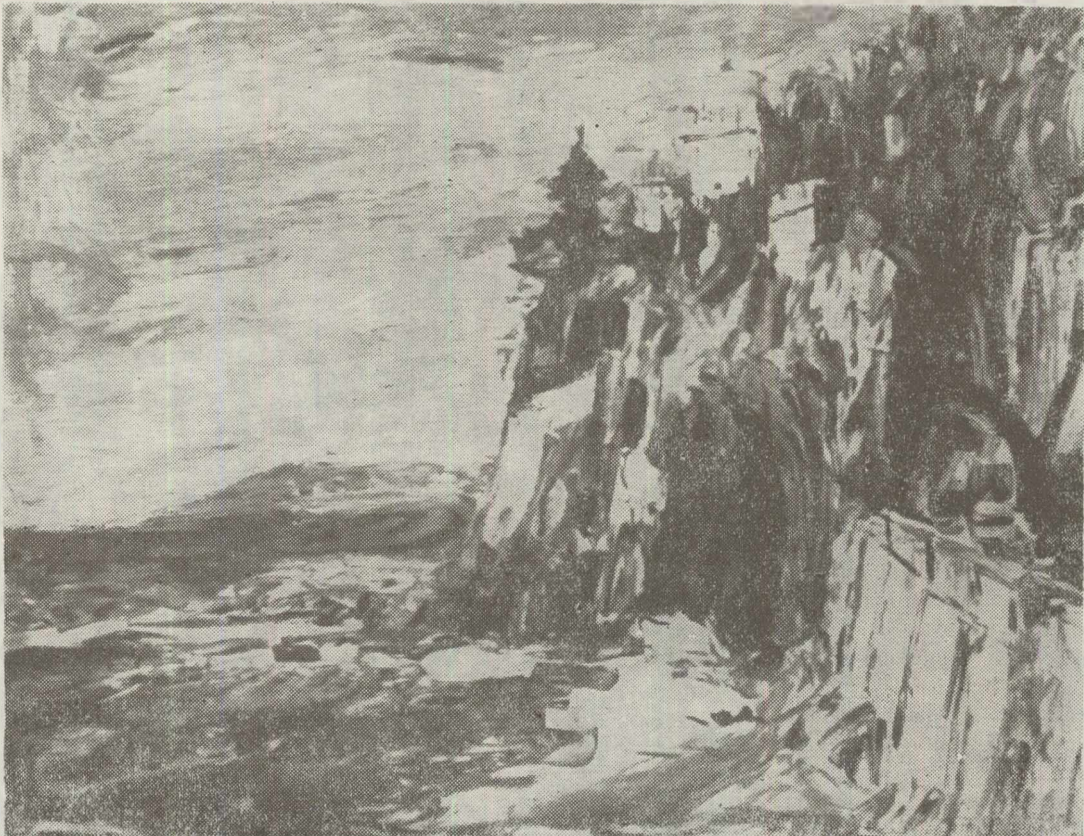
actorii peregrini

deplîngea faptul că Leonescu mai avea de dat doar un singur spectacol și se scria că e de așteptat să revină cu o trupă mai mare, deoarece la reprezentațiile lui grădina a fost arhiplină în fiecare seară. Din relatările mai vechi, publicate de C. Dimitriu Codru în foiletonul „Evoluția culturală prin teatru în Dobrogea”, aflăm despre o trupă condusă de Stelian Niculescu ce dădea spectacole vara la grădină, avînd un repertoriu românesc în exclusivitate cu piese ca „Cinel-Cinel”, „Trei cîrlani”, „Cimpoiul fermecat”, „Moș Ion Roată”. Într-un an, 1895, trupa prelungindu-și șederea, a continuat să joace într-o baracă cu ferestre de scînduri pînă ce a prins-o frigul. Lipsită de banii necesari

trupa lui St. Niculescu la Cernavodă, unde același maior Staur Dragomirescu — salvatorul de la Constanța — comandant al grănicerilor din oraș, a pus să se construiască o scenă, să se confecționeze decoruri pictate de un elev la Belle Arte și a asigurat prin ofițeri abonamente pentru 60 spectacole.

De aceeași bună primire se bucurau aceste trupe și în nordul Dobrogei, la Tulcea sau la Măcin unde polițaiul orașului, Eracle Petrescu — ginerelul lui Costache Caragiale — nu lăsa nici o trupă să plece mai devreme de o lună. Aceeași atmosferă prielnică teatrului era și prin satele din jur, ea fiind creată de marele dramaturg și om de teatru Al. Davila, care cîndva fusese subprefect al acestor locuri. Presa tulceană de la sfîrșitul secolului trecut scria despre spectacolele date destul de des la Iacob Deal, la Pecineaga, Greci, Turcoaia, Cerna, Niculițel, Isaccea, Babadag, despre întîmplări cu haz sau cu necaz, cînd se mai rupea scena improvizată pe lăzi, sau cite altele.

În vara anului 1895, amenajîndu-se numai pentru teatru grădina Concordia — primul teatru de vară — încep să apară cu spectacole în aer liber și trupe mai acătării. „Santinelă Dobrogei” din luna august semnala spectacolele trupei asociate conduse de Ion Constantinescu — societar al Teatrului Național din București cu C. Radovici și Vlădoianu și jucînd melodrame și comedii din repertoriul naționalului ca „Dracul și țărînul”, „Hoți de codru, hoți de oraș”, „Moștenire de la răposata”, „Moș Teacă la însurătoare” ș.a.

● Castel lîngă țărîmul mării

Un grup electrogen și citeva mașini cu garderoba, recuzita, instalațiile de sunet etc., regizorul, un om de multe ori agitat, care dă indicații, de obicei prin portavoce; operatorul șef înconjurat de citiva subalterni și încercând să găsească un unghi „îndrăzneț”; actorii și actrițele suportind cu stoicism ultimele retușuri de machiaj înainte de „calvarul” repetițiilor și al „dublelor”.

Iată o imagine care a devenit în ultimii ani atât de familiară conștanțenilor și turiștilor din stațiunile litoralului, încât aproape că le-a dispărut curiozitatea copilărească de altădată, când asistau orce în șir la tribulațiile echipei de filmare...

Regizorii de la Buftea recurg deseori la prospecții în această parte a țării, atrași de farmecul ținuturilor, de fascinația mării, de strălucirea soarelui sau de asprimea vînturilor și — de ce să n-o spunem? — de solicitudinea populației care a sprijinit total și dezinteresat numeroase colective artistice aje studiourilor românești de filme.

Revista **Tomis** își propune să surprindă în paginile ei secvențe din munca acestor colective pe platourile de filmare organizate sau improvzate în diferite zone ale meleagurilor dobrogene.

☆

Am însoțit în vara aceasta, de citeva ori, echipa filmului **Parașutiștii** condusă de Dinu Cocea, cunoscutul și apreciatul regizor al celor șase filme cu haiducii lui Amza și Anghel Șaptecai. Mai mult de jumătate din film s-a tras în Constanța, la aeroportul Kogălniceanu și la stațiunea Olimp. Au fost zile și nopți de teribile eforturi, mai ales pe aeroport, cind fiecare metru de peliculă era rezultatul unui consum uriaș de energie fizică și nervoasă realizat de întreaga echipă, de la regizor, operator și actori, pînă la ultimul electrician sau figurant.

Și noaptea, tîrziu, cind cei mai mulți oaspeți ai hotelului **Palas** din Constanța se abandonau zeului Morfeu, în camera de la parter, transformată în cabină de montaj, Dinu Cocea și monteasa Măriuca Neagu controlau bobinele sosite de la laboratoarele Buftea, stabileau cele mai reușite cadre necesare unei prime faze de montaj.

...Mangalia sud, digul principal, undeva lingă far, într-o după-amiază însoțită de august... Echipa de tehnicieni pregătește instalația de iluminare artificială, macaraua cu aparatul de luat imagini este adusă, după indicațiile operatorului șef George Voicu, pînă aproape de capul digului, inginerul de sunet Andrei Papp și asistentul său Eugen Zaharia verifică microfonul „gîrață” și fac probe de sunet, regizorul Dinu Cocea are o lungă și concentrată convorbire cu cei doi eroi ai filmului, prezenți în secvențele de la dig, interpretați de actorii Valeria Seciu și Florin Piersic.

Asist la o activitate febrilă, consumată, curios, în tăcere, ca într-o procesiune solemnă. Fiecare tehnician din echipă își cunoaște meseria, știe ce are de făcut, totul se desfășoară după un plan bine chibzuit. Doar căldura îi jenează de la o vreme, și asistentul de regie Nicu Gheorghe se îngrijește ca să fie aduse din oraș două navete cu borviz rece.

Secvența pregătită cu minuțiozitate de regizor și actori ocupă un loc important în povestea filmului. Este „momentul de adevăr” trăit de protagoniști, colonelul Luncan (Florin Piersic) și Nora Iuga (Valeria Seciu), iubita sa, momentul cînd ei înțeleg că despărțirea lor este inevitabilă. Dinu Cocea, cu calmul său imperturbabil, dă explicații, indicații de intonație, privire, gestică. Cere citeva repetiții de text și mișcare, trece în spatele aparatului de filmat, luînd temporar locul lui George Voicu, pentru a verifica personal distanța și unghiul, și la comanda sa fermă „motor”!, nu se mai aud decît vocile șoptite ale actorilor imprimate în magnetofonul inginerului Andrei Papp.

constanța — platou de filmare

„PARAȘUTIȘTII” LA... MARE

Într-una din pauze, stau de vorbă cu actorii, regizorul, operatorul.

DINU COCEA: „Parașutiștii” nu pleacă de la ideea de sport, nici nu e un film militar, deși eroii îmbracă haina cazonă. Personajul central, colonelul Luncan, e determinat de meseria sa să trăiască intensiv viața. Caracterul său ajunge la un punct maxim de duritate. Doresc să realizez acest film într-o formulă care să nu respingă spectaculosul cunoscut de public la **Haiducii**. Dar nu va fi un spectaculos exterior, sau chiar dacă va fi, nu pe acesta va cădea sublinierea mea, ci pe spectaculosul izvorit din dinamica relațiilor dintre eroi, din mutațiile psihologice ale eroului principal.”

GEORGE VOICU: „Am trecut de la imaginile liniștite ale colonelilor și paștelor din **Haiducii**, la filmări aeriene din elicopter, avion, parașută. Îmi place acest film pentru modălitățile inedite de lucru pe care mi le oferă. Sper ca peisajele și portretele din **Parașutiștii** să satisfacă cele mai exigente cerințe, ca imaginea să dea expresie tensiunii dramatice a filmului.”

VALERIA SECIU: „Nora Iuga este un rol pe lingă care ar fi fost păcat să trec fără să-l realizez. În filmul românesc este o penurie de roluri feminine. Acesta mi se pare plin de viață și adevăr. Nora este o femeie tare, își rezolvă cu luciditate situațiile oferite de viață. În aceasta stă, cred, farmecul inefabil al rolului. Nora nu dă sentințe reci, didactice, ci își trăiește cu o simplitate dezarmantă sentimentele complexe și profunde. Cu regizorul Dinu Cocea am colaborat foarte bine. Fără să mă cunoască pînă la acest film, m-a distribuit într-un rol dificil. Între regizor și interpreti trebuie să existe un fluid care să circule permanent. Dinu Cocea a făcut eforturi să mă descopere, a modificat scenariul. l-a dirijat spre mine, a adus-o pe Nora la datele mele.”

FLORIN PIERSIC: „Am mers crescendo cu gradele militare în filme: soldat în **Tunelul**, căpitan în **Aventuri la Marea Neagră**, locotenent colonel în **Parașutiștii**. Dacă voi continua în acest ritm, în 1973 voi juca rolul unui general! Luncan din **Parașutiștii** îmi solicită o mare economie de mijloace, multă sobrietate. Este un personaj interiorizat. Apreciez regizorii de film care urmăresc actorii în teatru. Dinu Cocea este unul dintre aceștia. După Anghel Șaptecai, îmi dă acum, în **Parașutiștii**, un rol de o cu totul altă factură, mai puțin spectaculos, dar mai profund. Eu sint din naștere un om repezit, temperamental, vesel. Luncan e un ins lovit de viață, reținut, cu ardori interne. Trăiește într-un mediu unde e învățat cu viața dură. Admir parașutiștii pentru curajul lor; e o armă grea. Zilele de la Kogălniceanu au fost frumose. Am făcut armata a doua oară. Îmi place de obicei să fac singur multe scene grele din filme, fără cascadori. Dar cu parașuta, e tare greu. Alaltăieri am fost ridicat de un elicopter la 100 m. și coborît spre aterizare. A fost splendid, dar

cu cite emoții numai eu știu... Pînă la urmă, mai știi?, poate sâr și cu parașuta, bineînțeles dacă e dublă!”

A doua zi, la hotelul **Palas**, am cules scurte mărturisiri privind rolul lor din **Parașutiștii** de la ceilalți interpreți.

DANA COMNEA: „Ioana, soția lui Luncan, medic pediatru prin vocație, se sacrifică profesind obstetrică pentru a se apropia de casă, la cererea soțului. Mai tîrziu, Luncan nu va accepta un sacrificiu asemănător cînd Ioana îi cere să renunțe la parașutism. Ioana e un personaj deosebit prin destinul lui de om ce luptă în tăcere, prin discreția sa umană. Se menține în umbră, nu se expune prea mult. Îmi place mult că finalul nu dă soluții de rezolvare a crizei lăsîndu-i spectatorului posibilitatea și dreptul de a decide.”

SILVIU STĂNCULESCU: „Nicolae Deleanu prin calm, măsură, pondere, echilibrează relațiile dintre el și Luncan. Pierderea lui printr-o stupidă neatenție îi va servi lui Luncan drept argument hotărîtor pentru schimbarea lui. Generozitatea și grija sa sint doar niște puncte de plecare pe care Luncan le va prelua și folosi în viitor.”

GHEORGHE NAGHI: „Am mai jucat în filmele colegilor mei, regizorii Geo Saizescu, Mircea Mureșan, Mihai Iacob, dar am avut roluri mici. În **Parașutiștii** am un rol de întindere, Busuioacă „mamă dragă”, un om glumeț, bun să-și pui la rană. A trebuit să mă eliberez de regizorul din mine și să mă supun lui Dinu Cocea. Am văzut la cabina de montaj o parte din materialul filmat, ca să mă urmăresc. Mi s-a părut pornirea bună. Rolul coincide cu felul meu de a fi, nu compus prea mult, pur și simplu sint fidel mie însumi. Curajul lui Cocea de a mă distribui alături de mari actori de film vine din cunoaștere. A mers la sigur!”

☆

Parașutiștii lui Dinu Cocea au fost la mare aproape șase săptămîni. Mulți conștanțeni și turiști i-au urmărit cu simpatie în acele zile și nopți de înfrigurată trudă. În prezent ei continuă filmările în alte zone, la Buzău, în munții Bucegi. Regizorul ne spunea că intenționează să prezinte filmul în premieră absolută aici, la Constanța, spre sfîrșitul anului. Îl așteptăm și îi dorim succes.

JEAN BADEA

Așadar, sezonul estival s-a încheiat, litoralul începe de-acum pregătirea pentru 1973, în timp ce noi continuăm seria acestor clasamente bilunare: ediția a 8-a — cea de astăzi — poate fi considerată și prima ediție... de toamnă.

SECȚIA ROMÂNĂ: 1. Soarele zărilor (M. Teicu) — D. Drăgan; 2. Un fluture, o pasăre (Fl. Borgardo) — A. Andreescu; 3. Anilor (P. Magdin) — D. Drăgan; 4. Hei, mare! (G. Grigoriu) — M. Mihai; 5. Negru Vodă (N. Covaci) — Phœnix; 6. Ia-ți, mi-reasă, ziua bună (G. Grigoriu) — M. Constantinescu; 7. Toamna (N. Covaci) — Phœnix; 8. În rîndul IV (T. Popa) — A. Călugăreanu; 9. Ce tînar ești (R. Șerban) — A. Călugăreanu; 10. Cîntec de iubire (Al. Mandy) — C. Constantiniu; 11. Ca într-o splendidă acuarelă (E. Deda) — M. Mihai; 12. Așa a început povestea (M. Teicu) — Ol. Pan-

TOP LITORAL

ciu; 13. Pădurea (P. Magdin) — Modern Grup; 14. Noapte de catifea (V. Grigorescu) — C. Constantiniu; 15. Așa sint tinerii (A. Giroveanu) — Anca Agemolu.

SECȚIA STRĂINĂ: 1. Ce faci (How do you do) — Mouth and Mac Neal; 2. Călimara (Ink-pot) — Shocking blue; 3. Dumnică minunată (Beautiful Sunday) — Daniel Boone; 4. Ochiul diavolului (Demon's eye) — Deep Purple; 5. Iată ce-ai făcut (Look wot you dun) — Slade; 6. Trandafirii (Ring a ring of roses) — Union Express; 7. Micul Willy (Little Willy) — The Sweet; 8. Hei, frate mai mare (Hey big brother) — Rare Earth; 9. Țara laptelui și-a mîerii (Land of milk and honey) — Mouth and Mac Neal; 10. Serafina — Dino Garcia; 11. Ea (Elle, la, la, la) — Philippe Laval; 12. Astă-seară, nu! (Sta sera no) — Orietta Bertti; 13. Păpușarul mexican (The young new mexican puppeteer) — Tom Jones; 14. Nu te apropia de rinoceri (Don't get near the rino) — Tony Christie; 15. Un cîntec străbate țara (Tearin'up the coun-

try) — Creedence Clearwater Revival.

Iată deci principalele modificări survenite în clasament: în secția română, ies din top „Nunta” și „Replici”, în locul lor promovînd „Așa a început povestea” și „Așa sint tinerii”. Aceasta din urmă prilejuiește Ancăi Agemolu prima apariție în top. Din nou remarcăm prezența Didei Drăgan în primele trei locuri, cu două piese, performanță egalată, oarecum, de Anda Călugăreanu, Mihaela Mihai, grupul Phœnix și Cornel Constantiniu. Ultimele emisiuni ale Radio-Vacanței au influențat, evident, și topul nostru, mai ales în secția străină. Aici au ieșit „Gira l'amore”, „Look at yow self” și „J-arais oublier que les roses sont roses”. Noile apariții sint „Țara laptelui și-a mîerii”, „Nu te apropia de rinoceri” —

ultimul succes al lui T. Christie și de pe ultimul album Creedence, „Un cîntec străbate țara”. **CURIER TOP:** Nicolae Ionescu, Aura Ene, Emilian Teodoru și alții: Vă rog să expediați de-acum înainte scrisorile dumneavoastră numai pe adresa revistei TOMIS. Radio-Vacanța și-a încetat emisiunile pe data de 8 octombrie.

Elena Toma (Constanța): Gieger Baker, fostul basist al trio-ului englez „Cream”, s-a stabilit momentan la Lagos, unde a format un nou grup, „Salt”, compus din cîntăreți englezi și nigerieni. **Nicky Teodoru (Timișoara):** Noul grup „Brithers” este format din 8 tineri negri americani și primul lor disc de 45 de ture a fost înregistrat de casa Decca, în Spania. Se intitulează „Lungo”. **Mioara Vasilevici (Constanța):** Rita Pavone nu a dispărut — o dovedește și participarea de la San Remo '72 — ba chiar se bucură de mare succes la ora actuală, în Franța. A avut o serie de apariții strălucite la Olympia, unde va reveni în noiembrie și pregătește, împreună cu Fredy Mancini, o serie de L.P.-uri în limbile franceză și italiană. **Nelu Apostol (Galați):** Uriah Heep sint la ora actuală într-un turneu în S.U.A. Se pare că au scos și un nou album, care însă nu ne-a parvenit. **Viorica Grosu (Brăila):** Slade efectuează, la sfîrșitul acestei luni, un turneu prin Europa, împreună cu grupul american „Fanny”, specializat în rock. **Mihai Anton (Iasi):** Primele trei locuri în topul englez: 1. Mama weer all crazze now — Slade; 2. You wear it well — Rod Stewart; 3. It's tour in the morning — Faron Young.

O. IORDĂCHESCU

● Scenă din timpul filmării

TOP LITORAL

CUPON DE PARTICIPARE
Nr. 8

Numele
Prenumele
Ocupația

VASILE PÂRVAN ȘI ANTICHITATEA DOBROGEI

Dacă ar fi trăit mai mult decât cei abia 45 de ani cărora o moarte năprasnică le-a pus capăt la 26 iunie 1927, marele istoric, arheolog și gânditor Vasile Pârvan, născut la 28 septembrie 1882 (10 octombrie după stilul gregorian), ar fi putut ajunge acum să împlinească 90 de ani, o vîrstă care n-ar fi ieșit deloc din limitele firești ale unei vieți de om. Deși durată activității creatoare pe care, în scurtă sa existență, această excepțională personalitate a închinat-o științei și culturii românești, n-a ajuns să însumeze nici 25 de ani (chiar punînd la socoteală și anii studiilor universitare, în cursul cărora și-a publicat primele lucrări), producția sa apare uimitoare, atît prin numărul și valoarea scrierilor sale, cît și prin neobositele sale cercetări arheologice, prin intensă și strălucită sa activitate de la catedră, prin multiplele și trainicele sale realizări ca organizator și conducător de instituții. Puterea noastră de imaginație ne apare prea slabă pentru a cuprinde toată uriașă contribuție pe care spiritul său superior ar fi adăugat-o unei opere chiar altminteri atît de bogată, dacă viața sa s-ar fi prelungit și de-a lungul celor 45 de ani cîți au trecut de cînd a fost atît de prematur curmată. Moldovean, născut în satul Perchiu din comuna Hurulești, în județul Tecuci de pe atunci, Vasile Pârvan s-a consacrat studiului antichității de pe tot întinsul patriei noastre, încă de la începutul activității sale post-universitare, avînd ca centrală preocupare cercetarea profundă a originilor poporului român, atît în mărul fenomen al romanizării, cît și în vremurile anterioare ale istoriei geto-dace. Toate ținuturile românești își au astfel un loc în opera sa, toate îi datoresc recunoștință pentru luminile pe care le-a adus în negura trecutului lor îndepărtat. Dar mai presus de toate Dobrogea e regiunea căreia el i-a dăruit cea mai mare și mai rodnică parte a muncii sale, cea mai vie și mai pasionată frământare a gîndurilor. De această provincie, care îi solicita mai mult decît oricare alta desăvîșită pregătire științifică, eminenta capacitate de organizator și pătrunzătoare putere de culegere, el a rămas legat toată viața. Încă din 1906, pe cînd se afla la studii în străinătate, o importantă inscripție de la Salsovia, din timpul împăratului Licinius, pe care a publicat-o cu excelente comentarii, i-a dat prilejul să ia primul contact cu problemele istoriei vechi a Dobrogei, identificînd just această localitate cu Mahmudia, exprimîndu-și primele considerații generale asupra romanității de la gurile Dunării și preconizînd, cei dintîi, cercetarea organizată a Limes-ului Dunării de Jos. O problemă care, cerînd enorme mijloace materiale, n-a putut fi întreprinsă nici pînă azi în întregime, dar a cărei importanță deosebită s-a văzut de curînd, cu prilejul Congresului internațional de la Mamaia din septembrie 1972, despre „Frontierele romane”, cînd tocmai acest Limes s-a aflat în centrul atenției savanților adunați din toată lumea.

Întors în țară după strălucitele studii făcute în Germania și ajuns, la o vîrstă care încă nu atinsese 30 de ani, membru al Academiei Române și în același timp titularul catedrei de Istorie antică de la Universitatea din București și directorul Muzeului Național de Antichități, Vasile Pârvan și-a concentrat toată străduința asupra Dobrogei, scriînd un amplu studiu istoric despre *Cetatea Tropaeum*, apoi întreprinzînd, în vara anului 1911, explorarea sistematică a cetății romane *Ulmetum*, de la Pantelimonul de Sus. Săpăturile de aici, care au durat patru ani de muncă fără preget, cu rezultate din cele mai decisive pentru cunoașterea vieții romane rurale din Scitia Minoră, au însemnat începutul activității practice pe teren a lui Pârvan, dar, mai mult decît atît, i-au dat prilejul să-și formeze o primă serie de elevi, cărora le-a atras pasiunea pentru arheologie și

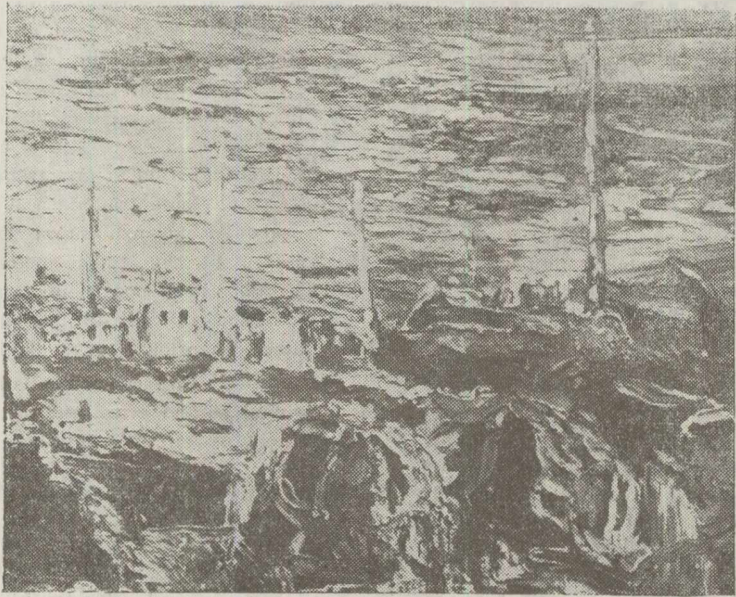
pe care i-a inițiat în metodele științifice ale acestei discipline. Spre deosebire de predecesorii săi în acest domeniu, Odobescu și Tocilescu, el a ținut, a știut și a izbutit să pună bazele unei munci colective, creînd astfel o școală arheologică românească durabilă, care, sporită cu noi serii de discipoli, perfecționată în metode și extinsă în preocupări, a continuat să se dezvolte, din generație în generație, prosperînd mereu pînă la splendidele ei manifestări din zilele noastre. Această realizare reprezintă unul din cele mai frumoase merite pe care Vasile Pârvan și le-a creat față de cultura românească și față de știință în general.

Concomitent cu săpăturile de la Ulmetum, ale căror roade le-a publicat în patru tomuri din *Analele Academiei Române*, el a scris și memoriul *Descoperiri nouă în Scythia Minor*, referitor la rezultatele cercetărilor sale de mai mici proporții, dar nu mai puțin valoroase, din alte localități dobrogene, ca Troesmis, Noviodunum, Capidava, Carsium, Acunur, Rimnicul de Jos, Pantelimonul de Jos, Gura Dobrogei, Șeremet (Casian).

După încheierea campaniilor de

ulterior, constituie cel mai prețios fond de informații pentru istoria nu numai a Histriei, dar a întregii Dobroge clasice.

În același timp, Pârvan a mai făcut cercetări, direct sau prin discipolii săi, la Constanța și Mangalia, publicînd asupra descoperirilor din aceste localități memorii remarcabile, ca *Zidul cetății Tomi și Gerusia din Callatis*, iar *Raportul de activitate al Muzeului Național de Antichități pe anul 1915* conține referințe la numeroase alte descoperiri ale sale și ale școlii sale produse în Scitia Minoră. Totodată a întemeiat o serie de muzee locale, la Ulmetum, Histria, Constanța, Mangalia, care, ca și cele de la Tropaeum și Carsium, existînd de mai înainte, aveau să fie distruse cu prilejul războiului din 1916—1918. Totuși multe din obiectele pe care le conțineau au putut fi recuperate ulterior. După acei război, cînd marea reformă agrară impusese întinse exproprieri de utilitate publică, Pârvan a propus guvernului de atunci să aplice această măsură și zonei arheologice de la Mangalia, pentru salvarea și valorificarea ruinelor importantului oraș elenic Callatis. Din nefericire, și această propunere, ca și pateti-

● Peisaj arheologic

la Ulmetum. În 1914, Pârvan, însoțit de echipa sa de elevi, și-a mutat cîmpul de activitate la „Cetatea Veche” de pe țărmul lacului Sinoe, a cărei identitate cu străvechiul oraș elenic Histria, abia bănuită mai înainte, i-a fost pe deplin confirmată încă de la primele inscripții apărute în noile sale săpături. Ruinele acestui strălucit oraș de odinioară, cei mai vechi de pe teritoriul României, necercetate mai înainte de altcineva și situate la o mare distanță de așezări omenești mai noi, erau foarte întinse și complicate prin suprapunerea straturilor a nu mai puțin de douăsprezece secole de existență. Oricît de intense, săpăturile începute de el aci nu li se putea prevedea un sfîrșit. De fapt lucrările, executate cam în fiecare an, s-au prelungit și după moartea sa, mereu, timp de mai bine de o jumătate de veac, pînă azi, și totuși suprafața necercetată a cetății o depășește pe cea scoasă la lumină. Zidurile cetății, străzile, resturile de edificii diverse, termele sînt atît de impresionant păstrate, încît acest șantier arheologic, cel mai de seamă din țara noastră, a devenit și un foarte căutat obiectiv turistic. De o excepțională importanță sînt numeroasele inscripții găsite în săpături, pe care Pârvan le-a publicat cu regularitate, comentîndu-le pe larg. Aceste documente epigrafice, la care sînt de adăugat multe altele găsite

Sibiu în 1921, a întocmit un plan de lucru în acest domeniu, făcînd un loc de seamă și Dobrogei. Ca unitate arheologică, el observa că această regiune își are monumentele ei specifice: vechi grecești, greco-romane, bizantine, musulmane. Propunea instituirea unor „muzee în aer liber” pentru toate civilizațiile reprezentate prin aceste monumente. Prin săparea integrală a Histriei și a cetății Callatis — spunea el — „vom putea avea Grecia, Italia și Africa romană acasă la noi”. Tot el preconiza întemeierea unui mare Muzeu al Dobrogei la Constanța, ca „o chestiune de necesitate absolut științifică și culturală”. Ultimul deziderat a devenit, în regimul nostru socialist de azi, o splendidă realitate, la nivelul celor mai optimiste așteptări ale lui Pârvan. În 1923 a dat la lumină cartea *Începuturile vieții romane la gurile Dunării*, care, scrisă într-un captivant stil de popularizare, dar fără a coborî de la exigențele unei tratări științifice de nivel superior, conține sinteza bogatelor rezultate obținute pînă atunci prin săpăturile din Scitia Minoră, cu vederi originale asupra dezvoltării romanismului în această regiune. În același timp a prezentat la o reuniune academică din străinătate comunicarea *La pénétration hellénique et hellénistique dans la vallée du Danube* („Pătrunderea elenică și elenistică în valea Dunării”), care, pornind de la o expunere generală asupra descoperirilor din cetățile pontice, urmărește, tot pe baze arheologice, răspîndirea produselor civilizației grecești în ținuturile geto-dace din stînga fluviului. În timp ce își continua săpăturile de la Histria, colaboratorii și elevii săi începeau altele, la Callatis, la Capidava, la Capul Dolojman lîngă Jurilofca (unde se presupune, destul de nesigur, că ar fi fost Argamum). În aceeași vreme a întemeiat și condus *Școala Română din Roma*, instituție științifică superioară („Accademia di Romania”), în care și-au perfecționat pregătirea cei mai mulți dintre discipolii săi. El însuși a publicat în Italia un fundamental studiu despre *Municipium Aurelium Durostorum*, precum și o versiune italiană, mai rezumată și de un stil mai sever, a sintezei sale despre „Începuturile civilizației romane la gurile Dunării” (*I Primordi della civiltà Romana alle foci del Danubio*). Tot acolo a apărut un studiu al său despre episcopatul creștin al Scției Mici. La I-ul Congres internațional de Bizantinologie, convocat din inițiativa lui Nicolae Iorga la București în 1924, Pârvan a prezentat o comunicare despre un relief creștin tîrziu (sec. XI) găsit în Dobrogea de sud.

O cotitură importantă în activitatea științifică a lui Vasile Pârvan din ultimii săi ani a fost atenția specială pe care a acordat-o epocilor comunei primitive. În acest scop a pregătit o nouă serie de elevi, care aveau să-i consolideze școala arheologică în mod hotărîtor. Cu prilejul acestor noi preocupări ale sale a scris magistrala sa operă de sinteză *Getica* (1926), o protoistorie a neamului geto-dac, în care își regăsește și Dobrogea partea sa. Totodată a publicat un articol despre o statuie-menhir din epoca bronzului, de la Hamangia, descoperită peste resturile unei stațiuni neolitice, care ulterior avea să fie recunoscută ca specifică unei originale culturi din străvechea Dobroge.

Articolul despre statuia primitivă de la Hamangia a apărut în periodicul de limbă franceză *Dacia: Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie* („Dacia: Cercetări și

descoperiri arheologice în România”), pe care el l-a creat și care, într-o nouă serie, apare și azi. În acest anuar el a mai publicat, printre altele, un întins studiu despre o serie de inscripții de la Histria, un comentariu despre o inscripție din Tomis referitoare la tribul *Hopleites* din această cetate elenică, un memoriu despre raporturile regelui trac Cotys cu orașul elen Callatis și un articol despre o semnificativă monedă arhaică olbiană găsită la Salsovia. Tot lui Pârvan i se datorește întemeierea anualelor de limbă italiană ale Școlii Române din Roma: *Ephemeris Dacoromania și Diplomatarium Italicum*, cu ponderoase studii scrise de membrii instituției, care au statonicat prestigiul tinerei școli arheologice românești în cercurile internaționale de specialitate. Unele din aceste studii, ca *I Traci nelle epigrafi di Roma* („Tracii în inscripțiile din Roma”) de G. G. Mateescu și *La Scizia Minore nelle carte nautiche del Medio Evo* (Scitia Minoră în hărțile nautice din evul mediu) de N. Grămadă, privesc istoria Dobrogei.

Ultima lucrare a lui Pârvan, *Dacia: Civilizațiile antice din țările carpato-danubiene*, cuprinde o privire sintetică asupra fazelor succesive ale culturii geto-dace în legătură cu influențele civilizațiilor străine din ultimul mileniu i.e.n., care au culminat cu procesul romanizării. Și în această lucrare, apărută după moartea autorului, mai întîi în engleză la Cambridge, în 1928, apoi în românește în cinci ediții succesive (ultima în 1972), Dobrogei i se acordă un loc însemnat.

După cum reiese din scurta trecere în revistă pe care am făcut-o pînă aci, evoluția preocupărilor lui Vasile Pârvan despre antichitatea Dobrogei se confundă cu aceea a întregii sale activități științifice. Aproape nu poate fi amintită vreuna din lucrările lui care să nu aibă vreo contingentă cu această regiune.

Opera sa publicată reprezintă, și cantitativ, și calitativ, un inestimabil tezaur. Au trecut 45 de ani de cînd această operă, închinată în mare parte Dobrogei, s-a încheiat brusc. În răstimp, în țara noastră, ca o rodnică urmă a impulsului dat de el, cercetările despre antichitate au realizat progrese considerabile. Numărul arheologilor a crescut foarte mult. Lucrările lui Pârvan au fost cercetate din diverse puncte de vedere, au fost confruntate cu noile descoperiri, au fost supuse severului examen al criticii, dar bilanțul le-a rămas în fond favorabil, valoarea lor rămînd mereu efectivă și călăuzitoare.

Acest mare istoric, mare profesor și savant, mare cugetător și scriitor, prodigios arheolog, a iubit Dobrogea ca pe cel mai scump dintre colțurile patriei. Nimeni înainte de el n-a cercetat și n-a înțeles mai adînc trecutul străvechi al ținutului românesc de la Mare, atît de organic legat de istoria întregului pămînt carpato-danubian al României, nimeni înaintea lui n-a văzut mai clar locul ei de seamă în formarea romanității noastre, nimeni n-a evocat mai puternic poezia clasiceilor ei amintiri. Vasile Pârvan i-a închinat Dobrogei atîta frumusețe din bogăția sufletului său! Spiritul său sculptor, răscollor de mari probleme, și necontent în efervescență creatoare, trăiește mereu, științelor și fecund, în toate realizările sale inspirate de pasiunea pentru această țară romană de la gurile Dunării.

Ca unul care m-am împărtășit din lumina scrisului său înainte de a-l fi cunoscut, încă de pe vremea adolescenței mele dobrogene atrase de mirajul antichității ce se ivea din atîtea resturi ale Scției Minore de altădată, ca unul care apoi m-am bucurat de privilegiul de a-i fi fost discipol și colaborator pornind tocmai de la înțînirea sufletelor noastre în-

RADU VULPE

(Continuare în pag. 14)

(Urmare din pag. 2)

litate și la activitatea de perspectivă. Își iubea mult colegii, după cum îi iubea pe oameni, în general. Era de fapt, un om ca toți oamenii, însă cu unele calități deosebite care-l caracterizează pe conducător. Avea vreo 25 de ani când l-am cunoscut, tocmai se eliberase din armată. Ardealul de nord fusese de curind cedat; soldatul grănicer Filimon Sirbu, dintr-o garnizoană transilvăneană, arătase că aceasta însemna un act de trădare a națiunii; de altfel, și la proces a afirmat că tocmai cei care ne judecau sint trădători de patrie și nu noi, cei din boxă... Odată am plecat de lângă el, împreună cu alt tovarăș ca să împrăștiem manifeste și să aplicăm pe ziduri un fel de „ștampilă”, cu inscripția „Proletari din toate țările, uniți-vă!” Am ajuns la clădirea unde este acum Institutul de marină; era ocupată de nemți. Pe terenul din spate, unde sînt căminele, erau tancuri, niște bazine de spălat carele de luptă, sentinelele se plimbau fără încetare... Voi am totuși să imprimăm inscripția amintită pe zid. Ofițeri, soldați, cetățeni — toți treceau pe trotuarul din fața corpului de clădire. Am numărat pașii sentinelei, am apreciat timpul cit se ducea într-o direcție, cit revenea, m-am strecurat, în intervalul calculat, pînă la zid și-am pus „ștampila”. Tovarășul meu și dăduse semnalul de primejdie! Am plecat repede, după ce-am „trîntit” și un manifest lingă inscripție. Voi am să verificăm efectul a doua zi de dimineață. Alți tovarăși lucrau pe partea cealaltă a bulevardului. În fața clădirii de care am vorbit, locuia un preot. Am pus și pe poarta lui „ștampilă” și manifestul. A doua zi, dis-de-dimineață, nemții injurau de mama focului și frecau de zor, să șteargă literele care, fiind imprimate cu tuș, erau apăsate „tipărite”; dincolo, doi jandarmi se chinuiau să facă același lucru la poarta popii! Sint, desigur, acțiuni, hai să zicem, mai „simple”, dar a căror efect moral, nu putea fi tăgăduit... M-ați întrebat de proces. La 22 iunie 1941, era într-o duminică, chiar în ziua începerii războiului, am fost arestați în urma unei trădări. Trădătorul, un fost utecist care a putut fi recrutat ca informator al Siguranței, a fost folosit împotriva noastră și a „dat” ora ședinței, care era convocată de Filimon Sirbu. Urma să se contopească două celule iar eu să fiu numit secretar al noului grup.

Cercetările au fost foarte rapid făcute, procesul a avut loc la liceul „Lazăr” din București unde-și avea sediul Curtea Marțială a Tribunalului II Teritorial. Arestarea a avut loc în următoarele împrejurări: în timp ce noi eram la ședință, pe plajă, în dreptul punctului numit „Pescărie”, din dreptul podului Pescărie, au apărut doi civili, venind dinspre pod; în spatele nostru, sus, pe deal, niște gardieni publici și jandarmi. S-au apropiat;

POVESTESC ILEGALIȘTII (V)

eram dezbrăcați, ca de baie, dar așezați cumva în semicerc. L-au recunoscut imediat pe Filimon Sirbu, aveau informații la fișier, ne-au ridicat pe toți, ne-au întrebat de arme, manifeste, au răscolit nisipul, ne-au căutat pe noi, n-au găsit nimic, dar la Ion Caravan au găsit un cartonaș de tip „fișier”, pe care scria „Caravan” și data de 22 iunie 1941. Asta am citit-o eu, cu ochii mei, și l-am și întrebat, și-am fost izbit peste gură de un comisar care mi-a spus că scrie „convocare” și nu „Caravan”. În realitate scria așa ca să fie recunoscut, la nevoie. Am fost imediat duși la Siguranță. Aș vrea să subliniez faptul că ei veniseră pregătiți să aresteze un grup de partizani înarmați: o mașină de transport, plină cu jandarmi, și două automobile cu ofițeri de poliție și siguranță, plus un camion cu gardieni publici. Toate astea — pentru cinci inși! L-au luat și pe un băiat dintr-un dormitor de la Pescărie care n-avea nici o legătură cu noi. Seara am fost la percheziție, aveau acasă materiale care urmau să fie împrăștiate, ștampilă aceea de care vă spuneam, câteva cărți printre care „Cimentul” de Gladkov, „Mama” de Gorki. N-aș fi crezut că mama știa unde sint. Când am ajuns, însă, acasă, mama mi-a făcut semn să nu fiu îngrijorat. Întra-devăr, nu s-a găsit nimic. N-am putut schimba un cuvînt cu mama dar, după eliberare, cînd m-am întors, am aflat că manifestele fuseseră arse, iar materialele celelalte fuseseră as-

cunsc. De altfel, le-am și predat Muzeului partidului. În general nu s-a găsit mai nimic, deși, tuturor li s-a făcut percheziție. Nu existau, deci, dovezi. Pentru că avea însă informația de la agentul ei, Siguranța a ticluit niște procese-verbale, a întocmit niște dosare cu care am fost trimiși la București, sub escortă. Pînă am găsit Curtea Marțială, că nu știam unde e liceul „Lazăr”, ne-au tîrît pe la Malmezon, pe la Comandamentul militar al Capitalei, pe la Comandamentul jandarmeriei, pînă am ajuns, în sfîrșit, noaptea. În cîteva zile, am și fost judecați. N-am avut voie să vorbim cu nimeni. Avocat — din oficiu, un bătrînel care a înginat trei cîvințe. Asta ne-a fost „apărarea”. În ce privește completul de judecată, am aflat mai tîrziu, cînd am fost citat ca martor al acuzații la Tribunalul Poporului, în procesul fostului președinte al Curții Marțiale, Ștefan, că cel din dreapta lui, în uniformă de locotenent, un bătrîn, era de fapt consilier la Ministerul de Finanțe, trimis de Antonescu să-l susțină pe Ștefan în pronunțarea verdictului de condamnare la moarte a întregului grup. Procesul n-a durat mai mult de 20—25 de minute, din care mai mult de 15 a vorbit Filimon Sirbu a cărui atitudine m-a impresionat extraordinar. Vă puteți închipui ce fel de proces a fost! Filimon a demascat toată acea mîrșăvie, așazisul „proces”, pe toți cei care erau în culisele lui, i-a acuzat pe judecători de trădare, a arătat ce înseamnă, de fapt, pentru țara și poporul nostru războiul antisovietic. Nu l-au putut opri, nu i-au putut lua avîntul. Procesul a avut loc cu ușile închise; mai intra, din cînd în cînd, un fel de aprod, o ordonanță care, de fapt, a transmis „afară” tot ce s-a discutat la proces. Sentința a fost dată după două-trei zile. Am fost chemați într-un careu — de altfel, nu eram încarcerăți în vreo celulă, ci chiar în baia liceului „Lazăr”, procesul desfășurîndu-se în sala de gimnastică. Am fost condamnați la cîte 20 de ani de muncă silnică, iar Filimon Sirbu — la moarte. Cînd am auzit, nu la noi ne-a fost gîndul, ci la el. El nu se gîndea la soarta lui, ci la a noastră. Cînd i s-a propus să facă cerere de grațiere, a răspuns că noi avem dreptul s-o facem înaintea lui, fiind nevinovați. I s-a făcut, totuși, din oficiu, chipurile din partea ru-delor, respinsă. A fost, după cum știți, executat la Jilava, unde am fost trimiși, într-o dubă, după darea sentinței...

SPORT

socoteli mărunte

Țiriac — Gorman — 3—2; Țiriac — Smith — 2—3... Așadar scorul Țiriac — cei mai buni neprofesioniști americani este 5—5. Din păcate asta nu se va scrie pe piedestalul nici unei cupe din lume.

Da, Antonescu poate fi unul din apărătorii naționalei. Dar nu cred că pe postu de fundaș central. L-am văzut în meciul de antrenament cu bulgarii. Deposează mai bine decît Lupescu dar nu are nici pe departe jocul de cap al acestuia. Ori, în Europa se dau cele mai necruțătoare pase lungi. Și cu echipa R.D. Germane noi am mai pățit-o, chiar dacă meciul ei cu Finlanda nu a arătat absolut nimic. Analiza savantă a lui Ion Chirilă, după acel 5—0, e făcută pe un text imaginar. Dîke și ai săi **nu sint mai buni** decît finlandezii la ora de față. Trebuie să le luăm neapărat punctul risipit la Helsinki. Chiar dacă va fi să-i plătim biletul de tren lui Lupescu. Roznai nu este virful de care are nevoie naționala. Vreau să spun că ce știe el e prea puțin pentru subtilitatea lui Dobrin. Acolo în față trebuie un om **crescut** lingă marele piteștean. Poate trăi, dacă e de acord Dobrin. El și numai el poate decide azi asupra virfului pe care îl căutăm de la amurgul lui Dumitrache încoace. Pasa lui Dobrin e mai greu de înțeles decît poezia modernă. Reîncepe spectaculos cariera lui Năstase (fotbalistul). Cred că totul se datorează lui Dumitru, din pricina căruia dispare Neagu.

În rest, meciul cu echipa albaneză a dovedit că jocul cu balonul rotund este **mai serios decît am crede**. Ne-a dat, totuși, speranțe în continuarea cursei din preliminarii.

GOLGETER

● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări ● continuări

gînduri

(Urmare din pag. 1)

hotare. În felul acesta, programul cultural artistic în sezonul estival a reflectat, prin bogăția și varietatea sa, compoziția deosebit de eterogenă a turiștilor pe care marea, soarele, nisipul, peisajul plin de insolite frumuseți, i-au atras pe litoralul românesc. În lunile de vară, litoralul nostru a fost un loc de popas, de odihnă și petrecere nu numai pentru turiștii din toate colțurile țării, dar pentru turiștii din toate colțurile jumii. Această mare bogăție și varietate de oameni și manifestări a cerut o foarte atentă și riguroasă programare care să evite aglomerările, suprapunerile, repetările inutile. Cerința a fost satisfăcută mult mai bine ca în anii trecuți.

Atmosfera luminoasă, plină de optimism, trebuia să se reflecte și în natura spectacolelor. Festivalul și concursul de muzică ușoară desfășurat la Constanța, festivalul de folclor, programele din baruri, spectacolele de teatru bazate mai ales pe comedie, orchestrele de muzică ușoară au realizat din plin această ambianță plină de veselie și dinamism. Vom sublinia faptul că unele manifestări au crescut în amploare. Zilele mării au fost bogat marcate în toate stațiunile, iar la Constanța, programele de

pe stadion, carnavalul au atras mare parte din populația orașului. Anul acesta, au apărut și cîteva inovații. Aș menționa spectacolul Teatrului de păpuși, prezentat mai ales spectatorilor străini — mari și mici — dar așteptat cu îndreptățită curiozitate și de localnici. Cu succes s-au desfășurat spectacolele în portul Tomis, ale Teatrului liric cu Noapte la Veneția. De altfel, după **Medeea**, atît de promițător oferită anul trecut, de cîteva ori, în același loc de Teatru de dramă și comedie, realizarea Teatrului liric a demonstrat convingător că portul Tomis oferă un cadru foarte potrivit pentru montarea unor spectacole de mare valoare și prestigiu. Cu satisfacție vom sublinia succesul Teatrului de revistă Fantasio care a oferit cel de-al patru sutelea spectacol cu **Săracu' Gică**. Este desigur o performanță. Dacă acestea și altele încă sint numeroase calități ale foarte complexe stagiuni estivale, haideți să citim puțin și cealaltă față. Mutarea festivalului de muzică ușoară de la Mamaia la Constanța și aminarea sau suspendarea unor spectacole „din cauza timpului nefavorabil” cred că trebuie să ne determine să aducem unele îmbunătățiri teatrelor în aer liber de pe litoral: să le instalăm mult cerută și așteptată copertină care să ne scape de surprizele zilelor plo-

ioase. De asemenea, la programele barurilor, va trebui lucrat mai din timp, pentru a evita neplăcerea respingerii unor improvizații lipsite nu numai de conținut, dar cu o foarte dubioasă ținută artistică — așa cum a fost cazul și la Hanul piraților și la Barul roman sau, pentru unele numere, la alte baruri. S-a resimțit și o carență, o slabă conjugare între activitatea artistică și cea a propagandei prin conferințe. Și aici sint de adus îmbunătățiri mai ales în direcția reflectării mai clare, mai hotărîte a indicațiilor Conferinței Naționale a partidului, din iulie. Bogăția programului realizat prin contribuția altor factori externi, a stimulat inițiativa atît de interesantă a colectivelor instituțiilor culturale de pe litoral. Acele inițiative vor trebui cuprinse și valorificate în cadrul planului general pe care cred că de pe acum trebuie să-l proiectăm în liniile lui mari. S-ar evita graba, emoțiile și eșecurile. Sezonul estival 1972 a trecut în amintiri și în arhive. Ce propuneți pentru stagiunea estivală a lui 1973 pe litoral?

valențe

(Urmare din pag. 2)

zație nu rămîne în afara exigențelor noastre, preluăm ceea ce

este pozitiv cu o responsabilitate sporită, imprimînd educației principiile și cerințele societății noastre. Programul ideologic al partidului, aprobat de Plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971 statulează dezideratele educării omului nou, a tuturor oamenilor muncii, a întregului popor. Participarea conștientă și eficientă a celor ce muncesc la îndeplinirea sarcinilor care le revin este determinată de ridicarea nivelului politico-ideologic, de perfecționarea pregătirii profesionale, de lărgirea orizontului de cunoștințe cultural-științifice și, în același timp, de dezvoltarea trăsăturilor morale și civice. Participăm la un program complex de educare a întregii națiuni socialiste. Munca noastră de zi cu zi, a fiecăruia, tot ceea ce înfăptuim util și generos, toate strădaniile spre mai bine devin implicit o școală a emulației creatoare, în care ne desăvirșim pe noi înșine. Apare astfel ca o coordonată a educării omului nou, educația prin și pentru muncă. Munca folositoare societății, creatoare de noi valori materiale și spirituale, în orice loc și domeniu s-ar desfășura, constituie un factor permanent de educație. Ne apar astfel de o deosebită expresivitate sublinierile secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind ridicarea ni-

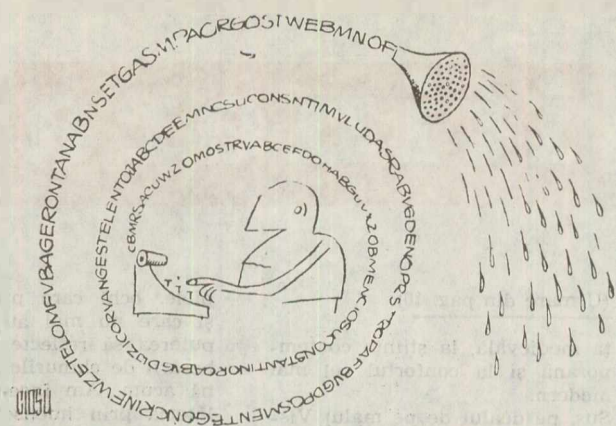
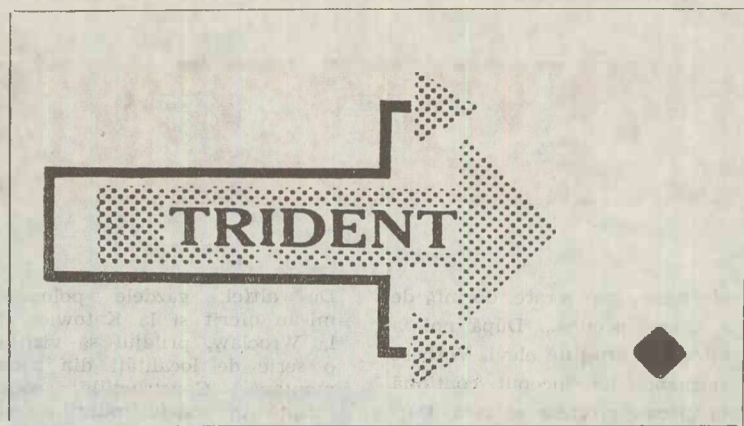
velului de cunoaștere și conștiință al întregului popor, ca parte componentă a avuției noastre naționale, ca forță de realizare a înaltelor obiective ale civilizației și progresului.

vasile pârvan

(Urmare din pag. 13)

tru aceeași dragoste pentru trecutul antic al Dobrogei și ca unul care, pe urma neuitatelor sale îndrumări și a nobilului său exemplu, m-am învrednicit să închin istoriei vechi a acestei provincii o bună parte din propria mea activitate, mărturisesc, în acest moment de solemnă aniversare a nașterii Magistrului meu, cînd eu însumi mă găsesc la o vîrstă cu aproape trei decenii mai înaintată decît aceea care i-a fost îngăduită lui, că nu am uitat și nu voi uita niciodată recunoștința pe care o datoresc Amintirii sale pentru formația mea științifică de bază, pentru ceea ce imi descopăr mai eficient în modul meu de lucru și de gîndire, pentru dragostea de cunoaștere și de adevăr pe care mi-a inspirat-o și mi-a îndrumat-o mai luminos ca nimeni altul.

LIRICA ROMÂNESCĂ PENTRU CITITORII DIN IUGOSLAVIA. Suplimentul *Pesniceke novine* (Cinzece noi) al revistei iugoslave *Skadarliiske večeri* din 25 septembrie 1972 este consacrat în întregime liricii noastre contemporane, oferind cititorilor de peste Dunăre, în traducerea cunoscutului poet sîrb Adam Puslojic, un amplu montaj de poeme românești. Traducătorul, bun cunosător al literaturii române, a selectat poezii reprezentative din autori reprezentativi și a dispus textele într-o ordine cronologică, realizînd astfel, nu numai un florilegiu, ci și o antologie succintă care poate iniția în evoluția poeziei noastre moderne. Alături de marii poeți ai perioadei interbelice, Tudor Arghezi, George Bacovia, Ion Barbu și Lucian Blaga, traducătorul a inclus în microantologia sa și nume cunoscute ale liricii românești actuale: Gellu Naum, Virgil Teodorescu, A. E. Baconski, Ștefan Aug. Doinaș, Petre Stoica, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Anghel Dumbrăveanu, Grigore Hagiu, Nicolae Labiș, Matei Călinescu, Marin Sorescu, Gheorghe Tomozei, Ilie Constantin, Gheorghe Pituț, Nicolae Ioana, Cezar Ivănescu, Gabriela Melinescu, Virgil Mazilescu, Nicolae Motoc, Adrian Păunescu, Constantin Buzea, Dumitru M. Ion și alții. În total — 31 de autori

încă de la sfîrșitul secolului XVII, că în 1679 Valentin Frank, din Sibiu, i-a tradus opera în limbile germană, maghiară și română, că Miron Costin și Chesarie Rîmnice l-au evocat direct sau aluziv.

Totodată, sînt enumerate numele scriitorilor români inspirați sau influențați de Ovidiu și opera sa, începînd de la Alecsandri, Eminescu, Goga, Blaga, Pillat, Vineanu, A. Maniu, Dan Botta și pînă la contemporanii M. Beniuc, R. Boureanu, Șt. A. Doinaș, A. Baconski, V. Nicolescu, N. Stănescu, C. Baltag. Concluzia este că, în modul acesta, ceea ce a început tragic prin exilul lui Ovidiu la Tomis s-a desăvîrșit prin integrarea fertilă a operei sale în cultura română.

I. MATEI

A FOST LA IAȘI UN CEAS AL POEZIEI

A fost la Iași un ceas al poeziei, al tinereții, al bastru, într-un neprietenos miez de toamnă. A fost un ceas de orgoliu, de beție a încrederii, într-un mare conclave al poeziei. A fost un ceas vecin cu fragilitatea frunzelor încărcate cu pulberi de stele și rouă, care căraușesc — corăbii — prin carnea vîntului ochiul și răsuflarea veșniciei. A fost un ceas lacustru cînd iubirea pentru El ne-a fost Soarele, iubire în care ne-am pierdut, între curaj și umilință, ca într-o stare de sunete, pentru a ne regăsi... A fost un ceas solar, al poeziei care nu se poate despărți de tinerețe. A fost un ceas al evocării gloriei Iașului de a fi fost cetatea lui de descălecare, în prima tinerețe, glorie pe care nu și-o împarte decît cu două orașe europene: Viena și Berlin. A fost un ceas al Mării care ne-a ridicat pe fiecare din singurătatea gîndului — poeți — și ne-a depus ca pe niște ofrande albastre la țărîmul lui — Teiul, negru și roșu ca o insulă de recifuri, rotitoare, de unde cred că purced, în unde concentrice, cuprinzîndu-ne țara, Tinerețea, Poezia noastră. Alai Tinăr, i-am luat numele în spațiul căruia strălucim și noi — și l-am slăvit și ne-am închinat lui, Mihai Eminescu, cel care nu credea să învețe a muri vreodată, lui cel **Pururi Tinăr...**

NICOLAE MOTOC

TAINA STILIȘTILOR. Ne vin sunete frumoase, bine cumpănite sau ca niște „izvoare din toate părțile“, cum spune **Marin Preda**. Îl auzim, oriunde am fi, pe **Fănuș Neagu**: „Gloria îi amețește numai pe cei slabi. Cei tari cunosc că norocul se ține cu cangea. Cînd focul e lăsat în seama miinilor obosite, gloria se stinge repede. Căci e făcută să stea în pragul unei case tot atît cît stă cioara pe un par și vinul în pahar“. Și îl asigurăm, de departe, că are dreptate, și-i mulțumim pentru că ne incită sau... descîntă. (vezi rubrica de **Sport** din **România literară**). Îl auzim (sunete trimise din norul în care uneori călătorește prin țara Sufletului), pe **Nichita Stănescu**: „Aș vrea să înmoi piatra / s-o las să-mi curgă în vine / Există o durere de a fi / în tot ceea ce ne este străin // Nu cred să fie vreo vorbă / mai de dragoste și de pierdere / decît aceea pe care o spun în singurătatea stelelor: / Nu știu absolut nimic despre voi; / nu știu absolut nimic despre voi, / eu, logodnicul vostru!“ (**Ateneu**, septembrie). Și îl auzim, îl auzim pe **Eugen Barbu**, de parcă ar fi în replică cu ei, dar și cu noi: „Totul e zidărie groasă din care trebuie extras ceva subtil, o împerechere de dulci cuvinte așezate, rostite după sunete. Poate asta e taina stiliștilor, a vîna cuvintele, a dori să umble pe urmele celor rare, a le prefăce, a le ghintui, a le da pe roata curgerii lor înspre cititor...“ („România literară“). Poate asta e taina stiliștilor...

MITURI CĂZUTE. Citim în „Tribuna“ fragmente din jurnalul unui medic psihiatru, un cavalier al imposibilului, cum prea frumos se autodefiniște: **Dan Arthur**. Om de știință și scriitor (exactitatea expresiei, muzicalitatea, limpezimea de cristal a frazei, sunt cu supra de măsură în coincidență cu părerea noastră), Dan Arthur ne poartă prin jăbirinturile psihiatriei moderne, punîndu-ne, adesea, în fața oglinzi de o cruzime fermecătoare. Reținem din aceste pagini de jurnal intitulate „Mituri căzute“ o elegantă și necesară disociere între nevrotic și artistic, care pun în valoare suportul psihologic real al creației: „S-a spus de multe ori că nevroza stă la baza creației artistice și totuși adevărul nu e atît de simplu, cum se pare. Nevroticul are comun cu artistul haosul afectiv, dar creația începe numai cînd artistul se **depărtează complet** de complexul afectiv, care-l plictisește. (Observație de mare finețe! n.n.) Nici într-un caz organizarea acestei dezordine afective (definiție psihologică excelentă a actului creator... n.n.) nu poate fi originea creației. Artistul **refuză** la un moment dat — poate la culme — spectacolul dezordinii afective, pe cînd bolnavul trece în neuroză în clipa cînd își face din infernal sentimental un stil de viață“.

IOACHIM VENTURA

și 31 de poeme rezumînd o jumătate de secol de lirică românească.

Același supliment este ilustrat cu reproduceri ale unor capodopere brăncușiene — **Coloana infinită**, **Poarta sărutului**, cu un desen de Mihai Sinzianu și cu portrete ale unor poeți români: **Lucian Blaga** de Dușana Petricina, **Bacovia** de Petru Vulcănescu, **Tudor Arghezi** de Piliuță.

Prin conținutul extrem de bogat și rafinată realizare grafică, recentul supliment al revistei *Skadarliiske večeri* constituie, în același timp, un autentic act de cultură și un gest de prietenie.

OVIDIANUM. În numărul 4 din acest an al periodicului *Notiziar* editat de **Biblioteca română din Roma** este inserat, alături de diferite alte articole privind viața politică și culturală a României contemporane, un interesant comentariu asupra lucrărilor primului **Congres mondial de studii ovidiene** desfășurat recent la Mamaia. Subliniîndu-se faptul că nu întîmplător prima manifestare de acest gen a fost găzduită de România și că, mai mult, legătura dintre marile poezii latine și țara noastră nu se reduce doar la legendarul exil pe țărmul Pontului Euxin, în comentariu se fac considerații bogate asupra ecourilor pe care personalitatea și opera lui Ovidiu le-au avut, de-a lungul istoriei, în cultura română. Astfel, se reamintește că Dimitrie Cantemir și Constantin Cantacuzino l-au menționat pe poet

prin muzeele lumii

ORIZONTAL

1. Celebru muzeu în New York, fondat în 1870. 2. Muzeu inaugurat în 1893 la Madrid, ce conține cele mai valoroase colecții de arme din lume. — „Muzeul...“, fondat în 1950 în orașul polonez Wieliczka, al cărui local îl constituie o mină de 135 m și care prezintă viața minerilor (neart.) 3. La margini de drum. — Personaj răsfățat din schițele lui Caragiale. — Particulă elementară a materiei prezentată în cadrul unei expoziții la Muzeul Științelor și Industriilor din orașul american Chicago. 4. Oraș în U.R.S.S., capitală R.S.S. Letonă, în care se află numeroase monumente vechi, în prezent muzee. — Încăpere în muzeu — Avocat (abr.). 5. Țara cu cele mai renumite muzee din Europa. — Nume de fată. 6. Canal acoperit cu dale. — Agrață în formă de broșă sau centură pentru fixarea veșmintelor în vechime. 7. June! — Metal prețios pentru operele de artă. — Act de privilegiu ereditar acordat de domnitori boierilor pentru folosirea moșiilor, ce se păstrează în muzeul de stat al R.S.R. 8. Carte! — Capitală europeană în care se află muzeele Dahlem și Bode, precum și o galerie națională de pictură fondată în 1876. 9. Interjecție — Obiecte de uz casnic confecționate din metal sau lut. — Tisă. 10. Altă capitală europeană în care se află Muzeul Etnografic și Muzeul de Istorie a Artei — „...de femeie“, renumită pictură a lui Leonardo da Vinci. — Liniște! 11. Bir! — A provoca — „Muzeul de... Modernă“, înființat la New York în 1929. 12. Piese folosite în procesul muncii. — Oraș întemeiat de ahei pe coasta de apus a Asiei Mici în sec. al XIV i.e.n.

VERTICAL

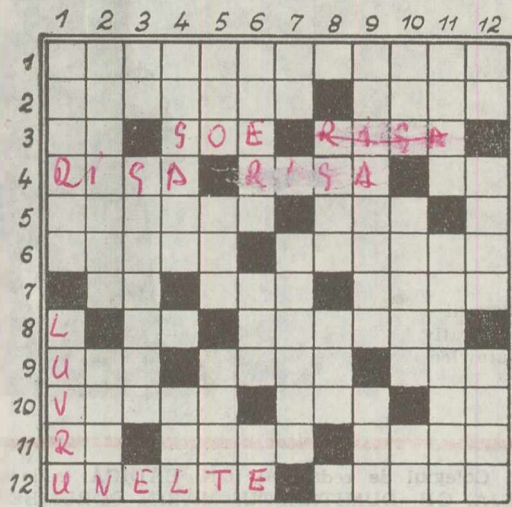
1. Capitală europeană în care se află Muzeul Prado, fondat în 1819. — Celebru muzeu în Paris, instalat în palatul cu același nume, fondat în 1793. 2. Alt muzeu celebru, instalat în Palatul de Iarnă din Leningrad. — Cu nasul turtit. 3. Tom gol. — Muzeu în care sînt expuse în exclusivitate colecții de picturi și

sculpturi (sing.). 4. „Muzeul...“ din orașul canadian Toronto (fem.). — Riu african. 5. Oraș în Spania. — Fir. — Așa cum este celebrul muzeu Ermitaj. 6. Exponat în muzeu. — Riu în U.R.S.S. — Întrebare. 7. Diftong. — Pictură practică pe tencuială umedă în culori, răspîndită în timpul Renașterii, cele mai cunoscute din țara noastră fiind cele folosite la mănăstirile Voroneț, Sucevița, Moldovița. 8. Suită. — Haină. 9. Capitală asiatică în care se află Muzeul Tezaurului și unde sînt expuse obiecte și bijuterii ce au aparținut sultanilor și familiilor lor. — Susține spicul de griu. 10. Masiv în Sahara. — Obiect acoperit cu aur. — Radu Lulescu. 11. Unele folosite în războaie, conservate în muzeele de antichități (sing.). — Este păstrată în muzeu. 12. Neon. — Perioadă de timp folosită pentru stabilirea vechimii exponatelor în muzeu. — „Muzeul Etnografic de...“, muzeu reînființat în 1946 în Varșovia, după ce a fost distrus aproape în întregime în timpul celui de-al doilea război mondial.

DICȚIONAR:

UCI, TIS, ORO, UBA, TAO

Ing. PETRE STOICA

itinerar polonez (II)

(Urmare din pag. 10)

ta medievală, la știința contemporană și la confortul cel mai modern.

Sus, pe dealul de pe malul Vistulei, se profilează impozantă, silueta Wawelului, castelul regilor în vremea când Cracovia era capitala Poloniei. Am vizitat muzeul bogat și interesant mai ales prin tapiseriile de mare valoare care sînt expuse aici. Ceea ce m-a impresionat însă a fost catedrala necropolă regală. Și nu e vorba de o întoarcere la trecut, ci de cultivarea acelor rădăcini de care am amintit și mai înainte. Pretutindeni, dovezi de venerație: eșarfe cu culorile drapelului polonez, buchete de flori, ecusoane, insigne, cravate de pionier, chiar șuvițe de păr, bilețele și multe, multe alte dovezi ale sentimentului de respect pentru acești strămoși care au luptat pentru independența, pentru libertatea poporului și statului polon. Îți dai seama că polonezii de toate vîrstele simt o nevoie organică să țină mereu legăturile cu trecutul, cu bogata tradiție de luptă pentru independență și libertate, așa precum odinioară miticul Anteu simțea nevoia să țină legătura cu Terra cea dădătoare de noi forțe.

Amabilele mele gazde cracoviene — ca de altfel toți cei ce mi-au fost gazde la Varșovia, Katowice și Wrocław — au ținut să mă conducă și în împrejurimile orașului lor. Am vizitat astfel muzeul subteran de la salinele Wieliczka și cutremurătorul muzeu de la Oswiecim. Despre Wieliczka citisem de mult o frumoasă descriere în manualul de geografie din clasa a V-a primară. Am și recunoscut cu satisfacție sala despre care era vorba acolo: sala cea mare, cu candelabre din cristale de sare, cu pardoseala de sare pe care o crezi marmură, cu numeroase grupuri sculpturale. Am trecut prin galerii scunde, am intrat în grote impresionante, am admirat sculpturi care reprezintă chipuri de mineri, de luptători pentru cauza poporului, legende sau scene biblice. Am admirat figura impozantă a lui Căzimir cel Mare și scena reprezentînd momentul cînd legendara regină Kindze, primește din mîinile unui minier, inelul pe care ea îl aruncase în apele unui riu. Dar, din toate, am admirat spiritul de abnegație al artiștilor care au risipit aici enorme cantități de talent pentru a făuri asemeni unor spiriduși din basmele populare, aceste extraordinare de interesante și valoroase comori subterane.

La Oswiecim, am văzut mai înții un film care ne-a prezentat lagărul și starea deținuților în momentul eliberării lor de către armata sovietică. Am avut impresia că privesc niște fantome ciudate și nicidecum ființe umane. Fețe scofilitate, schelete mișcătoare acoperite cu

piele, ochi care privesc uimiți și care nu mai au nici măcar puterea să reflecte bucuria eliberării de chinurile îndurate pînă acum. Am început apoi călătoria prin imensele și numeroasele pavilioane: grămezi de păr omenesc, haine, obiecte de uz personal (periuțe de dinți, pensule de ras, oglinjoare), truse cu scule (doar celor aduși aici li se spusese că vor avea un loc de muncă!). Ochelari, proteze dentare și proteze de mîini și de picioare, portrete — un șir foarte lung de portrete, un imens cîmîțir de portrete, cu fețe supte, dar cu privirile dirze —, spinzurători, locuri de execuție, dormitoare comune, celule de cărămidă — ca un fel de cotețe pentru porci, cu structuri de paie pe jos —, celule în care, într-un spațiu incredibil de mic erau înghesuți cîte patru oameni pe capul ras al cărora, după închiderea ușilor — un fel de obloane pătrate — începea să se picure apă rece. Mi s-a spus că unii erau scoși de acolo, dacă nu morți, înnebuniți. Am văzut unul din cele cinci crematorii și m-am cutremurat. Cum a fost posibilă atîta cruzime? Ce nebănuite cantități de suferințe și chinuri s-au trăit între zidurile și între rețelele acestui lagăr! Copii cu fețe calme și cu ochii larg deschiși spre marile probleme ale lumii, bătrîni care cunoscuseră din plin bucuriile și mizeriile traiului într-o lume nedreaptă, tineri și maturi, mulți, neînchipuit de mulți și-au lăsat între aceste ziduri modestul lor avut personal, idealurile lipsite poate de pretenții, cenușa viselor și trupurilor lor. Și încă ceea ce vedem noi este prezentarea unor piese de muzeu aranjate într-un muzeu. Dar ce vor fi văzut primii vizitatori ai lagărului în ziua eliberării? În fața vitrinei uriașe dincolo de geamurile căreia se găseau imensele grămezi de păr, o fetiță de 10—13 ani cu tatăl ei. Privește înmărmurită. A zărit undeva o codiță blondă, o codiță la fel ca ale ei. Instinctiv, ridică mîinile și începe să-și mîngie codițele. Cînd să plece, zmulge cele două fundițe și le așează în dreptul amintirii fetei pornită, după chinuri, în lumea neființei. Tata a privit tăcut gestul și și-a mîngiat copila cu un gest care mărturisea

afecțiune, îngrijorare, dorință de a apăra, protest... După noi, a intrat un grup de elevi. Vorbesc germana. La început continuă să discute și chiar să ridă. Dar, după ce au ajuns în mijlocul primului pavilion, au amuțit. Pe fața unora a încremenit un zîmbet, în ochii altora se citește groaza. Refuz să încerc a le ghici gîndurile și zbuciumul. Intuiesc că frămîntarea lor e mult mai complicată ca a mea. Hitleriștii au demonstrat aici unde poate duce tehnica cea mai modernă mînuită însă de călăi plini de cruzime și cinism. Cu toată formația mea umanistă, niciodată și nicăieri n-am înțeles într-un chip mai dramatic valoarea enormă a culturii și a educației umaniste. Tehnica fără umanism transformă omul într-un robot care poate provoca enorme dezastre în lume.

escale contemplative

Am ieșit din curtea lagărului fără să avem puterea să ne mai uităm îndărăt. Am lăsat acolo mărturiile cruzimii și ale suferinței, dar și nenumăratele dovezi de cinstire a memoriei celor ce s-au chinuit și au dispărut aici: flori, luminări și toată seria de dovezi așezate cu cutremurătoare pioșenie spre cinstirea milioanei de oameni fără morminte. Gazdele mele cracoviene mi-au înțeles starea sufletească. De aceea, drumul de întoarcere spre Cracovia ne-a dus mai întîi spre cîteva stațiuni de odihnă așezate în mijlocul pădurilor de brazi, al liniștii și aerului nepoluat. Am văzut și am admirat, în imensul parc natural de la Ojcow, ciudatele formații calcaroase, ceva asemănător cu Babele noastre sau cu Dochia, cojoacele și oile ei, ne-am limpezit privirile în apa cristalină a unui pîrîiaș care ne-a însoțit pînă aproape de intrarea prin șoseaua Nowa Huttei, în Cracovia, orașul celei mai vechi culturi umaniste poloneze.

De altfel, gazdele poloneze mi-au oferit și la Katowice și la Wrocław, prilejul să vizitez o serie de localități din zona montană. Construcțiile, solid înfipte în coasta munților nu par prea atrăgătoare la prima vedere. Dar cînd ai ajuns la ele, înțelegi că nu puteau fi altfel. Constructorii le-au așezat în locuri deosebit de pitorești, acolo de unde ochii pot admira în voie frumuseți care să încînte și să odihnească. Am cunoscut confortul acestor case de odihnă construite de sindicate și diferite cluburi turistice, am făcut și expuneri aici. În săli de club, într-o atmosferă aproape familială, am vorbit oamenilor veniți să se odihnească la munte, despre frumusețile litoralului nostru și le-am completat expunerea cu bune proiectii de diapozitive color, ale căror imagini au prilejuit aprecieri admirative și multe întrebări care mărturiseau interesul față de România și de frumusețile ei. De altfel, asemenea expuneri ilustrate am prezentat la Varșovia la un club al constructorilor feroviari, la Katowice, la două cluburi de tineri muncitori în industria minieră și la un club studentesc, în trei cluburi din stațiunile de odihnă din zona Katowice și Wrocław, la Pszarysz în fața unor clase de geografie și științe naturale și la un club al armatei în fața a aproximativ 200 de ostași. Peste tot am fost primit și urmărit cu simpatie și interes. Unii ascultători și-au amintit de anii refugului în România, alții și-au depănat impresiile din recente vizite pe litoral sau în stațiunile montane. Am participat apoi, la Zwiardoj Zroj, la o seară de cunoaștere a celor veniți în stațiune și am fost martor la o adevărată izbucnire de euforie a dansului, sau am urmărit împreună cu ei, la televizor, meciul de box și meciul de fotbal soldate fiecare cu cîte încă o medalie de aur pentru sportul polonez. Am cunoscut cu această ocazie firea deschisă, entuziastă a polonezilor care știu să trăiască din plin clipele de bucurie. Și-am înțeles mai mult acum numeroasele dovezi de cinstire a tradițiilor frumoase, a eroilor și a martirilor care s-au jertfit pentru o Polonie li-

beră în care să se muncească, să se trăiască și să se creeze în voie bună, în liniște, cu toate fibrele ființei.

☆

Am avut prilejul, în drumurile mele, să cunosc cîte ceva din viața studenților. Ceea ce vreau să împărtășesc cititorilor este interesul pentru muncă. În timpul vacanțelor, căminele și cantinele sînt transformate în hoteluri și restaurante ale organizației turistice studențești **Almatur** și administrate integral de studenți care, de la director pînă la recepționar sau achizitor de alimente se achită de îndatoririle lor cu o conștiinciozitate și o corectitudine remarcabile și recunoscute de altfel de numeroșii oaspeți străini, studenți, care-i vizitează în cele două luni de vară.

Am vizitat a asemenea hotel **Almatur** la Wrocław, unde tinăra care mă însoțise în această parte a călătoriei, interpretă pentru limba franceză, studentă la Facultatea de limbi române, îndeplinea funcția de recepționară. M-au impresionat seriozitatea cu care se lucra și atitudinea deosebit de politicoasă. De altfel, ar fi mai mult de spus despre politețea polonezilor pentru care cuvinte ca „proszę” (vă rog) și „dziękuję bardzo” (mulțumesc mult) au devenit aproape interjecții. N-am surprins nicăieri nici gesturi, nici priviri, nici cuvinte care să contrazică o asemenea atitudine. Modești și dornici să-mi prezinte realitatea așa cum e, interlocutorii mei mă încredințau că am văzut doar fața cea mai bună a lucrurilor și că și la ei sînt încă probleme cu educația tineretului. Fără îndoială că sînt asemenea probleme, așa cum sînt pretutindeni. Dar sînt încredințat că un asemenea climat social în care politețea și exigența devin note dominante, prezintă, prin el însuși, un cadru educativ deosebit de pozitiv.

☆

Bagajele au fost coborite în holul aceluiași hotel Dom Chłopa. La ora două, aceeași plină de amabilitate Tereza Iaroska mă ia să mă conducă la aeroport. Parcurgem aceeași alee cu ploi. Aș vrea să-mi înțipăresc în amintire cît mai multe din imaginile, chipurile, priveliștile pe care le-am văzut. Plec încărcat de cunoștințe și impresii și bucuros că poate voi fi adus o modestă contribuție la cunoașterea aici a țării mele, a poporului român, a realizărilor lui.

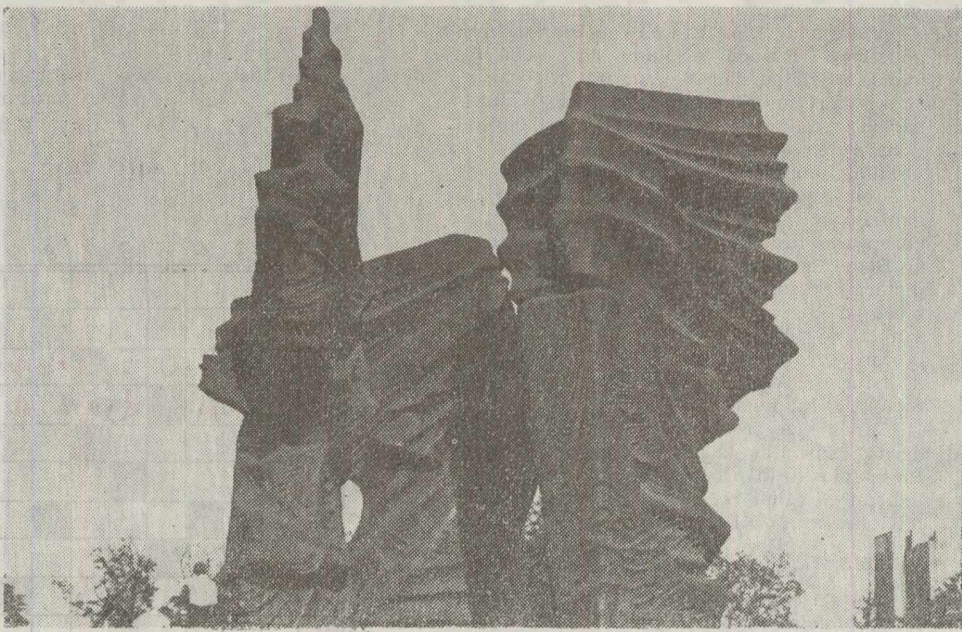
Avionul s-a desprins de sol. Încerc un gest de salut cu mina. Și fără voce, șoptesc: Do widzenia, Varșovia; do Widzenia, Polonia! (La revedere!). Din dreapta, aud: „Proszę”. O turistă poloneză imi zîmbește cu prietenie. Nu știu ce să-i spun pentru că-mi ipsisec cuvintele. Îi explic cu mîinile. Zîmbește și aprobă.

Avionul a urcat pînă dincolo de pinza norilor și pămîntul s-a ascuns.

Do widzenia!

ION BĂDICĂ

Monument comemorativ la Katowice

Colegiul de redacție: ION BĂDICĂ (redactor-șef), NICOLAE MOTOC (redactor-șef adj.),

ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RADULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă bilunară editată de Comitetul pentru cultură și educație socialistă al județului Constanța, B-dul Republicii nr. 28, telefon 13416 — 21368. Căsuța poștală nr. 112

Rugăm să ni se trimită manuscrisele dactilografiate. Cele nepublicate nu se restituie.

Tiparul: I. P. „Dobrogea”, Constanța